

LAISVĖ

ZIGMAS BRINKIS:

Sveikatos reikalų tvarkymas
ateities Lietuvoje

ANTANAS KUČAS:

Didysis Vilniaus seimas

VINCAS JONIKAS:

Tautinės vertybės ir jauni
žmonės dabar

KAZYS AMBROZAITIS:

Į Laisvę iš pogrindžio

KAZYS BRAZAUSKAS:

Nuo pogrindžio iki Atlanto

T u r i n y s

Psl.

Juozas Brazaitis: Rytai ir Vakarai mumyse	1
Zigmas Brinkis: Svarstymai dėl sveikatos reikal tvarkymo (pradžiai Nr. 8-45)	6
Antanas Ku as: Vilniaus seimas	14
Kazys Ambrozaitis: " Laisv " pradeda rodytis iš pagrindžio	23
Kazys Brazauskas: Nuo pagrindžio iki Atlanto pylimo	26
Vincas Jonikas: Tautin s vertyb s ir jauni žmon s	28

DARBAI IR ID JOS: **Anapus:** Gedvilas perdav Lietuv Šumauskui; Istorijos Taurag s maisto kombinate (L. Prapuolenis); **Pasauly:** Kova dėl laisv s antr pokario dešimtmet pra jus (L. D.); Europie io atsisveikinimas su Europa (J. Eretas); Kongresmanas Philip Philbin kalb jo; **Tremtyje:** Konsolidacijos reikalas sesijoje ir po sesijos (J. B.); L. F. Bi iuliai pasisak ; Lietuv i -Vokie i Draugija slidžiame kelyje; **Gyvoji mintis:** Patriotizmo pagrindai tremtyje; Jaunimo akis užkliud visuomenin lauk ; **Id jos spaudoje; Vardai vykiuose; Laiškai; Atsi sti leidiniai**

L A I S V raš :

Dr. K. Ambrozaitis, K. Brazauskas, J. Brazaitis, dr. Z. Brinkis, dr. A. Darnusis, dr. J. Grinius, dr. Z. Ivinskis, V. Jonikas, dr. J. Kazickas, dr. A. Ku as, K. Kudžma, dr. A. Maceina, A. Mažiulis, dr. A. Musteikis, M. Mus-teikis, P. Narutis, A. Pocius, L. Prapuolenis, A. Sabaliauskas, V. Sidzikauskas, S. Sužied lis, A. Šal ius, R. Šomkait , Ed. Turauskas, V. Vaitiek nas, J. Vidzgiris, V. Žvirzdys.

A P I E S Ž I N S GRAUŽIM

" Laisv " skaitytojas iš Californijos S. R. rašo: "Užtik s spaudoje žinut apie naujo " Laisv " numerio pasirodym , prisiminiau, kad aš dar nesu vertas to numerio gauti. Visuomet jau iau s žin s graužim , gav s laikrašt ar žurnal , o ypa laukiam ir miel , už kur dar nesu atsilygin s. Kad tokio s žin s graužimo nejaus-iau per šv. Velykas, siun iu \$10.00 už š. m. " Laisv " prenume-rat ."

A i už t velykin s žiningum bi iuliui S. R. ir daugybei kit skaitytoj , kurie prenumerat atsiunt .

Su geriausiais link jimais

L A I S V A D M I N I S T R A C I J A

Rytai ir Vakarai mumyse

JUOZAS BRAZAITIS

RYTAI ir VAKARAI — tie žodžiai dabar kasdien kartojami kalbant apie šaltį karą. Bet šiandien jie suprantami nebe taip, kaip juos anksčiau buvo pristatę filosofai Solovjovas, Berdiajevas, Šalkauskis.

VAKAR

Tai buvo du pasauliai, vienas antram priešybūs. Rytai reiškė pasyvumą, Vakarai aktyvumą. Rytai buvo statika, sustingimas, Vakarai — dinamika, veržlumas. Rytai — nusigrūžimas, Vakarai — ekspansija aplink. Rytai — mistika, Vakarai — empyrizmas, patirtinis pasaulis. Rytai — jausmas, Vakarai — valia. Rytai — individualistinis chaosas, Vakarai — bendruomenė, drausminga organizacija. Rytai — dvasia, Vakarai — technika. Rytai — tyvuliuojantis krantuose ežeras, Vakarai — veržli srovė ...

Rytų pasaulio dvasia geografinė plotmė reiškė si Azijos tautose, rytiniuose slavuose, Vaka-

rių pasaulio dvasios lopšys buvo Europoje — romanų, germanų, anglosaksų tautos.

Laikotarpyje tarp dviejų pasaulinių karų pasikeitė tie du pasauliai. Lyg Rytų stovintis ežeras būtų pralaužęs savo krantus, ir jo vandenį masė tapusi srove, laužiančia, triuškinančia, skandinančia. O Vakarai paskutinės savo dinaminės jėgos padeemonstravo nelaimingais totalistinėmis sąjūdziais ir suglebo, kaip tas iurlionio Žaltys, nepasiekęs karūnos.

ŠIANDIEN

Po antrojo pasaulinio karo Vakarai, tiksliau tariant, jų lopšys — vakarinė Europa, prarado aktyvumą, dinamizmą, organizacinis vienybės ir drausmės pajautimą, nes prarado savo pirmąją valią kurti ir net gyventi. Vakaruose atsirado kvietizmas, troškimas ramybės, kuriuoje žmogus galėtų palaikyti savo status quo. Ramybės, už kurios dabartinės valandos, jis

gal t atiduoti vis savo ryto-
j . Ramybes tik sau, vardan
kurios jis gali uždaryti savo
akis prieš visoki neteisyb , ei-
ti su ja kompromisus, nes pir-
mykš ius idealus ir principus
Vakar žmogus prarado. Jam
beliko pakelti principus savo
"švent egoizm " ir jo d liai
ugdyti savyje ir tautoje opor-
t nistinius palinkimus.

Jeigu Vakarai šiandien yra
priversti jud ti, kovoti, tai ko-
voja nenoromis ir tik tam, kad
apsaugot savo dabartin ramy-
b , kad sulaikyt tekan ios blo-
gyb s srov erdv je, kuri ji
yra jau užliejus. Bet laiko ne-
moraliu dalyku kalb ti apie
blogyb s rovim iš šakn , apie
nusausinim pelk s, iš kurios
plinta drugio epidemija.

Šios dienos Vakarai tariasi
atstovauj vakar dienos Vaka-
rams ir j vertyb ms — Vaka-
r civilizacijai, krikš ioniško-
sios kult ros principams. Apie
juos kalba iškilmingose deklia-
racijose. Ta iau tie principai
lieka tik žodžiuose, kai j ne-
sistengia vykdyti, d l j vyk-
dymo nekovoja. O Vakarai ne-
sistengia, nes tik jimas tais
idealais jau išbl s s. Vakar
žmoguje d l to stipr ja dvily-
pumas — iš tradicinio ryšio su
buvusiais Vakarais deklaruoja
principus, iš palinkimo ramy-
b vadovaujasi oportunistu.

Toji ramyb eina ne iš vidaus
pilnumo, bet iš vidinio išseki-
mo. Lyg Vakar srov s tek t
jau paskutiniai lašai.

Vakar dvasia vis labiau iš
Europos vejama. Jos didesnioji
dalis pasitrauk toliau Vaka-
rus, Amerikon, ir ia tebesireiš-
kia anuo pirmykš iu dinamiz-
mu ir principingumu.

Šios dienos Rytai taip pat ne-
be tie. Juose yra daug t žy-
mi , kurios anks iau buvo Va-
karuose. Pasyvum Rytai pa-
keit aktyvumu, dinamizmu.
Dinamikos variklis yra valia ir
organizacija, aštresnio laipsnio,
nei ji buvo Vakaruose. Valia,
kuri nepaž sta jokio žmonišku-
mo ir roboto tikslumu vykdo
sakymus. Valios veiklai krypt
t duoda ia nauji idealai —
buvusi Vakar ideal priešy-
b . Prieš Vakar pagarb as-
menybei pastatytas kolektyvas;
prieš asmens laisves — asmens
bes lyginis paklusimas kolekty-
vo diktat rai; prieš laisv as-
mens apsisprendim — kolekty-
vo jam primetamas sprendimas
teroru ir smurtu; prieš nekin-
tamus principus — reliatyvus
šios dienos interesus, nustato-
mas kolektyvo; prieš amžinus
moral s d snius, kurie žymi,
kas gera ir kas pikta, — mo-
mentinis tikslingumas, kuris
geru veiksmu laiko tai, kas ko-

lektyvo uždaviniams vykdyti tinka.

Tačiau savo naujus idealus, priešybės Vakar idealams, Rytai išreiškia tais paiais žodžiais, kuriuos vartojo Vakarai. Skamba jį l pose tas pats garsas, bet jo prasmė kita. Jie kalba apie demokratiją ir mintyje turi tiraniją. Kalba apie humaniškumą, žmoniškumą ir mintyje turi žmogaus teisi paneigimą. Kalba apie laisvą ir mintyje turi vergiją. Kalba apie gerovę ir mintyje teturi valdančiojo aparato gerovę. Kalba apie patriotizmą ir mintyje turi kitą tautybių virtimą rusais...

Kalbami tais paiais terminais, Rytai sudaro navyvesiems spūdį, kad jie ateina vykdyti idealą, kuriuos buvo skelbę Vakarai, bet nepajėgę vykdyti ar jį nevykdant... Tai apgaulė, klaida. Bet klaidos apgaulės metodui Rytai turi būti kinigi žymia dalim už savo patekimą Vakaruose tarp navyvių žmonių. Kita jų pasisekimo priežastis, kad jie patys yra aktyviai ir agresyviai kovoję prieš Vakarų idealus, tuo tarpu kai patys Vakarai savo idealams yra abejingi. Ir trečia — jie iš nepatenkinamos dabarties veržiasi ateitį, o Vakarai iš panašios padėties traukia atgal praeitį.

Taip maišosi šiandien Rytai

su Vakara, pasikeitė vieni kitų žymiai, kovodami vienas su kitu, kovodami ir savo viduje kiekvienas. Toji Ryt ir Vakarų vidaus raida dabartinėje studijoje nesustos. Iš šio apžvelgto momento teks tik stebėti tolesnę raidą. Bet tenka taip pat stebėti, kas dedas su lietuviais tremtiniais dauguma, atsidariusia Ryt - Vakarų sankryžoje.

SINTEZ S IRONIJA

Vakarykštėje Ryt ir Vakarų padėtyje St. Šalkauskis matė lietuvių atsidariusius rusų geografiškai ir dvasiškai "riboje tarp dviejų pasaulių", tarp Ryt ir Vakarų. Šalkauskis skyrė lietuviams misiją surasti tarp dviejų pasaulių dvasios sintezę, kuri prasmint lietuvių tautos buvimą ir kūrė ją. Apvirtus Ryt ir Vakarų sampratai, lietuviams pasijutus išblokštiems iš tos geografinės ribos, pagrindo nebetenka ir ana graži pozityvioji misija. Stebint išblokštą tautos dalį, kuri atsidarius Vakaruose, kyla tartis, ar savo charakteryje, savo veiksmuose ir tarpusavio santykiuose tremties lietuviai nerodo ženklų kitokios Ryt ir Vakarų sintezės, dabartinė Ryt ir Vakarų blogybė sintezės. Tai būtų sintezės parodija ir skaudė ironija...

Tokios tarties kelia viešojo

gyvenimo steb jimas ir analiz :

Žymi tremties visuomen s dalis teb ra ištikima principams. Ji stoja teis s pus je, kovodama už teisin s pad ties atstatym pavergtosioms tautoms. Ji stoja teisyb s pus je, visa širdim paremdama tuos, kurie priešinasi smurtininkams, paverg jams, žudikams priimti vyriausi taut politin organizacij Jungt. Tautas.

Taip reiškiasi tarptautin je plotm je. Ta iau tautin je plotm je, tarpusavio santykiuose tie, kurie kalba apie principus, ateina ne kart su grup s “šventuoju egoizmu” ir jam paaukvoja principus — teisingum , teis s , tautos interes . Princip iškeitimas oportunizm gali rodytis pateisinamas, šiam momentui naudingas ir duoti laim jim . Tolesn je betgi distancijoje princip išdavimas skaudžiai ir neapataisomai atsiliepia. Tai akivaizdžiai parod negerov s laisvinimo organizacijos raidoje.

Tarptautin je plotm je tvirtai ir vieningai visi tremties lietuviai protestuoja prieš smurto, klastos ir totalistin s sistemos metod vartojim . sp ja Vakarais, kad jie nepasiduot klaidinantiesiems š kiams ir iškreiptiems terminams... Tautin je plotm je tie patys žmon s nepasijunta, kad prieš savo tau-

tiet , kitaip galvojant , imasi taip pat moralinio smurto, sprogdinimo, kažkokios medžiagos rankiojimo, viešos ir s moningos insinuacijos. Tai tos pat moralin s vert s priemons, kurias vartoja priešas iš Ryt . Tik laipsnio skirtumas.

Tarptautin je plotm je pasisako daugumas už federuot Europ , kurioje b t vietos ir ateities Lietuvos nepriklausomai valstybei; pasisako už nauj ateities Europ . Bet tautin je plotm je tie patys žmon s vaizduojasi Lietuv toki , kokija ji buvo ligi 1926 ar geriausiu atveju iki 1940, nenor dami pripažinti, kad Lietuva su tais metais nesustojo, kad ji gyvuoja ir kei iasi.

Taip reiškiasi dalis t , kurie imasi atsakomyb s duoti gaires visuomenei. Ir ta visuomen su vadovaujan iais vieningai protestuoja prieš tuos svetimus smurtininkus, kurie sulauž visus principus, protestuoja prieš tuos, kurie nori pripažinti ir teisinti smurto padarinius ir ant j toliau organizuoti gyvenim . Taip visuomen reiškiasi tarptautin je plotm je. Tautin je srityje princip laužym tie patys žmon s nor t paži r ti pro pirštus, nor t priimti vykusius neteis s faktus ir ant j toliau statyti sugyvenimo ar laisvinimo r m . Pri-

pažinti status quo vardan vienybės, kurios vard garsiai ir gal nuoširdžiai pasako. O iš tikrųjų tai vardan sigaliniuo, stiprijo kvietizmo, vardan ramybės, tos pačios ramybės, kuria skatina vakarus priimti ir pripažinti taut pavergimo fakt ir bendradarbiauti su pavergėjais.

*SEN. IRVING M. IVES,
RESP. N. Y.*

1956 Vasario 16 proga:

Lietuvi dr si rezistencija sovietiniam pavergėjui yra šviesus simbolis žmonijos kovos prieš piktąsias jgas.

REZISTENCIJOS UŽDAVINYS

Analizės neverta plėsti. Konkreti reiškiniai svarstymas galėtų apskartinti tam ar kitam nuotaikas. O tai būtų beprasmiškas. Analizės pastabomis tiesikiama atkreipti geros valios lietuvių dėmesį, kad kiekvienas skyriumi pats toliau stebėtų, ar lietuvių dvasi tremtyje nesirovena silpnybės iš abiejų pusių — Ryt ir Vakar ?

Ar Rytai, su kurių smurto padariniais lietuvis pasiryžs kovoti iki paskutiniosios, neinfiltravo lietuvių dvasi savo nuod — smurto, klastos, demagogijos ir kit totalistinės dvasios metod ?

Ar kovingasis lietuvis negrimsta Vakaruose išaugus ramybės geismu, kuris veda oportunizm ir kapituliacij ?

O ypačiai ar neskykla lietuvių charakteris, neplinta dvilypumas — vienu matu matuoti vykius, kurie yra šalia mūsų,

visai priešingu tuos, kurie vyksta mummyse? Tokis dvilypumas jau būtų paralelus Vakar žmogaus dvilypumui, kada jis principus kabina ore, o darbuose vadovaujasi oportunizmu. Tokis dvilypumas jau išvidinio dvasios skilimo ženklas. Jis veda asmen ir visuomen suirim, ramybės, dejas, ne gyvybės, bet pavargimo, senjimo ramybės.

O lietuvių kovoje dėl laisvės jis pakerta moralinį teis reikalauti iš kit paramos kovai prieš neteis, jeigu ji sileidžiame savo tarp .

Jei tokia grėsmė ateina lietuvių tremtinio dvasi nesmoningai kaip nelemtoji šios dienos Ryt ir Vakar taka, tai ji reikalinga pasipriešinimo, rezistencijos. Tie, kurie pasiryž rezistencij vykdyti ne tik priešui, pavergusiam krašt, bet ir priešui, mginaniam sibrauti mūsų dvasi, turi smoningai sutikti ši grėsmė. Grėsmė

SVARSTYMAI D L SVEIKATOS REIKAL TVARKYMO

ZIGMAS BRINKIS, Madridas

III. ESMIN TENDENCIJA ŠI DIEN MEDICINOJE

T siame, kas buvo prad ta Nr. 8 . . .

Gyvenimo praktika parod , kad tiek liberalistin s, tiek socialistin s sistemos absoliutus pritaikymas neduoda ger rezultat . Jis yra net iš esm s priešingas pa ios medicinos dvasiai. Teis medicinos pagalb yra neatskiriama nuo socialinio klausimo pozityvaus sprendimo visame gyvenime. Tod l medic-

silps, kai jie pozityviai sitikins ir kitiems pavers tvirtu tik jimu, jog kova d l lietuviško reikalų tegali b ti prasminga, pagr sta ir viltinga, kol

* principai bus statomi aukščiau už oportunizm ;

* kova už juos bus vykdoma visuotina, totaliai;

* moral s d sniai vadovaus veiklos kryptiai ir tarpusavio santykiams;

* tie patys, reikalavimai bus taikomi kitiems kaip ir sau.

nos pažangos rezultatai turi b ti prieinami ne vien ribotam turting j skai iui, bet kiekvienam pilie iui. Visiškai socializuota medicina, tiesa, bando išspr sti medžiagin šio klausimo aspekt , ta iau ji yra nepriimtina, kiek ji lie ia ligonio-gydytojo santykius ir neribot valstyb s sikišim .

Valstyb s atsakomyb už tvark visose gyvenimo srityse reikalauja, kad besiver i medicinos profesija asmenys b t kompetentingi šiam darbui. Tod l medicinos studijos ir specialist paruošimas visados tur s b ti valstyb s tvarkomi ar bent kontroliuojami. Net ir tuose kraštuose, kur yra privats universitetai, j mokslui ir egzamin lygiui nustatyti valstyb turi statyti savo reikalavimus ir priži r ti j vykdym . Taip pat gydytoj atlyginimo klausimas negali b ti paliktas j vien nuoži rai.

Be to, modernusis gyvenimas vairiose srityse stato reikalavimus, kurie dažnai kaip taisykl nepriklauso privaos iniciatyvos sri iai. Štai, profilaktin s bei

preventyvin s medicinos organizacija paprastai neb na ir negali b ti priva i asmen , bet valstyb s žinioje. Gyventojams apsaugoti nuo užkre iam lig plitimo valstyb statymais veda privalom skiepijim , priži ri gatvi švar , sanitarinius rengimus, dezinfekcijas ir t.t. Ji kovoja prieš paveldimas ligas, ypating d mes skiria motinos ir vaiko globai, veda privalom priešvalstybin sveikatos tikrinim , motinos prieži r ir po gimdymo, naujagimio prieži r . Valstyb r pinasi mokykl higiena ir sporto bei darbo medicina. Labai plati ir svarbi sritis yra sanitarin darbinink prieži ra fabrikuose ir j apsauga nuo nelaiming darbo atsitikim bei profesini lig . Valstyb priži ri maisto produkt paruošim . Kovoja su alkoholizmu. Domisi but ir organizacijos problema, kurios vienoks ar kitoks išsprendimas gali tur ti nemaža takos krašto sveikatingumui. Pagaliau valstyb s pareiga yra dom tis ir aktyviai bendradarbiauti su tarptautin mis sveikatos reikal organizacijomis.

Taip pat negalima tik tis, kad privatin iniciatyva, kuri be ret išim i neišvengiamai išeina iš pelningumo principo, išspr st ligonini , sanatorij , sveikatos punkt bei panašios

r šies gydymo staig klausim . Priva ios gydymosi staugos paprastai b na prieinamos tik turtingesniesiems. Iš viso, moderniai medicinai reikalaujant brangi rengim , privaios iniciatyvos laukas neišvengiamai tur s vis labiau susiaur ti, ir tai labai atsilieps stacionarinio ir ambulatorinio gydymo santvarkai. Privat s gydytojai nebeišgal s sigyti sudting medicinoinstrument ir nebebus paj g s individualiai atsakyti visus ši dien modernios medicinos j profesijai statomus reikalavimus.

Reikia dar pažym ti, kad atei tyje gydytojai bus ver iami labiau specializuotis atskirose šakose ir palikti bendr j medicinos praktik vis labiau nuošalyje. Šis per jimas iš universalumo specializacij yra medicinos mokslo pažangos rezultatas, pasiektas ypa per paskutinius dešimtme ius. Šio amžiaus pradžioje gydytojui dar pakako žini vairose medicinos mokslo šakose ir techniškoje praktikoje, kad vienas gal t suteikti medicinos patarnavimus. Šiandien d l nepaprastai pažangios technikos jis to nebegali.

Pagal dabartin koncepcij preventyvin medicina bando pakeisti gydym j . Tam yra vis dažniau praktikuojami "norma-

li asmen" patikrinimai, norint iš anksto nustatyti atsirandančius negalavimus ir tuo būdu apsaugoti nuo sunkesnių susirgimų bei komplikacijų. Pagrindingesniam tyrimui ir priežiūrai ligonis vis labiau yra dalijamas tarp vairių specialistų. Didėjantis medicinos patarnavimų komplikuotumas reikalauja tarp šių pastarųjų nuolatinio ryšio ir glaudaus bendradarbiavimo. Šiam tikslui gyvendinti reikia sukurti sveikatos sistemą, kurioje medicinos patarnavimai būtų suteikiami kolektyviai, sutelkiant vienon darbovietiną vairių specialistų grupę. Šis naujas bandymas, išplaukiantis taip pat iš dabarties technikos ir mokslo reikalavimų, yra revoliucionieriškiausias bruožas mūsų epochos medicinoje. Žinoma, specialistų grupės darbui yra reikalingos modernios patalpos, kurias gerai rengti tegalys tik valstybė. Nesvarbu, kaip tos patalpos bus pavadintos: poliklinikomis, sveikatos, gydymo ar diagnostikos centrais, sveikatos punktais ar pan. Svarbu, kad ateityje ligoniui nebereikėtų be reikalo gaišti laiko besilankant nuo vieno specialisto prie kito, norint išsiimti sau sveikatos pažymėjimą ar sužinoti tyrimo rezultatus. Ši kolektyvių būdu praktikuojamą metodą paskuti-

niu metu yra kreipiama vis daugiau dėmesio, nors yra ir priešingų nuomonių gydytojų. Evoliucija socialinė prasme vyksta pasauliniu mastu, nors vairose kraštuose nevienodu tempu ir nevienoda kryptimi.

Laisvajame pasaulyje valstybės kišimasis ir rėmimas socialinėmis reformomis išplaukia iš pačių valstybės intereso galimai geriau aprūpinti visus savo piliečius medicinos patarnavimais. Ši evoliucija vyksta organiška, palaipsniui, taikydamosi prie laiko dvasios ir technikos reikalavimų. Net liberalistinis krypties sveikatos reikalavimų tvarkymo kraštuose, kaip pvz. JAV-se, šiandien daromi pakeitimai vis daugiau neša socialinių reformų. Buvęs JAV prezidentas Trumanas 1945 m. lapkričio 20 d. savo pranešime kongresui apie sveikatos reikalavimų organizaciją krašte pastebėjo, kad iki šiol daromi priekaištai JAV socialinėms medicinos srityje yra pagrįsti. Tame pačiame pranešime jis siūlė plėsti ligoninių ir sanitarijos centrų statybą tiek federaliniame, tiek atskirų valstybių lygmenyse; labiau išvystyti staigas motinos ir vaiko globai ir, svarbiausia, padaryti medicinos patarnavimus prieinamus kiekvienam piliečiui. Šiam tikslui Trumanas siūlė paskirstyti medicinos iš-

laidas visiems ir suorganizuoti bei išvystyti privalom socialinio draudimo sistem . Ji tur b ti organizuojama federaline plotm je, bet administruojama decentralizuotai, lokaliu b du atskirose valstyb se. Trumano projektas, pateiktas anuomet kaip diskusij baz kongresui, turi nemaža panašumo su Beveridge planu Anglijoje. Tik gaila, kad jis susilauk griežto protesto iš *American Medical Association* pus s. D l šios priežasties visišk as jo gyvandinimas gerokai užsit s, nors mažesni bandym reformuoti socialine prasme medicinos profesij , kaip jau mat me, sutinkame ir dabar.

Soviet S jungoje, dabarties Lietuvoje bei satelitiniuose kraštuose valstyb per daug kišasi gydytojo darb ar net pat medicinos patarnavimo vertinim , statydama politin koncepcij augš iau už žmoniškumo princip . Socializuota medicina tampa valdžios monopoliu, kur iš viršaus diriguoja partija. Jos tr kumai yra neišvengiamai susij su pa ios politin s ir ekonomin s santvarkos tr kumais. Sistema, kuri yra paniekinusi individo vert , negali sukurti priimtinos santvarkos medicinoje, kurios paioje esm je gl di žmoniškumo principas (Hipokrato priesai-

ka). Medicinos santvarka Soviet S jungoje ignoruoja žmogaus asmen ir juo r pinasi tiek, kiek jo sveikata yra svarbi valstyb s kiui. Tuo b du nelieka vietos tiesioginiams gydytojo santykiams su pacientu, kurie normaliai turi b ti pagr sti pasitik jimu. Profesin paslaptis paneigiama. Iš kitos pus s, valstyb , statydama savo reikalavimus gydytojui, nekart ver ia j eiti prieš savo s žin . Taip pat ši sistema gydytojo asmenyje yra linkusi nustelbti jo interes savo profesijai. Gydytojas lieka valdininkas, suvaržytas biurokratijos r m .

Augš iau min ti faktai rodo, jog nei viena, nei antra ši sistem negali b ti priimta, jau nekalbant apie j tobulum . Dabarties medicinos tendencija — atsiriboti nuo vienpusiško klausimo sprendimo. Tod l ateities sveikatos santvarka, išeidama tiek iš socialinio gyvenimo, tiek iš pa ios medicinos pažangos reikalavim , negal s tenkintis palikti medicinos srit vien priva iai iniciatyvai, kuri, kaip mat me, nepaj gia visiems suteikti pilno apr pinimo šioje srityje. Iš kitos pus s, socializuotos medicinos gyvandinimo pavyzdžiai parod pavoj , kuris gresia tiek pacientui, tiek pa iam gydytojui. prastiniai, nuo

antikini laik galioj principai: gydymo laisv, profesin paslaptis, ligonio teis rinktis gydytoj, visiems vienodai prieinami medicinos patarnavimai, turi b ti garantuojami kiekvienoje santvarkoje. Šie principai, stov dami augš iau pozityvin s teis s, yra už valstyb s intervencijos rib . Jie didele dalimi apsprendžia medicinos santvark ir yra garantija, kad sveikatos reikalai bus tvarkomi humaniškumo ir asmens vert s, bet ne kuriais kitais principais. Tod l ideali ši dien sveikatos reikal organizacija reikalauja abiej min t kraštutini kryp i sintez s, nes tik tuomet ji bus pilna to žodžio prasme socialin .

IV. SVEIKATOS REIKALAI ATEITIES LIETUVOJE

Nepriklausomyb s pradžioje tur jome pilna žodžio prasme liberalistin s krypties sveikatos reikal organizacij , nes buvo didel gydytoj stoka, ypa kaimuose. Ta iau šiame liberalizme reišk si tam tikras gydytoj solidarumas su gyventojais. Kiek v liau Lietuvoje buvo prad ta steigti ligoni kasos. Ta iau jos ap m tik pramon s srit ir priva i staig tarnautojus. Paskutiniais laisvojo gyvenimo metais vedamas gydy-

toj viet kontingentavimas, kad atskirose vietose susidaryt tarsi sveikatos punktai mažiausia iš vieno medicinos gydytojo, akušer s ir dant gydytojos.

Bolševikai Lietuvoje medicin "socializavo", padarydami j visišku valstyb s monopoliu, o gydytoj — beteisiu valstyb s tarnautoju. Visas sveikatos reikal tvarkymas yra centralizuotas ir tvarkomas pagal SSSR sistem . Suprantama, kad išlaisvintajai Lietuvai bolševik vestoji sveikatos reikal organizacija ištiesai nebus priimtina. Iš kitos pus s, jau vien d l rasimos pad ties Lietuvoje sunku bus gr žti — ir kažin, ar tai b t tikslinga — prie visiško liberalizmo sveikatos srityje. Reform klausimas pasidarys aktualus ir ia. Tod l klausimas, kas principiškai Lietuvai b t naudinga.

Kaip jau mat me, kit krašt patyrimas sveikatos reikal organizacijoj rodo, kad šiuo metu vis daugiau išryšk ja ribos, kurios ateities medicinos santvark vis labiau atitolina nuo absoliu iai suprast liberalistin s ir socialistin s medicinos koncepcij . Tvarkant sveikatos reikalus atkurtoje Lietuvoje, mums konkre iais pavyzdžiais gal t b ti Anglijos ir ypa Švedijos medicinos santvarkos,

nes iš j tikrai daug ko gal tume pasimokyti ir pas save pritaikyti.

Dar daugiau d mesio turime skirti specifiniams Lietuvos s - lyg reikalavimams, nes jie duos fon visai sveikatos reikal organizacijai ir apspr s jos praktišk realizavim . M - s žem s kio pad tis, keli ko - kyb , atstumai, ekonominis krašto paj gumas ir jo gyvenimo lygis darys takos sveikatos santvarkai ir technišk rengim lygiui.

Gr žus Lietuvon, tam tikras pereinamasis laikotarpis nuo dabar esan ios iki naujai perorganizuotos sveikatos reikal santvarkos bus reikalingas, bet jis tur t b ti trumpas. Bolševik steigtose poliklinikose arba sveikatos centruose gydytojai tur s t sti savo pareigas toliau. Ateityje galima b t si - vaizduoti maždaug toki sveikatos reikal santvark , kurioje gydytojas sveikatos punkt skiriamas tokiomis s lygomis:

Valstyb moka nustatyt pagrindin atlyginim ir dar tam tikr sum nuo kiekvieno paciento ir atlikto veiksmo.

Gydytojas naudojasi sveikatos punkto patalpomis ir visais jame esan iais techniškais medicinos rengimais. Tuo tarpu

*SEN. J. R. McCARTHY,
RESP. WISC.*

1956 Vasario 16 proga:

. . . Lietuvi tauta savo pasiryžimu ir dr sa dav puik pavyzd laisvajam pasauliui. Jis primena mums, kad mes negalime nurinti, ligi laisv s bus gr žintos visoms tautoms, dabar esan ioms komunizmo nelaisv je.

ligonin s, kuri dauguma jau nepriklausomyb s laikais buvo valstyb s arba savivaldybi žinioje, didelio perorganizavimo nereikalaus.

Sveikatos statymas tur t apimti visus gyventojus.

Ligoniai tur t b ti laisvi pasirinkti bet kur gydytoj , o gydytojai — laisvai pasirinkti sveikatos punkt . Tie, kurie nenor t juose dirbti, gal t verstis priva ia praktika.

Bet atrodo, kad ateities Lietuvoje individualin medicina didelio pasisekimo netur s. Modernioje sveikatos organizacijoje medicinos praktikos vieta kei iasi, ir privatus gydytojo butas, buv s šimtme iais ideali darbo vieta, šiandien tam tikslui mažiau betinka. Panašiai

kaip Švedijoje privatin medicina tur s užleisti viet medik ekipoms, dirban ioms bendrose, specialiai tam tikslui tinkamai rengtose patalpose. Jei sveikatos statymas neapimt automatiškai vis gyventoj , bet tik norin ius jo staigomis naudotis, tuomet gydytojai, dirb sveikatos punktuose, gal t priimti ir priva ius pacientus, eventualiai mok dami pašalin sum už valdišk patalp bei technišk rengim naudojim . Tod l reikia manyti, kad išlaisvintoje Lietuvoje privata medicina praktika namie tesivers tik geresni specialistai ir gal dar bus viena kita privata klinika.

Si lom j socialin s krypties sveikatos reikal santvark ateities Lietuvoje m ginkime pailiustruoti konkre iu pavyzdžiu. Sakykime, Pagiri sveikatos punktui priklauso t las Jonaitis, nes jis gyvena Pagiri vals iuje. Pirm kart jam atsilankius punkte yra sudaroma mediciniška byla Nr. 1205479. Ši byla lieka sveikatos Pagiri punkte (slaptas, tik medicinos personalui prieinamas dokumentas), o Jonai iui išduodama to paties numerio sveikatos knygut , kuri jis visuomet turi atsinešti, ateidamas liginin arba sveikatos punkt . Jo knygut je ra-

šomi kiekvieno medikalinio vizito bei tyrim rezultatai, už kuriuos pacientas tuoj pat sumoka nustatyt minimal mokes t ir gauna kvit . Šis mokes tis reik t vesti tam, kad neb t per daug piktnaudojama sveikatos staiga. Ta iau, jei Jonai iui d l kurios nors priežasties nepatinka Pagiri sveikatos punkto gydytojai, jis su savo sveikatos knygute gali važiuoti bet kur kit sveikatos punkt , pvz. Smilgi . Ten punkto gydytojas lygiai taip pat rašo jo knygut n suteiktus medicinos patarnavimus, paima mokes t ir apie tai raštu praneša Pagiri sveikatos punkto ved jui, kuris Jonai io medicinos byloje atitinkamai pažymi jo Smilgiuose tur t vizit .

Vals i sveikatos punkt ved jai kas m nes daro savo veiklos pranešim apskrities sveikatos centrams, o šie pastarieji — sveikatos ministerijai. Iš t pranešim bus galima nustatyti: 1. sveikatos pad t krašte; 2. paskir sveikatos punkt kokyb (pvz. jei kuris punktas gyventoj b t aiškiai vengiamas ir atvirkšciai). Be to, šie pranešimai palengvint prieži r , kuri b tinai reikalinga.

Grei iau jai vykdyti pir-

mieji du mediciniškos bylos, respektiviai sveikatos, numeriai gal t reikšti apskrit ("12" pvz. Alytaus); kiti du — valsi ("05" pvz. Pagiri); o tolimesni skaičiai — reikšt ligonio registracijos eilės numer ("479" pvz. Jonait).

Kas pasakyta apie paciento lankym si sveikatos punkte, analogiškai tur t galioti ir jo gydymui ligoninėse bei kitose gydymosi staigose. Už vaistus pacientas tur t mok ti nedi-

del procent kainos, o likusi dal tur t sumok ti sveikatos staiga.

Tuo atveju, jei Lietuvoje būtų vesta platesnio masto decentralizacija, centrinės valdžios funkcijos didele dalimi pereit savivaldybėms. Žinoma, prisimenant Lietuvos sričių vair ekonominį lygį, valstybei, kaip ir visose kitose srityse, taip ir ia tekt vykdyti finansinį didesni skirtum išlyginimą.

KONGR. DANIEL J. FLOOD, DEM. PA.

1956 Vasario 16 proga:

... Ir ligi tos (išsilaisvinimo) dienos — maldaukime Diev, kad ji nebūt per toli — Lietuva bus simbolis viso to, kas yra skaudžiausia po sovietinio komunizmo valdžia. Kaip paminklas žmogaus nežmoniškumo žmogui Lietuva bus priminimas sovietinio imperializmo ir sovietinio kolonializmo, brutaliausio ir žiauriausio imperializmo ir kolonializmo, kok pasaulis kada nors pažinojo. Ir kada Bulganinas, Chruščiovas, Molotovas ar kuris kitas Soviet lyderis spjaudysis nuodingais žodžiais Vakar kolonializm, tegul visas laisvasis pasaulis nurodo Lietuv — pirm sovietinio kolonializmo pavyzd — ir klausia: "Kur kitur šiame Dievo pasaulyje matome mes ar kas kitas toki neteisyb ir tyroniją kaip ši?"

VILNIAUS SEIMAS

ANTANAS KUAS,
Scranton, Pa.

Sutrumpintas pranešimas,
kur prof. A. Kuas skait
Bostone min jime.

Su jo penkiasdešimt met , kai iš visos Lietuvos Vilniaus miesto valdybos šal Lietuvos reikal spr sti susirinko apie 2000 atstov . Jie atsiliep dr. Jono Basanavi iaus vadovaujamo organizacinio komiteto atsišaukim , paskelbt vos trejet savai i prieš pat seim (1905 lapkri io 11 d.). Tasai rekordiškas savo skai iumi seimas laim jo ir kit rekord — per dvi dienas sugeb jo suformuluoti lietuvi tautos politinius siekimus ir surasti jiems vykdyti praktini priemoni .

Toks spontaniškas susib rimas ir greitas apsisprendimas gali b ti paaiškinamas dviem aplinkyb m: tuo, kad lietuvi valstybinio savarankumo id ja nebuvo lietuvi tautoje mirusi ir kad šiuo metu j gaivino, kurst naujausi politiniai vykiai j pavergusioje Rusijoje.

1. Valstybinio savarankumo id ja nebuvo mirusi

Kai skaitai senesni j veik j prisiminimus, kad tas ar anas iš j pirmasis išk l s Lie-

tuvos nepriklausomyb s reikalavim , turi pasteb ti, jog nepriklausomyb s siekimas buvo daug senesnis. M s prot viai neprarado nepriklausomyb s id jos tada, kai maskoli stipresn galyb j paskiausiai išpl š (1795). Nepriklausomyb s id jos gyvumo nepaneigia ir tas faktas, kad d l jos anks iau buvo kovojusi ne liaudis, o bajorija. Jie nor jo atgauti nepriklausomyb , tiesa, tokia forma, kokia j buvo prarad (lygiai kaip ir m s laik ne vienas veik jas sivaizduoja atsikuriant nepriklausom Lietuv toki , koki jis paliko). Jie d josi su lenkais bendr kov , aktyviai dalyvaudami 1831 ir 1863 sukilimuose. Abudu sukilimai tur jo atgarsio ir valstieiuose, kurie tik josi socialini permain — palengvinti ar visai numesti rus užd t baudžiamos jung .

Nepriklausomyb s praradimas ir siekimas j atgauti lietuvi santykius su okupantais rusais pavert , ši laik žodžiu tariant, pasipriešinimu, rezistencija prieš visa, kas susij su rusu.

Iš kitos pusės skatino stiprėti patriotizme. Nepriklausomybės praradimas ir jos siekimas buvo nepaskutinis reikšmingas tam, kad Vilniaus universitete suklastotų lenkiškas ir lietuviškas patriotizmas, paskatintų tyrinti Lietuvos istoriją ir romantiškai žavėtis jos didvyriškos praeities vaizdais. A. Mickevičiaus, I. Kraševskio, Kondratavičiaus raštai, idealizavę Lietuvos praeitį, gilino pagarbą ir meilę Lietuvai tarp lenkiškai kalbančių bajorų. O vėliau jie neabejotinai veikė ir iš liaudies kilusi jau lietuviška šviesuomenė.

Vyskupas Valančius pasipriešino dvasiai perkelti liaudį, pavertti masiniu sąjūdžiu, skiepijo atkaklų nusistatymą prieš rusų pravoslavintų, katalikybės naikintojų; davė pozityvius kultūrinis, kinis, moralinis pažangos programą, kuria lietuvis turėjo pralenkti rusus; davė tai programai vykdyti negirdėti iki tol priemonės — slaptoji spauda ir jos knygnešijai gyvinti besikeičiančiame srovėje. Kražių istorija buvo vienas iš akivaizdžių liudijimų, kiek šita pasipriešino dvasia buvo susunkusi liaudis ir paskatiniusi aukotis.

Tik ant šitokio pagrindo galėjo remtis naujesnis tautinio ir valstybinio susipratimo laiko-

tarpius, kada, panaikinus baudžiavą, iš valstiečių išaugo šviesuomenė ir mums reikštingas slaptasis spaudas („Aušra“, „Apžvalga“, „Varpa“, „Tvytis Sargas“). Be tokio pagrindo naujoji šviesuomenė būtų buvusi balsas, šaukiantis tyruose.

Tačiau šio vadinamo tautinio atgimimo šviesuomenė buvo ir savo laiko auklėtiniai. Siekdami savarankumo lietuvi tautai, jie kurė programas, nusiūrodė rusus, lenkus, tarp kurių jiems teko mokslus eiti ir savo pažiūras sudarinėti. Pagal ten matomus pavyzdžius pradėjo formotis lietuvi visuomeniniai sąjūdžiai. Per „Apžvalgą“ ir „Tvytis Sargas“ reiškėsi katalikai, kurie jau paties Vilniaus seimo metu imsi formuoti krikščionių demokratų politinę grupę. Per „Varpą“ reiškėsi busimieji demokratai ir socialdemokratai. Pastarieji anksčiausiai susiformavo ir susiorganizavo socialdemokratų partiją (1896).

Tos grupės skyrėsi temperamentais, skyrėsi nusistatymais dėl religijos ir su ja susijusių dalykų; skyrėsi taktika. Tačiau galima sakyti, kad jie nesiskyrė vienu dalyku — noru lietuvi tautai savarankumo, nepriklausomumo. Dėl to ir susitarė tuo pagrindiniu reikalu ne-

buvo sunku. Dėl jo nebuvo daug n. diskusij. Vilniaus seime.

O moment susirinkti Vilniuje ir pareikšti viešai lietuvi tautos reikalavimus nurod vykliai paties pavergtjo viduje.

2. Lietuvai politinius siekinius aktualino politiniai sukr. timai Rusijoje

Kai visa vakar Europa naudojosi politinis mis laisvomis ir tvarkosi parlamentiniais pagrindais, Rusijoje tebeklestjo autokratija su visomis atsilikimo žymimis. Tai mat rus šviesuomen; to labiausiai negaljo nutylti studentija. Plito revoliucinis idjos, prasi-veždavo ir teroras. Tarsi noridama nukreipti savo pilieidmes nuo vidaus atsilikimo, caro valdžia (panašiai kaip ir dabar sovietin) sutelk savo jgas Tolimiesiems Rytams apvaldyti. Paimame XIX amžiaus gale ji pradjo tiesti Transsibirin geležinkel, 1895 m. sikišo Japon -Kin kar, iš Kinijos išverždama šiaurin Mandžirij, paskui j vis okupuodama, išnuomodama Port Artur ir nagus jau kišdama šiaur s Korj. Tai suerzino japonus, ir 1904 m. vasario 8 d. prasidjo Rus -Japon karas.

Didžiai savo galybe pasitik -

jusi, Rusija gavo sm g po smgio. Visame krašte kilo nepasitenkinimas. Vasar buvo užmuštas žiaurus ir autokratiškas vidaus reikal ministeris Plehve. Jo vieton buvo paskirtas nuosaikesnis, kunigaikštis Sviatopolk-Mirski. Tai iau tuoj paaiškjo, kad pusiau priemoni nepakanka. Priespaudos suminkšt jimas tik sustiprino opozicij. Ruden valdžia sukviet Petersburg didj zemstv (vietini savivaldybi) kongres. Ir tas nieko nepadjo, nes kongresas reikalavo suteikti pilietines laisves ir sušaukti krašto atstov seim.

tempt padt dar labiau pa-
aštrino 1905 sausio 22 kariuomen s š viai darbininkimni, kuri su bažnytiniomis vliavomis, popo Gaponovedama, buvo atvykusi prie caro r m teikti darbinink peticijos. Krašte m kilti neramumai, streikai. Caras paskelb sušaukisi s "patariam j" seim. To neuzteko. Streikai plito, ir bruzd jimas persimet tarp pavergtj taut — Pabaltijj, Lenkijoje, Kaukaze. Rugsio 19 d. caras paskelb nauj dekret, kuriuo steig Imperijos D m, tam tikr rinkik renkam atstovyb, turin i tik svarstomj gali. Ir ši caro nuolaida pasirod per kukli patenkinti sibi buojan iam revoliuciniam s -

j džiui, kur buvo susimet s vien "S jung s jung". Spa li 20 buvo paskelbtas visuotinis streikas, kur bematant si jung visa šalis. Sustojo gele žinkeliai, paštas, telegrafas, fab rikai, užsidar valdžios staigos ir mokyklos, o tuo tarpu važi n dami po miestus ir kaimus agitatoriai ragino sukilti prieš valdži .

Caras nusileido ir spali 30 d. paskelb manifest , suteikdamas Rusijai konstitucij , d mai statym leidžiam j gali , o pilie iams garantuodamas pilietines laisves. Šis manifestas patenkino nuosaikesnes "s jung s jungos" grupes, ir jos sustabd revoliucin jud jim . Beliko toliau kovoti tik vieni socialdemokratai, kurie nor jo respublikos.

Visi šie vykiai sudrebino caro autoritet Rusijoje ir jos pavergtuose kraštuose, kurie ne tiek siek pa i rus pageidaujam konstitucini atmain , kiek tautin s laisv s .

Tokioje sukr tim kaitintoje atmosferoje jo vykiai ir Lietuvoje, kurie atved iki Vilniaus seimo.

4. Seimo eiga triukšminga, bet nutarimai vieningi

Autokratiškam rus režimui braškant, buvo lietuviams gr žinta spauda (1904 geg. 7). Tuo

pasinaudodami Petrapilio lietuvi pradžo leisti savaitin "Lietuvi Laikrašt". Po trijų savai i , gruodžio 23 Vilniuje pasirod pirmasis lietuvi dienraštis, Petro Vileišio leidžiamos "Vilniaus Žinios". Nors ir cenz ruojama, šita lietuvi spauda ne tik informavo apie vykius, bet ir pad jo orientuotis lietuvi visuomeniškuose reikaluose.

Prie "Vilniaus Žini " tais laikais spiet si vis krypti lietuvi veik jai. Tad ir sumanymas šaukti seim išaugo to laikraščio štabe. Pirmoji mintis kilo dr. Jono Basanavi iaus, Petro Vileišio ir Jono Kriau i no pasikalb jime, kuriame buvo nutarta sukviesti redakcijoje Vilniaus lietuvi susirinkim . Spali 19 toks susirinkimas išrinko seimui rengti 15 asmen komitet , kuriam pirmininkavo dr. Basanavi ius, sekretoriavo J. Kriau i nas. Komitet sudar vairi grupi atstovai, išskyrus socialdemokratus, kurie dalyvauti atsisak , siekdami, kaip ir Rusijos socialistai, galutin s revoliucijos ir netik dami, kad Vilniaus seimas k duot . Tik pamat , kad gali susirinkti daug atstov , socialdemokratai apsisprend dalyvauti ir paimti vadovavim savo rankas.

"Aušros" steig jas ir jos leidd jas dr. Basanavi ius buvo

vienas iš didžiausi tuo metu autoritet . Jis tik vasar parvažiavo Vilniun po ilg 25 metų gyvenimo užsieniuose, daugiausiai Bulgarijoje, ir visiems rod s priimtinas, ypa , kad jis nebuvo sijung s joki politin srov . Jisai tad ir suredago vo seimo reikalu atsišaukim , kuris buvo komiteto patvirtintas ir lapkri io 11 “Vilniaus Žiniose” paskelbtas.

Gruodžio 4 d. Vilnius užtvino naujais nereg tais veidais. Miestuose, kaimuose, parapijose, Valsiuose ir lietuvi kolonijose Rusijoje, Ukrainoje, Lenkijoje ir Latvijoje išrinkti atstovai suvažiavo Spr sti Lietuvos reikal . Kit dien j tarpe atsirado ir Maž. Lietuvos atstovas J. Vanagaitis. Didžiul Vilniaus miesto sal vos gal jo sutalpinti t por t kstan i lietuvi patriot entuziast .

Seim atidarydamas, dr. Basanavi ius pasi l savo ir reng j numatyt prezidium . Socialdemokratai, kurie iš vakaro buvo tur j savo politin miting , tuojau užprotestavo, reikalaudami, kad prezidiumas b t sudarytas kolektyviai. Tai suk l karštus gin us. Tik po, dviej valand pavyko sudaryti grupin prezidium , kuriame dr. Basanavi ius atstovavo nepartinams, prof. kun. Pr. B ys — katalikams, krikš ionims demokratams, A. Smetona—demokra-

I. DABARTINIS PAD JIMAS RUSIJOS IR LIETUVOS

Pripažindami, jog dabartin caro vyriausyb yra pikiausiu m s priešū; jog dabar prieš t vyriausyb pasik l visi rus valstijos kraštai; jog geresn gyvenim galima gyti tik laim jus kov su sen ja tvarka, susirinkime dalyvavusieji lietuviai nutar : šviestis, rištis ir stoti kovon drauge su sukilusia vis Rusijos taut liaudimi.

II. LIETUVOS AUTONOMIJA

Kadangi Lietuvos gyventoj reikalai pilnai gali b ti užgan dinti tiktai prie tikros m s krašto autonomijos (savivaldos) ir kadangi norima, idant ir kitos Lietuvoje begyvenanios tautos gal t pilna laisve naudotis, lietuvi suvažiavimas nusprend ;

Reikalauti Lietuvai autonomijos su seimu Vilniuje, išrinktu visuotiniu, lygiu, tiesiu ir slaptu balsavimu, neskiriant lyties, tautos, tik jimo. Toji autonomiškoji Lietuva turi b ti sud ta iš dabartin s etnografiškos Lietuvos kaipo branduolio ir t pakra š i, kurie d lei ekonomišk , kult rišk , . tautiška arba kit priežas i traukia prie to branduolio ir kuri gyventojai priklausyti prie j panor s.

tams, St. Kairys — socialdemokratams ir karin. J Stank nas — kininkams. Sekretoriatan buvo išrinkti Juozas Gabrys, Liudas Gira ir Pranas Klimaitis.

VILNIAUS SEIMO NUTARIMAI

Kadangi susirink Vilniuje ant lietuvi suvažiavimo Suvalk gubernijos lietuviai vienbalsiai pripažino reikalingu drauge su kit gubernij lietuviais kovoti už autonomišk Lietuv , tai suvažiavimas nutar , kad Suvalk gubernijos lietuviai turi b ti prisiekti prie autonomiškos Lietuvos..

Santykiai su kaimyniškomis Rusijos šalimis turi b ti paremti ant federacijos pamat .

III. KOKIU B DU IŠKOVOTI AUTONOMIJ

Kad gyti autonomij , pirmiausiai reikalinga yra galutinai sugriauti dabartin prispaudimo tvark . Tam tikslui reikia vienyti visas Lietuvos politišk j partij ir pavieni ypat paj gas. Susivienijus namieje, pridera mums jungtis su visomis kitomis Rusijos tautomis, kurios padeda griauti t tvark , o kol kas reikia: nemok ti , jok mokes i , uždarinti monopolius, neleisti vaik rusiškas pradeda sias mokyklas, neiti Kauno, Vilniaus ir Gardino gubernijose vals iaus teismus ir visas kitas dabartin s valdžios staigas, neleisti savo broli kariuomen , reikalui prisijus streikuoti visiems darbo žmoni ms miestuose ir sodžiuose.

IV. VALS IAI, MOKYKLOS IR BAŽNY IOS

Visuose Lietuvos vals iuose turi b ti vartojama prigimta žmoni kalba, visus reikalus vedant.

Kadangi dabartin mokykla yra tik ištautinimo ir ištvirkiminimo rankiu, tai reikia visas tokias mokyklas paversti grynai tautiškomis, kur mokslas b t išguldomas prigimta kalba ir kad patys to krašto žmon s rinkt sau mokytojus.

Kadangi Vilniaus vyskupyst je bažny iose yra vartojama pamaldose lenkiška kalba su politišku tikslu, tai lietuvi susirinkimas nutar vienbalsiai išreikšti Vilniaus vyskupyst je gyvenantiems ir kovotojams lietuviams geriaus link jim pasisekimo kovoje su lenkoman kunigija už tiesas lietuviškos kalbos Lietuvos bažny iose ir papeikti šiandienin s bažny ios tvark Vilniaus vyskupyst je.

Paskutinis punktas, lie i s Vilnijos bažny ias, sakoma, buv s ne komisijos, bet dr. Basanavi iaus pasi lytas nubalsavus rezolucijas. Jis taip pat daugumos buv s priimtas, tačiau ne ein s pagrindines seimo vienbalsiai priimtas rezolucijas.

Dr. Basanavi ius buvo numat s programoje trejet referat apie Lietuvos istorin raid , lietuvi giminynt su latviais ir kitus, bet seimo dauguma nor jo svarstyti aktualius politi-

nus klausimus, tod l referatai buvo atid ti. Tuoju pat prasi d jo atstov pranešimai iš viet . Jie nusit s ilgai, nes kiekvienas nor jo papasakoti, kas dedasi jo apylink je. Paskui jo

diskusijos pa iu svarbiausiuoju politiniu autonomijos klausimu. Pritardami autonomijos su seimu Vilniuje reikalui, srovi atstovai reišk skirtingus kelius jai išgauti. Vieni reikalavo griežtos revoliucinės, net ginkluotos kovos, o kiti si l j išgauti nekruvinos kovos keliu. Kit dien buvo svarstytas žem s ir mokykl klausimas. V l kilo karšt gin d l tikybos d stymo.

Nors karštai kiekviena pus gyn savo nusistatymus, nors triukšmo kildavo tiek, kad teko pos džius nutraukti, bet seimo nutarimai buvo priimti vis vienu balsu. Tai buvo panašu besiveržian i srov , kurioje br žuojasi, susitrenkia vienas kit , bet viskas veržiasi viena kryptim — pirmyn.

5. Seimo nutarim vykdymas ir po jo at jusi reakcija

Vilniaus seimo reikšm jau seniai pabr ž m s visuomenin spauda ir istorija, vadinamos j didžiuoju, nors pats seimas rezoliucijose save vadino tiktai "lietuvi susirinkimu". Didžiojo vardas jam, aišku, suteiktas ne tiek d l to, kad jame dalyvavo daug atstov , kiek d l jo nutarim svorio. Iš kitos v l pus s, didžiojo vardas jam tin-ka d l to, kad jis buvo išrink-

tas pa iu demokratiškiausiu b du, jokiems partij štabams nerikiuojant, ir patiems vietos žmon ms parenkant tinkamiausius ir patikimiausius kandidatus. Vilniaus seim išrinko tauta, ir jis kalb jo tautos vardu.

Vos tik sp jus nutarimus priimti, juos tuojau "Vilniaus Žini " spaustuv atspausdino — 36,000 egzempliori — ir išdalino namo vykstantiems atstovams.

Dar seimui bepos džiaujant, Vilniaus generalgubernatorius Freze paskelb lietuvi ir rus kalbomis atsišaukim , kuriame tikino, kad lietuvi kalba b -sianti vesta pradžios mokyklas, kad mokytojais bus skiriami ir lietuviai katalikai, kad vals iuose bus leista vartoti lietuvi kalba ir vals i sekretorius gal si rinkti patys gyventojai, tik reikia palaukti, kol visa Rusija persitvarkysianti naujais pagrindais. Tok pat atsišaukim paskelb ir Kauno gubernatorius. Ta iau šiuos miglotus pažadus nustelb seimo nutarimai, kurie bereginti buvo prad ti vykdyti visame krašte, ypa energingai Suvalkijoje ir Augštai iuose.

Nutarimai buvo vykdomi gan tvarkingai, išskyrus tik kai kur monopoli daužym , mišk kirtim . Caro valdininkai, policininkai, vals i vadovyb s bei

mokytojai rusai buvo pakeičiami savais, o rusai būdavo nuvežami ligi susisiekimų punktų, ir jiems buvo liepiama važiuoti, iš kur atvyk. Nesigriebta keršto priemonė prieš dvarininkus, nuo kurių buvo tek daug nukentėti baudžiamosios laikais ir vėliau, nors kaimyninėje Latvijoje liepsnose pleškėjo dvarai ir buvo žudomi jų savininkai. Žinoma, nebuvo išvengta smulkesnių ekscesų ir Lietuvoje, kurie rusams buvo gera priekaba parodyti savo žiaurumus, kai atėjus sukilimo malšinimo laikas.

Rusijoje subirus vieningam revoliuciniam sąjūdžiui, carinė reakcija atsigriebė jau kitais metais. Lietuvoje teko nukentėti daugeliui vilniškio seimo nutarimų vykdytojams ir veikėjams. Vieni pateko kalėjimus, kiti buvo ištremti Sibiran, o tretiesiems pavyko pasprukti užsienius. Nepaisant sugrąžintos reakcijos, Rusijos revoliucija laimėjo šiuos tokius konstitucinius, parlamentinius atstovybių ir kitus dalykus. Lietuva gavo spaudos laisvę, teisę organizuotis ir buvo daugiau paisoma lietuviškam reikalui. Negalėdami politiškai veikti, lietuviai griebsi steigti ekonomines ir kultūrinės organizacijas, pradėdami Valandaus pozityvią programą — pralenkėti rusus kultūroje, kyje, moralėje.

6. *Vilniaus seime iškilė lietuvi dvasia*

Seimas suformulavo lietuvių to meto politinius siekimus — reikalauti autonomijos su demokratiškai renkamu seimu, kuris turės pasidžiauti ne kur kitur kaip Lietuvos sostinėje Vilniuje. Reikalaudamas autonomijos, jis išpaatė apibrėžtas ribas, kokias jis nori Lietuvai teritorijos. Realiai žinodamas esant padėtį, seimas pareiškė teises tik etnografiškai lietuviškas žemes, nesiekdamas atstatinti jokių istorinių sienų. Suprasdamas, kad ir etnografinėse ribose yra nelietuviškos kilmės žmonės, seimas pareiškė, jog valdžia reikalus vedant ir mokyklose turi būti vartojama gimtoji kalba. Tai buvo taikoma lietuviams, bet netiesiogiai buvo garantuojamos gimtosios kalbos teisės ir tautinėms mažumoms. Tai nebuvo vien tik atsargumo priemonė, vengiant sukiršinti mažumas, bet ir ženklas giliai lietuvių sieloje slypinčio teisingumo ir tolerancijos.

Net ir neakylus istorijos stebėtojas, žvilgtelėjęs tuos pagrindinius autonominius Lietuvos apmatavimus, lengvai juos gali atpažinti ir nepriklausomos Lietuvos demokratinėje 1922 metų konstitucijoje. Tai labai iškalbingai liudija, kad jau vil-

niškio seimo metu lietuviškoji visuomenė buvo siningai apsisprendusi už nepriklausomybę ir jai buvo pribrendusi, tik ano laiko politinė slygose ji to negalėjo viešai reikalauti.

Bdingas yra ir priemoni pasirinkimas autonomijai išgauti. Užuo šauk prie ginklo ir revoliucijos, seimo vadai pasirinko pasyvin pasipriešinimą rus režimui... nemokėti mokesi, neleisti vaikų rusiškas mokyklas, nesikreipti dabartines valdžios staigas, nestoti kariuomenėn, ir t.t. Tai yra ne tik veiksmingos politinės priemonės, bet drauge tai yra išreiškimas pakantaus, atsargaus lietuvi tautos bdo.

Pastarasis bruožas vertas dėmesio. Lietuvis kantriai lauks, susikaupėsis ir, laikui atėjus, jis veiks atsargiai, vadovaudamasis daugiau protu, ne jausmu, nesigriebdamas keršto, nors d l

teisybė s jis bylinėsis be paliovos. Šios ypatybės nėra vergijos ženklas, nei jos padaras. Tai žemdirbio antspaudas. Be maž visados priklausė nuo gamtos slygų, pasijėgėd, žemdirbys moka kantriai laukti derliaus. Susigyvenėsu gamta, jis moka džiaugtis ne tik jogs rybėmis, bet ir jos grožiu. Krikščionybėje dar stiprino artimo meilės, santarumo bei susidrausminimo pradus. Štai kod l lietuvis nebuvo revoliucionierius.

Tuo Vilniaus seimas ir yra didelis. Jis parodė ne tik pasauliui, bet ir paia tautai, kad ji vieninga ir jau subrendusi, kad jos vaikai tikrai girdėjo Baranauško šauksmą "kad tu, gude, nesulauktum", kad juos pažadino Kudirkos Varpo gausmas "kelkitės, kelkitės", kad jie su Maironiu skardžiai traukė "nebeužtvėnėsi upės b gimo"...

HUGH J. ADDONIZIO, DEM. N. J.

1956 Vasario 16 progą:

Lietuvi pasiaukojimas t vėnei ir laisvei matyti iš vairi grupi, susijungusi prieš komunistų režim. J veikimas matyti iš Maskvos dabartinės direktivos pakeisti Lietuvos komunistinį premjer. Tai nutiko, be abejoj, d l to, kad lietuviai tebet sia savo pasipriešinimą raudonajam režimui, ir Maskva buvo nepatenkinta rusifikacijos programa Lietuvoje.

" LAISV " PRADEDA

RODYTIS

IŠ POGRINDŽIO

KAZYS AMBROZAITIS,
Cleveland, Ohio

Po 1942 met Kal d dar iš jo paskutinis viešojo " Laisv " laikraš io numeris. Redakcija buvo persp ta, tad paraš kuhl atsisveikinimo straipsnel ir d jo vedamojo vietoj. Cenz ra jo nepraleido. Cenz ra nor jo, kad " Laisv " laikraštis, kuris primin sukilimo dienas, nutilt be garso ir kad daugelis prenumeratori nepajust , jog " Laisv " vietoj gauna nauj vokie iam pataikaujant laikrašt dienrašt "Ateit " .

*

Apsisprendimas leisti " Laisv " pogrindyje buvo greitas ir tvirtas. Didžiausias r - pestis buvo pats laikraš io spausdinimas. Visos spausdinimo mašinos buvo suregistruotos. Visi raidynai buvo gestapui paž stami. Reik jo surasti visiškai nežinom raidyn , surasti spausdinimo viet , surasti patikim spausdinimo žmoni , sudaryti apsaug .

SEN. WM. A. PURTELL,
RESP. CONN.

1956 Vasario 16 proga:

Nors Lietuva yra dabar paversta, bet žinome, kad jos žmoniai dvasia n ra palaužta ir pab gusi. Tai rodo tokie dr s s veiksmai kaip tas žygis šeši vyr , kurie ryžosi atnešti lietuvi tautos atsišaukim popiežiui Pijui XII. Iš t šeši pavojiņgoje kelion je per ryt Pr sija , Lenkija , ryt Vokietija keturi neteko gyvybi , bet du išliko gyvi ir vykdo misija .

Tuo metu Lietuvi Aktyvist Fronto žmon s po išsklaidymo buvo v l atgav puls , ir j žymi dalis persiorganizavo Lietuvi Front . Jo buvo du pagrindiniai skyriai: politinis ir karinis. Abiej skyri žmoni buvo sukviesta gerai žinom Žaliakalnyje nam , tada vadinam "Raudonojo ubago kolchoz " . ia paprastai susirinkdavo studentai, baigusieji, ir tik retkariais kas nors iš profesori ... Šiuo kartu reik jo tokiame susirinkime aptarti spausdinimo min tas priemones. Laimei, m s draugas, M. pasisak , kad jo brolis dirb s spaustuv je ir žin s kažkokias užmirštas d žes su smulkiomis raid mis viename Kauno sena-

mies io sand lyje. Reik jo jas iš ten gauti.

Kad be reikalo neb t tarti sand lio darbininkai, buvo sutarta surengti "apipl šim ". Iš Lietuvi Fronto vadovyb s karinio skyriaus man buvo pavesta pasirinkti apipl šimo ir naujosios " Laisv " slaptosios spaustuv s apsauga.

*

Sutart nakt išd s iau žmones apie sand l Tado Daugirdo gatv je. Jie tur jo apsaugoti "pl šikus" nuo policijos ir kitoki staigmen . Jei tekt su policija susiremti, "pl šikai" su savo grobiu buvo numatyta išgabenti sanitarine mašina saugi viet , aplinkines gatves bent pusvalandžiui užblokavus.

Bet viso to nereik jo. Be triukšmo ir "planingai" pavyko pasirinkti šrifto, spausdinimo vol , daž ir kt. smulki reikmen . Kit dien Daunoro leidžiamoje "Ateityje" jau buvo galima skelbti iš anksto paruošt žinut apie laiming apipl šim , nes "piktadariai" tamsoje tepa m tik nereikšming sen metalo lauž .

*

Spausdinimo darbas buvo daug sunkesnis. Raid s buvo sumaišytos, smulkios. Reik jo kiekvien raid specialiu pincetu rinkti ir atsargiai d lioti žo-

džius. Rinko vienas žmogus, m s draugo M. brolis. Jis per nakt tegal jo surinkti puspuslapio, o reik jo keturi puslapiai ... Rink j žinojo tik du žmon s, o pats rink jas nežinojo vietos, kur jo rinkinys bus spausdinamas.

*

Spaustuv s "viršininkas" buvo M. Viet jai parinko Savanori prospekte netoli Kipro Petrausko gatv s. Tame name gyveno geštapo valdininkas, kuris m go nugerti ir dažnai naktim neb davo namie. Namie dažniausiai nenakvodavo ir šeimininkai, nes jie kitur dirbo ir ten pernakvodavo darbo naktimis. M s žinioje buvo virtuv — patogi ir saugi vieta. Saugumo d liai vis d lto teko patatyti sargybin . Tik greitai j nu m m. Jo vaikš iojimas gal jo labiau d mes atkreipti nei m s spausdinimas.

Darbas nebuvo lengvas. Dirbom j tryse. Vienas st m m vol , kuris buvo sunkus ir stumiant bild jo taip, kad baiminom s, ar negird ti gatv je. Kitas dejom popier po volu ir nuimt ties m pasien , nes dažai ilgai nedži vo. Tre ias tep m tuos sunkiai dži stan ius dažus... Gutenbergas Mainze savo pirm j spaustuv tikriausiai tur jo modernesn . Bet mums buvo linksma. Kod l, ta-

da ir patys tokio klausimo nek l m. Šiandien atrodo, kad tada tur jom jaustis dirb kažin k svarbaus...

Per nakt atspaud m apie 500 egzempliori . O pirmo nr. buvo numatyta atspausiti 1200.

Pirmasis pogrindinis " Laisv " numeris pasirod 1943 met sausio m n. gale. Tas numeris, kaip ir v lesni, buvo pasi sti ir gestapui. Pasklido gandas, " Laisv " atspausdino "Ateities" spaustuv .

*

Savanori prospekte išspausdinom pogrindinio " Laisv " 3 numerius. Saugumo sumetimais reik jo keisti viet , žmones ir spausdinimo priemones. M s draugui M. pavyko ilgainiui suorganizuoti kiek tobulesn ranka sukam mašin ir tada keleriopei pakelti laikraš io egzempliori skai i . T skai i dar daugiau didino Mariampol l je, Utenoje, Telšiuose ir kitur, kur Lietuvi Fronto galiotiniai pasir pino juos multiplikuoti rotatoriais ir leisti toliau savo apylink ... M s biulis M. savo rankas spaustuv per m nuo 4 numerio. Kilnojama tarp Senamies io ir Vilijampol s išsilaik iki 1944 pavasario. Joje buvo spausdinami ir kit dviej bi uli P. G. ir A. B. leidžiamas pogrindi-

nis laikraštis "Lietuvos Judas", kuriame buvo demaskuojami vardais ir pavard m tie lietuviai, kurie pataikavo okupantui, prasilenkdami ir su lietuviu garbe ir su Lietuvos interesu.

*

Dabar vartant jau 45-t j " Laisv " numer , leidžiam Ame rikoje, pro jo puslapius ir anapus j praslenka daug praeities veid ... Matai kaip gyv A. M., nepaprasto sumanumo, nepaprastos dr sos vyr , kuris visus pavojus mok davo sušvelninti savo nepaliamajam humoru. Ir šiandien su šypsniu prisimeni, kaip jis savo kiaurais kaliošais per snieg brisdamas, tempia du sunkius " Laisv " ryšulius Savanori prospektu Senamies io link; lenkiant policinink jis šaltai užkalbina: "Ponuli, esu studentas; štai gavau lašini iš nam ; ar nepad tum panešti ia iki pakaln s, kad vokie iai kartais neatimt ". Tas pan š jo...

Matai ir Juoz O. traukiniu Mariampol važiuojant ir vežant kelet " Laisv " egzempliori . Traukinyje krata. Jis sukiša nelegalius laikraš ius savo aulinius batus. Kai saugumietis patikrina jo daiktus ir jo kišenius, Juozas dar paklausia: "O gal dar ir batus nusiauti?"

Lydžiu atminimuose ir Jon

NUO POGRINDŽIO IKI ATLANTO PYLIMO

KAZYS BRAZAUSKAS,
Brooklyn, N. Y.

Kai 1941 birželio 23 Kauno radijas paskelbė Lietuvos Lai-kinosios Vyriausybės sudėtį, lietuvi tautai blykstelėjo vil-tis bei laisvai ir nepriklausomai. Ji pažadino entuziazmą ir

Pajauj, kuris tempia portfelį su laikraščiais studen- bendrą Laisvės alėjoje Nr. 61. Toliau regiu jį keliaujant d-lto spaudoje jau Stutthofokacet ...

Mintis sugrįžta ir an "Raudonojo ubago kolchoz" pas-tuos por dešimties vyrų, kur buvo reikalai drauge planuojami... su rimtumu, su humoru, su jaunystės liepsna ir tik jimu... Šiandien jį tik nedidelis dalis laisvame pasaulyje; kita dalis nuėjo okupanto kacetų, kita dalis Lietuvos žemelį ir dalis Sibiro nežinioje. Jie su-klupo pakeliui Kaln, bet pa-liko tik jimas, kad kiti kaln užkops — Laisvės žiburį pa-sieks.

pasiryžimą griebtis ginklo, vy-ti raudonąją armiją ir pagel-bėti Laikinajai Vyriausybei at-statyti tvarką viduje, kad at-jvokiečiai rast pagrindines sa-taigas jau lietuvi tvarkomas.

Naujas okupantas nepagerb lietuvi kraujo auką. Kai Lai-kinoji Vyriausybė buvo privers-ta savo veikimą sustabdyti, lie-tuviams, išskyrus keletą lietu-višką avantiūristą, beliko v-l burtis pagrindėje ir t-sti rezis-tencijai prieš naują okupantą. Susikūrė rezistencinės organiza-cijos su savo laikraščiais tinklu.

Vienoje iš t- organizacijų, Laisvės Kovotojuose, teko ir man aktyviai dalyvauti, orga-nizuojant spaustuvą ir tvarkant tos organizacijos slapto laik-raščio "Laisvės Kovotoją" lei-dimą.

Laikraštis buvo leidžiamas kart per mėnesį 4 puslapių. Nors ir menka buvo pagrindžio laikraščio išorė, bet savo turiniu ir rezistencine dvasia daug prisidėjo prie bendro Lietuvos rezistencinio sąjūdžio pasiseki-mo. Kai v-liau buvau gestapo suimtas, per tardymus gestapo pareigūnai minėjo, jog laikraš-tis daug sutrukdė okupacinių potvarkių vykdymą. Mažiausiai 60-70% t- vis potvarkių ir sakymų jiems nepavyko vykdyti. Suprantamas buvo gesta-

po noras organizacij ir jos laikrašt likviduoti, o jos narius susemti.

1943 rugpjio mėn. pavyko gestapai užėiti pdsakus. Buvo suimti iš pradži 8 žmonės. Turb t, kai kuriuos suimtuosius terorizuojant pavyko pareig nams sužinoti paties laikrašio buvein. Laikinai buvo sustabdytas laikrašio leidimas. Bet neilgam. Po keli mėnesiai 'Laisv s Kovotojas" vėl pasirodė. Tai palengvino iš dalies mūsų suimtųjų padėtį. Išvengm nereikaling tarym ir kankinimo.

Suimtas laisvo rezistento veikl baigiau ir pradėjau naują politkalinio-kacetininko gyvenim.

*

Po savaitės su viršum tarymo gestapo rėmėr syje Kaune buvau perkeltas sunkiųjų darb kalėjim, kur su politiniais kaliniais naciai elgėsi daug blogiau nei su kriminalistais bei spekuliantais. Visiems kitiems nusikaltėliams buvo leidžiama gauti papildomus maisto siuntinius iš laisvės ir dirbti vairose kalėjimo dirbtuvėse, o mums, politiniams kaliniams, tai buvo uždrausta.

1944 vasario pabaigoje mane ir Zubr iš Kauno kalėjimo išvežė geležinkelio stot, gr do

gyvulin vagon išvežti. . . nežinia kur. Po septyni par be vandens, tik su trupu iu sauso maisto atvež Pranc zijos prie Lamancho kanalo pakrašiu. Buvom skirti "Atlanto pylim" statyti.

Pirmiausia nužmogino ir pavert numeriu. Atm atsivežtus kuklius drabužius, dav kaceto uniform su numeriu ir raudonai išdažytais X raidės ženklais ant nugaros ir kelnė šonuose. Taip aptaisytas pradėjau statyti "Atlanto pylim" "naujajai Europai" saugoti. Dirbom kas dien po 12-15 valand. Kart teko dirbti net 36 valandas be pertraukos. Reikėjo užbaigti vien svarb bunker.

Mirtis ia turėjo didelę įt.

Artinantis vakaras jungininkams, naciai bandė vis mūsų lager perkraustyti kitur. Buvo paskutin proga ir valanda mėginti laisv atgauti. 1944 rugpjio 20 man ir keliems kitiems lietuviams laimė šyptelėjo — pavyko pabėgti. Duonos ir prieglaudos jieškant teko dirbti pas pranc z kininkus, ligi pagaliau atsideriauj Paryžiuje. Ir ten buvo skurdu. Bet jau iausi laisvas, jau iausi vėl žmogus.

Po keleri met trauk mane

TAUTIN S VERTYB S

ir

JAUNI ŽMON S

VINCAS JONIKAS

Brooklynas, N. Y.

Dažnai tenka išgirsti m s jaunim dejuojant, kad neturim savo tautini vertybi , nes senoji karta, bepolemizuodama tarp sav s, nepateikia patraukli lietuvyb s pavyzdži . Ar iš tikr j taip yra? Ar jaunimas, iš viso, turi teis reikalauti iš savo t v bei seneli , kad jie atjaun t ir t st patarnavim išlepusiems vaikams? Man rodosi, kad pats jaunimas, dar net nesulauk s barzd , paseno vien d l savo kalt s, toli senatve pralenkdamas tuos, kuriems dabar prikaišioja. Jaunimas dabar bijo idealizmo ir aukos, — štai tikroji visos tragedijos šaknis!

Žvilgsnis praeit , jaunimo

mestas, gr žint jam b tinos aukos dr s . Neži rint senosios istorijos lakštus, Mindaugo-Vytauto gadyb s heroizm , užteks, jei jaunimas pamatys Mintaujos gimnazistus 1896 metais, dr stan ius atsisakyti viešai rusiškos maldos ir su tuo protestu išeinan ius prieš vis Rusijos imperij . Tie lietuviai kinink vaikai žinojo, kad už savo žyg bus išmesti iš gimnazijos, net areštuoti, kai kurie neteks savo t v globos ir atsidurs vieni su savo j gomis prieš ateit , spindin i mokslo viltimis... Katras iš dabartini student dr s prasizioti prieš lietuvi kalbos persekiojim lietuviškos parapijos mokykloje,

nuvykti v l prie Lamancho — pasiži r ti savos, kruvino prakaito ir paskutini j g "k rybos". Š kart tie patys pakraščiai man atrod daug gražesni, žmon s meilesni. Turb t d l to, kad nema iau prieš save šautuvo, sunkios lazdos ir negird - jau keiksm . Buvau laisvas, ir gyvenimas atrod šviesesnis.

Nebegalvojau, d l ko anuo metu tur jau kent ti. Tai buvo aišku ir man ir kiekvienam, kas myli savo žem ir t v kalb . Tik vis šviesiau ir šviesiau man aišk jo, kad žmon se matai draugus, brolius, ne priešus, kai esi laisvas ir kai jie laisvi. Ir ta mintis paliko gyva iki dabar.

šiam laisvės krašte, nors už tai jokios griežtos bausmės negresia?

O tie pilkieji knygnešiai, tie 1905 metų revoliucionieriai ir Didžiojo Vilniaus Seimo dalyviai, tie pirmieji kariai savanoriai, ar kartais nėra pakankamai dideli asmens, prieš kuriuos dabartinis jaunuolis turėtų nusiimti kepurą ir apsiverkti dėl savo menkystės? Nepriklausomybės pradžios entuziazmas, kai gimnazistai ir studentai, grįžę iš fronto su skyltomis krūtinėmis griebėsi organizuoti valstybę ir pradžios švietimo, dirbdami bemaž laukinėse, karo lauko sąlygose, ar negalėtų kviepti dabartinį lietuvių studentą bent kiek aukoti savo jėgos ir karjeros lietuvių kraujo transfuzijai?

Mokslas ir profesija dabartinio jaunimo pasirenkama kaip tik vengiant idealizmo: technika, ekonomija, medicina, teisė, na ir teologija yra dmesyje kaip sritys, žadanios lėpą ir sot gyvenimą. Jaunimo siel nuviršijo pilvinis idealizmas. Retas, apsirinkęs, pagalvoja apie pedagogiką ar istoriją lituanistine prasme. Tautos kultūrai mokytojas yra reikalingas tuojau, o kiti specialistai, Lietuvoje ar užsienyje, lengvai surandami ar pasamdomi. Svetimšalis negalės mokytojo darbo atlikti be

žalos tautai, ypač kur tas darbas lies specifinius lietuviškus reikalus. Jei kokia mergina ir studijuoja, iš bėdos, pedagogiką, ji jau dabar pilna tolerancijos, širdingai, kad apsirinko pasirinkdama profesiją. Gal ji išgelbės bažnytinę organizaciją mokykloje, suteikdamos darbą, kuris su lietuviškumu turės tiek ryšio, kiek velnias su poteriais. Istorikai bijo prisiliesti laisvai prieinamam archyvam, kad, neduok Dieve, nepamatyt ir nepasakyt ko nors šviesesnio iš tautos praeities, negu jiems lenkai, vokiečiai ar rusai kadaise buvo galvą, kaip surudijusi vinis, kalbą. Jaunimas ir ten galėtų mesti žvilgsnį, kad sigyt savo nuomonę apie tai, kas sudaro jo tautinį vertę, jo jėgą šaltinį, o nekartoti paplūdimio svetimšalių istorines nesužadnes, dažnai su tendencija ar neviskūškumu paskelbtas. Rinkimas tautosakos, retas, benykstantis tautos žodžiu, ruošimas žodynų argi tai nebuvo senolių entuziastų, idealistų darbas, kol jie buvo jauni? Ar jie padarė bet kokią gerą dabarties jaunimui savo beveik beviltiškomis pastangomis atgauti tautai priderantį garbą ir laisvę? Pats pavardži atlietuvinimas argi nėra jaunimo dabartinis ambicijos reikalas? Deja, kiek dar asmenų, net iš takingų vi-

suomen je šeim , teb ra su lie-
tuvišk heroj vardais, o su
lenkišk mužik pavard mis.
G da ima tai pamini jus...

Menas ir literat ra yra jauni-
mo visai ignoruojamas lietuviš-
ka prasme. N ra pastangos kurti,
tai k bekalb ti apie motyv
pasirinkim . Jaunimas turi
eil laikraš i , bet jis neturi
laiko k nors nuosavo parašyti.
Jeigu ir rašo, tai koks vidurini s
eil s “genijus”, savo aptr šusiu
nihilizmu niekindamas kiekvie-
n gaivališkesn tautos pasireiš-
kim , kad baugu pripažinti, jog
tai lietuviu darbas. Visa jauni-
mo beletristika sukasi apie ste-
buklus, nesuprast meil ir kle-
bonijos darž . Temos apie kari,
tautos rezistencij , darbo gar-
b ar t vyn s ilges nemadoje,
nes neestetiška, nes to n dva-
sios vadas nemoko. Meno mo-
kykl studentai beveik nesuge-
ba savo laikraš io pailiuustruoti,
n ra, kas nupiešt knygai vir-
šeli, nekalbant apie rimtesnio
turinio piešin . Jaunieji daili-
ninkai visi “modernistai”, daug
žino apie meno mad , tik už-
miršta, kad toji mada bus jau
pra jusi, kol jie išmoks piešti.
Jie turi “ger skon ”, t plioja
senamies iu nam ker plas, nor
dami panaš ti “senuosius
meistrus”, piešia negriukus, lai-
v nuolaužas ir su tais moty-
vais, urvinio žmogaus meno

technikos pagelba, “plaukia
tarptautinius vandenis”, nor -
dami išgarsinti Lietuv dar
savo nukapot pavardži para-
šais. Tuo tarpu sava heraldika,
sava mitologija, sava ornamen-
tika b t daug tikresnis plaus-
tas tuos “tarptautinius van-
denis”. Nors dabartin s ruti-
nos banga nevien dailinink
nuskandint svetimyb je, ta-
iau jie palikt gyvi savo tau-
toje. Partizan kova, tremties
ir emigracijos lietuvi b tis, se-
nosios šio krašto lietuvi kartos
gyvenimas ir kova d l b vio —
vis tai nepamirštini motyvai
jaunimo dail s ar literat ros
temoms, realistinio idealistinio
stiliaus.

Jei graikai ar rom nai neb -
t taip k r savo meno, k
šiandien žinotum m apie juos,
— ar jie buvo augštos civiliza-
cijos, ar urviniai žmon s, pana-
š s dabartinio modernisto k -
rinius? Tas pats klausimas teks
atei iai ir apie lietuvius kal-
bant, jei m s jaunimas susi-
gundys liga, o ne sveikata.. Se-
nov yra teisingai griežta mo-
kykla dabar iai, tod l reikia
kurti garbing dabart , kad ji
likt tokia atei iai, kai bus nu-
jusi praeit .

Muzika, šokis, daina — tai
sritys, kur jaunimas gali tikrai
lietuviškai pasireikšti, savo pa-
silinksminimus paversdami tik-

rais meno vakarais. Žinome, kad nevienas studijuoja ar jau baig šias meno šakas, deja, nematome ant t šak lietuviško vaisiaus. Mergait , baigusi muzikos mokykl , sugeba iš b dos akompanuoti tokiai pat solistei, dainuojan iai ital operos arij , ir už tai jos abidvi nori b ti “šiltai sutiktos” lietuvi visuomen je. O kur tie lietuviški muzikos dalykai? Ak, j n - ra, niekas neparaš ! Kaipgi? Mes manome, kad yra ir labai ger , tik panel s ir ponai artistai mano, kad dainuodami svetimus klyksmus jie b na gudresni, labiau prie pasaulinio garso. Pagaliau, ar daug jaun - j muzik , belaukdami kv pimo stebuklingiems garsams, pam gino k nors sukomponuoti ar harmonizuoti, atsiremdami kad ir lietuvi tautosakos dain melodijas? Nmoderniška. sakai? Bet sava, garbinga ir šventa! Su tokiais darbais, jaunuoli, iškiltum kaip originalus ir tautinis muzikas, kiti pamatys, ir pats per amžius nemirsi. Nuoširdžiai dirbant, atsi - r mus tautosak , galima sukurti toki oper , koki pasaulis netur jo ir netur s, kai per savo apsileidim b sime mirsu »visais tautos lobiais. Melodijo iš t pa i šaltini gali b - ti pritaikomos lietuviško charakterio šokiams, pramoginei

muzikai, šoki salei. Balerina, kuri sugeba pasaulin je scenoje susilaukti “šilto pri mimo”, be abejon s, sugeb s sukurti ir vien kit pramogin šok , originaliai lietuvišk , kad nereik t sk stis svetimtau iams netur - jimu nieko kito, be suktinio ar klumpakajo. Deja, m s šaunioji balerina tesvajoja apie šok ne savo žmon ms, bet tiems, kurie jai ir pinig , ir g li , ir protekcij teikia. Ji negali nusileisti iš augštybi pas savo “liaud”, nes neužmiršta to didžio momento, kai kadaise, kažkoks, jau išklib s, “pasaulinis garsas” didel je scenoje jai dav g li ir pasak kompliment . Kas jai dabar tie lietuviai, atsilik nuo kult ros? Ir mamyt buvo lietuvait , kol Lietuvoje buvo gerai... Dabar ji lenkiškai kalba poteries ir ži ri televizijos. Gal d l panaši priežas i ir šoki sal se vis mažiau gird ti lietuviško žodžio, nes m s jaunimas nebe stengia jo pratarti, uždus s po “moderniško” gatvinio juoduk šokio. Tariau lietuvait s pasilinksminuose b na tokios gražios su balin mis suknel mis, kad bangu darosi ranka prisiliesti, — sutepsi! Skambios dainos, plaukian ios iš atviros jaunimo širdies veltui lauktumei šoki pertraukose, — ji nutilo. Nereg si n t rateli , toki seno-

viškai graži, m s t v -pro-
t vi sukurt t vyn je, ar par-
vežt anais metais iš Rusijos
bei Amerikos emigracijos: “Pu-
ia v jas, neša laiv, nuneš
mumis Lietuv. Tai bus links-
ma, tai bus linksma, tai bus
linksma Lietuvoje...” Tie rate-
liai buvo graži lietuviška tra-
dicija su giliu socialiniu pob-
džiu visiems, be simpatij skir-
tumo, dalyvauti dainoje ir šo-
kyje, laikinai sugriaunant “po-
ras”, vieniems kitus po truput
pajusti. Tai buvo graži lietuviš-
kos vienyb s vertyb, de ja, m -
s jaunimo jau atmesta ir bai-
giama numarinti.

Jaunimo stovyklose tie patys
dainos merd jimo ženklai —
keletas banali “dainušk ” su
geru priedu žargono. Organiza-
cij himnai atsiskamba kažko-
kiu beviltiškumu. Kur ta jau-
natviška, gaivalinga, akmenis
tirpdanti lietuviška daina, ka-
dais t vyn s sl niuose ir girio-
se netilpusi su žodžiu - žodžio,
balsu - balso vertu? Jaunimas
nori, kad seni tautos kareiviai,
sulaužytais kaulais ir kiaurom
kr tin m ateit jos padainuo-
ti, o mergait s už tai numest
jiems bereikšm šyps n, kaip
elgetoms nudilus cent .

Šeim k rim o klausimas yra
pats didžiausias ir pats subti-
liausias, kur reik t atsargiu
žodžiu gvildenti. Atrodo, kad

pagrindinis dabartinio jaunimo
vedyb tikslas yra pramoga per
pinigin saugum . Motyvas kur-
ti šeimai kaip tautinei vertybei
nebeturi balso. Motinos, ka-
dais atsitiktinai sudariusios
neeilin s pad ties šeimas, nori
b tinai ir savo vaikus taip gy-
venime tvirtinti, kad jie ten
jaust si ponais, kažkuo augš-
tesniais už kitus. Tokios šeimos
jaunuolis, t v uždarbio pade-
damas baig s augšt j moksl ,
garantuojant jam pelning ateit
t, pradeda žvalgytis ir sau pri-
tinkan ios gyvenimo draug s.
Pasirinkimas tokiam jaunuoliui
gausus, ambicija dar didesn ,
tod l gali žaisti su viena ar ki-
ta, nes tos visos mergait s vi-
liasi už jo ištek ti. Širdis ir
tautos siela atsiranda ant ko-
mersanto stalo. Vienai, saky-
sim, pasitaiko “laim ”, — ji
gal s ištaigingai gyventi, tur s
pramog ir ger vard . Kadangi
ne visos pramogos su šeimos
gyvenimu derinasi, jiedu tur s
tik vien vaik , patogumo d -
liai pakrikštys David, negal s
abudu jo suvaldyti, atiduos
“geras rankas” aukl ti.

Kitas jaunuolis pasakys, kad
lietuvaits pradeda netekti sa-
vo vitališkumo, darosi tragiš-
kai nuobodžios. Sakysime, mer-
gait , r pestingos t v globos
taigojama, baigia koki ten
“gražaus elgesio” kolegij , pri-

sirenka ne savo luomo ar tautos manier ir išmoksta taip negražiai elgtis su savo tautos "žemesniais" vaikais, kad juos nubaido jieškoti žmoniškesnes draugystis net pas svetimas mergaites. Kiekvienas vyras junta savo mergaitis tikrą meilę ir skiria ją nuo manieros. Mato, kad ji nėra tokia, kokia dedasi. Min tai pavyzdyje mergaitis, turdama kolegijos diplomą su svetimu kalbomis mokėjimo pažymėjimais bei daugybe nenuoširdžių nuotykių iš to laikotarpio, sidi pas mamą ir laukia švento Jurgio atėjant pirštis, nes už betko ji neverta tekėti, — per gerą! Tikrumoje ji, tuo savo gerumu, net negali vieno smulkaus patarnavimo tja išmokta kalba savo tautai atlikti, patiekdamas nors mažą vertimą savo laikraščiui, dar savo ambicija žudo meilę, kartu su ja ir tautos gyvybę. Ištekdamas kad ir ne už savo "luomo" ar pelningos profesijos vyro, savo idealizmu, jeigu jo turėtų, išgelbėtų vyro ir savo jaunystę ir abudu sukurtas tokias tautines vertybes, kurios prastai j lietuvių sekančias generacijas. Reikia tik prašnekti širdimi širdį, pamirštant ambicijas ir turtus svajones, kurias vistiek užbaigs miesto notaras, po mirties.

*KONGR. KENNETH B.
KEATING, RESP. N. Y.*

1956 m. Vasario 16 proga:

Esu tikras, visi sutiksime, kad laisvė negali būti laimėta per vieną naktį, bet mes privalome neleisti šiai mažai garbingai tautinei grupei prarasti viltį. Kovą dėl išlaisvinimo turi eiti toliau, ir šioje srityje visos pavergtos tautos reikalingos laisvojo pasaulio paramos.

Lietuva — kiek ji yra maža savo geografiniu plotu, tiek ji didelė savo troškimu būti laisva

Sutraukus šio rašinio mintis, gauti išvada, kad dejon sidi tautini vertybi nebuvimo yra niekas daugiau, kaip nenoras j matyti. Nereikia norėti, kad profesoriai, iškankinti savo amžiaus našta ir emigracinio nuvertinimo, sudėtų visas tautines vertybes ant lėkštės, pagal kiekvieno jaunuolio skonį ir pakviestus vaišes, tardami: "Valgykite, idealistai." Kas iš tikrų j nori mylėti savo tautą, tas ras ir jos vertybes, ir dirbs, kad j būtų daugiau, nei žinti savo išsimokslinimo ar pajūmo. Visi nuoširdūs darbai yra tautinis vertybės.

Gedvilas perdav Lietuv Šumauskui

Ar su pasikeitimu palengvės?

Tokia žmonei prigimtis, kad jie laukia tirono galo ir tiki, jog po jo gyvenimas turės palengvėti. Gedvil Lietuvoje pakeitus Šumausku, kai kas iš lietuvių tremtyje viešai mąstė, kad Šumauskas esąs didesnis patrijotas už Gedvilį ir kad jo atėjimas galės reikšti titoizmą ateinant Lietuvai. Toks aiškinimas yra panašios rūšies kaip Malenkovo pakeitus Bulganiū ir Chruščiovu — vieno iš lietuvių buvo viešai aiškinama, kad dabar gyvenimas pasikeisis geriau, ir taip tikim. Objektivaus betgi pagrindo turimi mažai manyti ir apie Šumauską, kad su juo atėjimu Lietuvos gyventojai pajustų palengvėjimą.

Šumauskas atsirado kaip vaisius vykdamas pačią liniją, kuri sustiprino Chruščiovą ir kitose respublikose. Jos viršūnės keičiamos, kad palengvint žmonėms, o kad sustiprinti partinį drausmą, kuri reikalinga gamybai pakelti. Drausmą ir gamybą turi duoti daugiau kinai ir ryši. O tos gerybės vėlgi numatomos ne tiek vietos gyventojui, kiek ištekliams, kurie galint vykdyti kinų ofenzivą prieš Vakarų.

Tokioje perspektyvoje visai suprantamas A. Sniekaus priminimas Lietuvos kom. partijos suvažiavime š. m. sausio 24-6, kad Gedvilas pakeistas Šumausku norint "sustiprinti ministerių tarybos vadovybę", "vadovavimo lygį pakelti, vis pirma rimtus tikimus žemės ūkyje pašalinti". Daug sakanti buvo ir Šu-

mausko kalba, kurioje prikaišiojo Lietuvai atsilikimą kinų planų vykdomas ir nepakankamą kovą su buržuazine ideologija. Tad Šumauskas yra skirtas tam, kad pakelti gamybą, ypač iai daugiau išspaustas iš kolchozų. Gyventojams iš to nebus džiaugsmo, tik daugiau bus jie spaudžiami kiškai.

Kreipiant daugiau dėmesį gamybą, galimas tam tikras politinio spaudimo sumažėjimas, laisvesnis judėjimas, leidimai maldaknygei ar kalendoriui išspausdinti. Atskiri žmonės gali būti daugiau paleista iš Sibiro. Turėtų būti, kurie jau neteko sveikatos. Kalbama apie eilę tokių grįžusių. Ateina daugiau laisvės iš Lietuvos, iš Sibiro. Tačiau tai neduoda pagrindo manyti, kad bus einama prie elementarių demokratinių laisvės ir kad pagerio ar greitai pagerės kinų gyvenimas. vedant vis labiau "socializmą" ir vis labiau tolstant nuo buvusios Lietuvos "kapitalizmo", išsibaig visokios drabužių ir kito turto atsargos. Gyventojai jauia aprangos stoką didesnę kaip anksčiau. O uždurbis tokis, kad jisigyti labai sunku. Jei žmogus, gerai uždirbdamas apie 1000 rublių, su pora vaikų gali iš tos algos gyventi, bet negali jį padoriau aptaisyti, tai kas bekalbėti apie darbininką, kuris normaliai uždirba 400-600 rublių. Jie priversti įieškotis nelegalaus uždurbio iš gamybos proceso, o valstybės kinio aparato visa sistema sutaisyta kuo daugiau išspausti iš darbininko ir kuo daugiau jį kontroliuoti. Tarp jų eina ne bendradarbiavimas, bet kova visomis galimomis priemonėmis.

Toliau norim sustoti prie to kinio gyvenimo vienos šakos, kuriai

ID JOS

nušviesti m s bendradarbis pateik konkre ios medžiagos ir kurioje iš vienos pus s matyti valstybin biurokratija iš kitos pus s dirban i j pastangos j apeiti.

Istorijos Taurag s maisto kombinate

Vienos ministerijos biurokratija kinkyta darbo žmogui išnaudoti.

M sos ir pieno pramon s ministerija. Jos buvein — Vilniuje Komunar gatv je. Ministeris Kairys, lietuvis, du pavaduotojai rusai ir du lietuviai. Ministeris gauna iš ministerijos 2000 rubli algos m nesui, antra tiek iš ministeri tarybos, pavaduotojai po 1500 iš ministerijos.

Šios ministerijos žinioje yra tokios mon s: 1. gyvuli paruoš kontoros (zagotskotai), kurios yra didesniame rajone, o kituose rajonuose bent gyvuli supirkimo punktai, priskirti prie tos ar kitos kontoros; 2. visi m sos kombinatai (Vilniaus, Kauno, Šiauli , Panev žio, Klaip dos, Taurag s) ; 3. pieno pramon s mon s (pienin s), kurios yra kiekviename rajone; rajono pienin turi po kelis pieno pri mimo punktus; 4. šaldytuv trestas (t šaldytuv yra keletas); 5. materialinio technikinio apr pini mo kontora.

Tai ministerijos rankose mon s, kurios yra tarpininkai tarp "žaliavos" gamintojo kolchozo ir valstybini moni , užsakan i iš tos "žaliavos" pagamint maist . Gyvuli kontoros (zagotskoto) uždavinys, sakysim, priimti iš kolchoz ir valstie i prievolinius gyvulius, juos atšer ti ir pakelti geresn r š ir tada

Vien asmen , kuris gerai pažinojo Šūmausk Lietuvoje, paklaus m:

"Ar tamsta laikytum Šūmausk patriotu, kuriam r p jo savas kraštas ir savi žmon s?"

"Tuo, kas lietuviška, jis nesidom jo ir nevertino. Tegarbino tai, kas iš Maskvos".

"Ar tamstai neatrodo, kad jo at jimas vietoj Gedvilo sustiprins lietuvišk linij ?"

"Kiek j pažinojau, n ra pagrindo taip manyti".

"Kaip ilgai tamsta buvai su juo paž stamas?"

"Dvylika-trylika met Kau ne".

perduoti m sos kombinatui, kai tik pastarasis pareikalas. Nuo 1953 zagotskotai prad jo supirkin ti ir ne prievolinius gyvulius bei paukš ius. Laisvo supirkimo kainos yra mokamos beveik tokios pat kaip rinkoje. Sakysim, už vidutinio stambumo ir vidutinio riebumo karv sumoka apie 2000-2500 rubli .

Zagotskotai priimin ja ir vertina gyvulius pagal j r šis, kuri yra penkios; 1. nešandartin (tokios r šies gyvul kontoros priima tik priverstiniam skerdimui, pvz. koj nul žus) ; 2. mažiau nei vidutinio riebumo (tokios r šies gyvulio prievoli atlikim skaitoma tik 75-80% gyvulio bendro svorio); 3. vidutinio riebumo (priskaitoma 100%); 4. augš iau nei vidutinio riebumo (priskaitoma 130%); 5. riebi (priskaitoma 140-50%). Panašiai sur šiuotos ir kiaul s. Tokis suskirstymas veria kolchozus ar atskirus valstie ius kiek galima geriau atšerti gyvul . Iš kitos pus s jis duoda šiek tiek galimumo pareig nui, kuris priima gyvul kontor , kilnoti gyvul iš vie-

nos r šies kit — arba su nauda valstie iui, arba su žala jam. Šitai ver ia taip pat gyvulio pristatytoj palaikyti gerus santykius su tikrintojais, pri m jais. Ir tai vardan abipus s naudos.

Zagotskotai laiko gyvulius, ligi j pareikalauja atitinkamas m sos kombinatas. Imame pavyzdžiui geriau paž stam Taurag s kombinat , kuris savo laiku tur jo pirm viet Lietuvoje dešr gamyboje. Jame darbo sistema tokia, kad kiekvienas to kombinato cechas m nesio pradžioje gauna m nesin plan ir s mat , kiek jis gali išleisti numatytam darbui pinig . Jei darbo atliks tik 80%, tai ir pinig darbu apmok ti tegali išleisti tik 80%. Jei atliks darbo vis 100%, o pinig išleis tik 90%, tai direktorius giriamas, apdovanojamas, nors faktiškai jis b t sutaupt s tuos 10% nuskaitydamas nuo darbinink .

Draugas Rodzius — viršininkas kombinatė

Vienas tokis darbinink dikas Taurag s kombine buvo skerdimo skyrius ved jas Rodzius. Jis sk s davo darbininkus direktoriui, jei pasteb davo juos paimant gabaliuk m sos. Jis darbininkams buvo pabaisa. Darbininkai žinojo, kad valstyb šelpia ir sau garb didina darbinink uždirbtais, bet nutrauktais pinigais. Kelis kartus nak ia j buvo apk l plytgaliais. Pa iam direktoriui Rodziaus pranešin jimas nelabai patikdavo, nes ir pats imdavo ir nenor davo d l kit kelti skandalą. Bet prisibijodamas Rodziaus, pasišaukdavo sk st darbinink ir sp davo.

Taip uoliai reikšdamasis, Rodzius tur jo savo tiksl . Dar nepriklausomyb s laikais Taurag s "Maiste" jis buvo sv rikas. Vokie i laikais jis mok jo pataikauti jiems. Prie bolševik nor jo padaryti karjer dar di-

desn . Iš sv r jo jis pakilo iki pagrindinio skyriaus ved jo. Jis syk nug r s prasitar , kad jam netolimas kelias iki direktori . Jau buvo padar s žygi stoti partij . Bet jam keli pastojo jo paties sismaginimas nutraukti darbininkams uždarbio dal valstyb s naudai. Jis neaplenk ir darbinink s Kornikien s, kurios s nus dirbo MGB Vilniuje. Pastarasai, sužinoj s, kad Rodzius skriaudžia jo motin , m si žygi patikrinti Rodziaus praeit . Po tokio patikrinimo buvo rasta, kad draugas Rodzius buv s palankus naciams, kažk neteisingai raš s anket . Kornikas surado liudinink , kad Rodzius nor j s pab gti Vokietij , bet buv s raudonosios armijos atkirstas. Prisid jo dar ir darbinink skundas, kad jis suka j uždarb . Veltui Rodzius aiškinosi buv s vokie i išvakuotas. Taurag s kom. partijos komitetas tada apkaltino Rodzi , kad jis, nor damas kelti atitarybines nuotaikas tarp darbinink , prad j s sukti j atlyginim , neva taupydamas valstybei, nor j s siskverbti partij . Rodzius buvo atleistas. Tai buvo 1953...

Gerai, kad Rodzius pataik ant Kornikien s, kuri tur jo tvirtus peius. Bet kiek toki , kurie neturi kam pasisk iti.

Kombinacijos ir kombinatoriai kombinatė

Taurag s m sos kombine sakydavo: kaip gyvensi nekombinav s, tai reiškia nevog s. Tenai kombinuoj a visi — nuo sargo iki direktoriaus. Skirtumas tik tas, kad darbininkai kombinuoj a kilogramais, skyri ved jai ir direktorius šimtais kilogram . Darbininkas gali greiau pakli ti su kilogramais, nei šimtai kilogram , vežami mašinomis. Bet tokis uždarbis iš šalies turi b t kombinuotas kolektyvin je santvarkoje taip pat kolektyviai. Sakysim, tame kombine dešr ceche ved jas buvo

toks Juozas Tampuskas. Jis priži - ri dešr gamyb . Jos gaminamos pa - gal tam tikrus receptus ir negali tu - r ti dr gm s daugiau, kaip nurodyta recepte. Normaliai virtos dešros gali tur ti dr gm s, berods, iki 72%, pu - siau r kytos 53%. Bet jeigu Tam - pauskas padidins dr gm s dešrose tik 4% daugiau, tai mažai kas pa - steb s skirtum . O jo kišeniui skir - tumas bus didelis, nes perleidus 2000 kg dešr jam teks 80 kg ir gaunant už kg po 20 rb, liks jam 1600 rubli . Bet vienas jis to padaryti negali. Padirbtas dešras patikrina veterino - rius ar laborantas. Jeigu jis ras per - daug dr gm s, jos bus gr žintos džiovinti. O jeigu nebus tinkamos valgyti, gali jas sakyti visai sunai - kinti. Bet tada bus striuka dešr skyriaus ved jui. D l to Tampus - kas turi gerai sugyventi su laboran - tu ir paskui su juo pasidalyti. Bet sis - tema taip sudaryta, kad vienas kit tikrina ir toliau. Išleidžiant dešras iš kombinato pridodama visa dešr "metrika". Dešras užsakiusi ir jas gavusi staiga per tam tikr laik gali jas tikrinti ir, radus ne pagal metrik , gali gr žinti. Taigi reikia su visais susitarti ir kombinuoti ko - lektyviai. Dažnai ir nepasiseka. Ta - da ir girdim apie su mimus ne at - skiro asmens, bet ištisomis kompa - nijomis. Taip nutiko ir Taurag s kombinatė.

Taurag s m sos kombinato direk - torius nuo 1947 buvo Vilius Lasis, Rusijos lietuvis, silpnai lietuviškai kalb j s. Kombinate jis susidrauga - vo su Tampusku ir kitais lietuviams. Bendromis pastangomis jie prad jo didelio masto bizn 1948 ir j lai - mingai t s iki 1950 pradžios. Biz - nyje dalyvavo direktorius Vilius La - sis, dešr skyriaus ved jas Tampus - kas, pagamint preki sand lio ve - d jas Gulbinas, dešr meister Galina Sivolapova (iš Poltavos) ir vete - rinarijos gydytojas rusas. Jie var bizn su Tilž s m sos ir pieno reali - zavimo kontora, kuri iš Taurag s

kombinato dideliais kiekiais imdavo dešras. jo gerai, bet direktorius ir Tampuskas nusprend sumažinti veterinarijos gydytojui pinig dal ir paskui visai iš biznio išjungti. Visi darbininkai pasteb jo, kad Tampus - kas labai nesiskaito su pinigais, švaistosi g r s šimtin mis. Jis dar - binink neskriaud , tad niekas ir jo neskund . Tik veterinarijos gydyto - jas, pasijut s nuskriaustas, skund milicijai. Milicija sulauk Tilž s kliento mašin , pasv r dešras, rado 380 kg daugiau, kaip rodo fakt ra. Tada ir iupo. Iš pradži Gulbin su Sivolapova, o paskui ir Tampus - k su direktorium. Jiems bes dint kal jime, iš Archangelsko at jo pranešimas, kad Taurag s m sos kom - binato dešros buvo gautos sugedu - sios d l per didelio kiekio dr gm s; jas reikia perdirbti menkesn r š . Tada jau sikišo ir valst. kontrol . Buvo sudaryta antra byla už "bro - ko" gaminim , š kart teko atsi - sti ir pa iam veteriniui. Vyriaus - sias teismas Taurag s sesijoje abi bylas sprend kartu. Direktoriui da - v 4 penkme ius (20 met). Tam - pauskui 18 met , vet. gydytojui 5 metai už neteising analiz , Sivola - povai 4 ir Gulbinui 2 metai. Bet Tampuskas žmonai es buvo palik s ne mažiau kaip 100,000 rubli . Ar d l to ar d l kitos priežasties po dvej met visi nuteistieji buvo ištraukti iš kal jimo. Po kal jimo Lasis v l atgavo direktoriaus viet Taurag s kombinatė, Tampuskas su - gr žo dešr meisterius. Paskutiniu laiku, rodos, Lasis buvo nukeltas šaldytuv direktorium Klaip d .

Dar prieš tai buvo istorija ir su kitu Taurag s m sos kombinato di - rektorium... 1946 apie liepos m . buvo išrašytas iš Leningrado rusas atsargos majoras Brovkin. Jis buvo pastatytas vietoje lietuvio Daraške - viaus, kuris už bizn buvo atleis - tas. Tais paiais metais Brovkin vy - ko Leningrad Nauj Met atosto - g . Prisikrov por lagamin lauk -

tuvi iš Taurag s kombinato. Tai pasteb jo vyr. inžinierius Fedovin, su kuriuo direktorius nesugyveno, ir praneš milicijai. Taurag s stotyje milicija patikrino. Nuo to laiko Brovkino nebeteko matyti. O už savait s dingo ir vyr. inžinierius Fedovin...

Kai kurios išvados

Kiek pagamina? Taurag s m sos kombinatas per m nes sezono metu apytikriai pagamina 30-40 ton dešros bei r kyt gamini ir 60-80 ton m sos. O kombinatai, kaip min - ta, be Taurag s dar yra Vilniuje, Kaune, Klaip doje, Šiauliuose, Panev žyje.

Kam gaminius skiria? Lietuvos rinkos fondui, vadinasi, gyventojams 30%, rinkos fondui Rytpr siuose ir SSSR 20% (tik dešros); likusi 50% "apcefondui", t. y. kariuomenei, daugiausia Rytpr siuose. Taigi 70% eina ne Lietuvos gyventojams.

Kiek valstyb uždirda? M sos savikaina kombinatui atseina kg jautienos vidutinio riebumo 3 - 3,5 rubl., o parduodant anai užsakiusiai staugai už t pat kg kombinatas gauna 9-10 rb; dešr savikaina apie 8 rb, mažmen prekyboje pilie iui tenka mok ti iki 25 rb.

Ar gal t daugiau pagaminti ? Kombainas daug daugiau paj gt . Bet didžiausias stabdis — žaliav , kitaip sakant, galvij , paukš i , tr kumas. Zagotskotai nevisada pristato tiek gyvuli , kiek buvo suplanuota. Neįspildžius plano ministerija nepriima jokio pasiteisinimo. Nurodo, kad reik jo sudaryti iš kombinato aktyv ir, susitarus su rajono partijos komitetu, važiuoti per vals ius ir raginti, kad jie atsiskaityt su m sos prievole, nes žaliavos nepakak d l to, kad ne visi atliko prievol pagal plan .

ia sovietin kolektyvizacija atsi - keršija soviet gamybai. Kolektyvi-

PASAULYJE

Kova d l laisv s antr pokario dešimtmet prad jus

1. LAISV KRAŠT VAIDMUO

Didžiosios Vakar Europos valstyb s, kaip Anglija, Pranc zija ar Italija, yra "realist s". Skaitydamosios su realia pad timi, jos nenori pyktis su didžiuoju Ryt kaimynu. Labiau vertindamos savo interesus, negu teis tumo bei teisingumo principus, jos labai nedaug k tegali pad ti pavergtoms tautoms, o kartais net kenkia, tormozuodamos aktyvesn Amerikos politik . Reikšmingesn galb t vaidmen suvaidins Vokietija. bet tai tik tolimesn je ateityje. D l to suprantama, kad vis pavergt j akys šiandien nukreiptos ne Europ , bet galingiausi pa-

zacija sugriov Lietuvos gyvuli k , ir jis neduoda tos žaliavos, kurios taip laukia fabrik mašinos, o j gamini išalkusios burnos. Vietoj gyvuli nepasi si fabrik nei traktori nei kombain , nei kit priešakin s technikos stebukl .

L tina gyvuli auginim ir ne - žmoniškas valdžios gobšumas — lai - m ti valdžios iždui didelius kapitalus, o žaliavos gamintojui ir darbininkui mok ti ašaras. Valstybinis kapitalizmas yra žiauresnis už privatin , nes jis neturi širdies.

Toki pad t Gedvilas perdav Šumauskui. Šumauskas tepažad jo labiau išreikalauti iš kolchozinink duokles.

L. Prapuolenis

saulio šal — Jungtines Amerikos Valstybes.

Principinis Amerikos nusistatymas pavergt taut atžvilgiu yra toms tautoms palankus ir labai naudingas.

Ta iau visi principiniai pareiškimai tuo tarpu t ra žodžiai, kurie jokio agresoriaus dar n ra veik . Agresori galima veikti tik veiksmis. Tad amerikie i kalbos apie pavergt j išlaisvinim , tenka vairiai vertinti. Galima jas ži r rti kaip propagand tiek vidaus reikalui (ypa prieš rinkimus), tiek ir užsienio politikos reikalui. Bet tenka taip pat pripažinti, kad kai kurie amerikieiai ir nuoširdžiai taip galvoja, kaip jie kalba. Turing galvoj šiuos pastaruosius, domu pasekti, kaipgi jie vaizduojasi pavergt j išlaisvinim be karo arba, kaip dabar prasta sakyti, taikiomis priemon mis.

(a) Išlaisvinimo taikiomis priemon mis programa. Tipingas tokio laisvinimo supratimo pavyzdys buvo Christian Science Monitor straipsnis (pernai rugs jo 2), pavadintas: "Kaip atstumti Sovietus?" Straipsnio autorius klausia: "Kokiomis priemon mis, kokios r šies sankcijomis vakarie iai mano priversti Sovietus padaryti nuolaidas, apie kurias kalba prez. Eisenhoweris ir valstyb s sekretorius Dulles: Vokietijos suvienijim vakar s lygomis, satelitini krašt išlaisvinim ir tarptautinio komunizmo s mokslo panaikinim ?" Autorius atsako, kad ekonomin s sankcijos, kaip prekybos ryši nutraukimas ar blokada, pasirod es neveiksmingos. Kokios tada belieka kitos? Autorius j nurod tris: moralines sankcijas, pasaulio opinij ir derybas.

Esanti tiesa, kad jau Amerikos konstitucija reikalaujanti ginti vis pavergt j teises ir taip pat tiesa, kad Sovietai laiko pavergt satelitus. Toks skirtingas pad i priešpasta-

tymas Sovietus stato nepatogi pad t. Jeigu Sovietai nori priklausyti moraliai padori taut draugijai, tai jie, straipsnio autoriaus nuomone, tur daryti ia konkre i žygi . Galb t d l to, sako autorius, Bulganinas ir Chruš iovas po Ženevos konferencijos nebuvo kvie iami Amerikon, kol Maskva neparodys, kad ji nori moraliai taisytis.

moralines sankcijas panaši esanti pasaulio opinijos reikšm . Maskva esanti nepaprastai jautri pasaulio opinijai ir deda visas pastangas gerai apie save opinijai laim ti.

Tre ia priemon — derybos, tikin jimas, užtikrinimai. Straipsnio autorius mano, kad ir deryb keliu, abiem pus m darant nuolaid , galima pakeisti status quo visos Europos labui.

(b) S lygos, kuriose ta išlaisvinimo programa b t reali. Galima paabejoti šitoki taiki priemoni veiksmingumu su tokiu oponentu, kaip Skiet S junga, kuri laikosi visiškai skirting moral s princip , negu vakar valstyb s. Bet iš kitos pus s negalima iš anksto neigti, kad joki permain vakarie i naudai negal t vykti. Tai gal t lemti abiej j pusi paj gumo santykis. Vakara Vokietijai ginkluojantis ir Atlanto S jungai dar labiau stipr jant, Vokietijos suvienijimas bus nebeišvengiamas. Vakarams gi laim jus vis Vokietij , ir satelitini krašt pad tis pasikeist . Ta iau visa tai gali vykti su s lyga, jeigu karinio paj gumo santykis žymiai nepasikeis Soviet naudai. O pasikeisti jis gali. Neseniai J. Alsopas keliuose straipsniuose apraš , koki išvad pri jo prezidento žymiausi mokslini patar j komisija, vadovaujama Massachusetts technologijos instituto pirmininko dr. J. R. Killian. Komisijos nuomone Sovietai atominiams ginklais susilygins su JV 1960 m., o 1965 m. savo aviacija Sovietai gal s pralenkti Amerik .

Galima sutikti su Ernestu Galvanasku (S ja, 1955 Nr. 10), kad abiem pus m bijant naudoti atominius ginklus, toliau vyks globalinis šaltasis karas politin je, ekonomin je, kult rin je srityje, ypa tose vietose, kur tokiam karui dirva yra patogi. Karas gali b ti ilgas, ir šian dien mes negalim pasakyti, kuri pus t šaltojo karo m ši laim s. Kol kas daugiau laimi komunistai. Neskaitant Kinijos, jie jau sigali Indonezijoje ir Malajuose visai legaliu keliu. Sovietams simpatij rodoma Indijoje, Burmoje, Afganistane. Jie taip pat braunasi Egipt bei arab kraštus. Istorikas Toynbee pastarojo karo dešimtmio sukakties proga rodin jo, kad Hitleris buv s pavojingesnis negu Stalinas, nes veik s Europ , Hitleris b t savo globon pa m s ir Afrik , o iš ten jau gras s Piet Amerikai ir v liau Šiaur s Amerikai. Komunistai, kaip matom, eina kiek skirtingais karo takais, bet žygiuoja t pat tiksl . Kolkas jie vis stumiasi pirmyn, o jei kur kiek pasitraukia, tai tik taktikos sumetimais. Per pastar j dešimtmet vakarai buvo defenzyvoje. Vakarie iai per t laikotarp atlaik pozicijas Graikijoje, Irane ir Kor joje. Laim jo Austrijoj ir Jugoslavijoje. Pralaim jo Kinij , pus Vietnamo, ekoslovakij ir kitas vidurio Europos valstybes. Kaip matom, pokario Soviet laim jimai yra žymiai didesni negu pralaim jimai. Taip vyko d l to, kad Sovietai buvo ofenzyvoj. Yra aišku, kad ginantis nieko laim ti negalima. Geriausiu atveju galima atlaikyti tik turimas pozicijas. Tod l norint pakeisti dabartin status quo, n ra kitos išeit ties, kaip pereiti ofenzyv .

Bet ir ofenzyva negali b ti s kminga, jeigu ji yra s lygin , ribota, neryžtinga. Vakarie i , konkre iai prezidento Eisenhowerio skelbiama išlaisvinimo kova taikiomis priemon mis negali b ti s kminga kaip tik

d l to, kad ji ribota. Toks priešas kaip komunistai toki taiki priemoni visai nebijo jau vien d l to, kad jie turi visiškai skirting moral s supratim . Vakarie iai jaudinasi, kad atominis karas sunaikins žmones ir civilizacij . Komunistai d l to nesijaudina. Jiems nesvarbu, kas liks po karo, svarbu, kad jie likt laim tojai. Malenkovas, b damas premjeru, buvo kart pasak s, kad atominiame kare laim tojo neb t , nes abi pus s b t sunaikintos. Bet ši Malenkovo "klaida" v liau buvo kit vad pataisyta, pareiškiant, kad atominis karas sunaikint tik kapitalistus. Tai rodo, kad komunist pus j yra mažiau atsakingumo pajautimo, bet daugiau ryžtingumo ir dr sos. Ofenzyvai tai yra b tina. Ir kas to ryžtingumo bei dr sos tur s daugiau, tas visuomet bus ofenzyvoj, tas visuomet tur s ir daugiau galimybi laim ti. Norint tad vakarams pereiti ofenzyv , kuri atnešt laim jim , n ra kitos išeit ies, kaip atsakyti nuo ribotos ofenzyvos. atsakyti nuo minties, kad karo turi b ti vengiama bet kuria kaina. Nusistatymas iš anksto vartoti tik kai kurias priemones iš tikr j reiškia apsisprendim kapituliacjai iš anksto. Komunistai, tur dami pakankamai neatomini ginkl ir mases žmoni , vykdys subversij iš vidaus ir organizuos lokaliinius karus, kaip Kor joj ar Indokinijoje. Kadangi, kaip patyrimas parod , laisvosios tautos toki kar prastiniais ginklais ar ribotame plote laim ti negali, tai joms tenka vis laik trauktis. Besitraukiant gali ateiti laikas, kada teks galvotr kiais b gti. Tada sustoti ir prešintis gali b ti per v lu.

Tod l laisvasis pasaulis tur t pasisakyti atvirai ir be baim s už ofenzyv — visuotin , totalin . Tai nereiškia, kad turi b ti skelbiamas karas, bet tai tur t reikšti, kad mes nebijome ir nedrebame d l galimo karo. Turime naudoti visas kitas

priemonės, bet nedrebti, kai priešas provokuoja fizinius ginklais.

(c) **“Kovojanios laisvės” programa.** “The Washington Post” (22. 11. 55) pasirodė straipsnis, kuris pradedamas šitaip: “Vakar Pentagonas viešai paskelbė naują, šaltjo karo programą, vadinamą ‘kovojanios laisvės’, kurios tikslas nugalėti komunizmą kovoje dėl žmogaus sielos”. Gynybos departamentas išleido brošiūrą, kurioje dėstoma, kad “laisvojo pasaulio ideologija”, turinti rodyti, kad ji yra stipresnė ir dinamiškesnė negu komunizmas. Mat, komunistai iki šiol turėjo didelį laimėjimą, kad jie “žino, ką jie tiki, kodėl jie tai tiki, ir moka tai žmonėms paaiškinti suprantamais žodžiais”. Todėl norint nugalėti komunizmą, reikia mokėti suprantamais žodžiais išaiškinti laisvės ideologiją, kas ji yra ir kodėl ji yra pranašesnė už komunistų ideologiją.

Ši “kovojanios laisvės” programa per 18 mėnesių paruošė jungtinis karinis štabas, gynybos departamento pritariamas. Tą programą paremti kviečiamos patriotinės, religinės bei kitokios organizacijos.

Neatrodė, kad abiejose pusėse kas nors visiškai nauja, išskyrus naujus žodžius. Skelbiama ta pati žodinė kovą, tik žadama ją padaryti dinamiškesnę. “Militant Liberty” tai naujas šis šalis jau nuskambėjusi ir užmiršta, kaip “containment”, “liberation”, “new look” ir kt.

Ko iš tikrųjų vertas toks žodinis karas? Žodžiai nustojo reikšmės. Kaip žmonės anapus sustiprins kovą pagal “laisvės ideologiją”, jei turi prieš akis, sakysim, 1952 metų Vokietijos sukilimą, kuriam “kovojanios laisvės” skelbė jai nepiršto nepajudinti padėti. Toki faktai akivaizdžiai sovietinei propagandai lengva sakyti — meskit priešingai, nieks jums nepasakyti...

(d) **Pasitik jimo Vakarais atgaivinimo programa.** Kit si lyms taip pat specialia brošiūra pateiktas Pavergtos Jungtinių Tautos. Sprendžiant iš trumpos jos santraukos mūsų spaudoje (Darbininkas, 22. 11. 55), ši programa yra realesnė ir dinamiškesnė už amerikoniškąją. Joje sieloma, kad prieš komunizmą “vakar demokratijos turi pastatyti laisvės idėjų ir savo politikos praktika (mano pbr. LD) patvirtinti, kad ši laisvė yra pajėgi, ryžtinga ir savo keli žinanti”.

Toliau sieloma atgaivinti “visose šalyse pavergtą tautą, taip pat ir rusų tautos, pasitik jimo Vakarais” ir nedaryti kompromisų su pavergėjais. Pagaliau pažymima, kad Vakarai turi imtis iniciatyvos organizuoti tarptautinei taikai, kuri “gali pareikalauti iš laisvojo pasaulio aukų, gal net labai didelių aukų”.

2. MŪSŲ PASTANGOS

Pasiekę tikslą tarpe nepalyginti reikšmingesni yra ne tautiniai, bet tarptautiniai samburiai. Pirmoje vietoje yra statytinos Jungtinių Pavergtos Tautos. Toliau vairs tarptautiniai politiniai samburiai, kaip Vidurio Europos Krikščionių Demokratų Sąjunga, Žaliosios Internacionalas, Liberal Internacionalas ir kt. Visokie tautiniai komitetai reikalingi daugiau formaliai reikalui — deleguoti atstovams tarptautines organizacijas.

Kalbant apie tarptautinį samburį pastangas, tenka pažymėti, kad jų uždavinys yra neleisti pavergt kraštą padėti stabilizuotis. Toji padėtis turėtų būti nuolat aktualiinama, ir aktualiinama taip intensyviai, kaip dabar aktualiinamas Vokietijos suvienijimo klausimas. Tam tikslui, be ligi šiol naudotų priemonių, sieliamos kelios naujos.

Pirmiausia manytina, kad būtina jau labai laikas visiems pavergtie-

siems leisti Amerikoj bendr angl kalba laikrašt, pvz. savaitraš. Jo leidim, gal t organizuoti kad ir tos pa ios Pavergtos Jungtin s Tautos. Finansiškai j išlaikyti neb t sunku, nes j skaityt ir palaikyt vis t tautybi žmon s, kuri ia yra milijonai. Propagandin jo reikšm b t didel, bent žymiai didesn už dabar atskir tautini grupi leidžiamus informacinius laikrašt lius ar biuletenius. Pirmiausia toks laikraštis ne tik informuot, bet ir formuot vieš j opinij .

Šiandien laisvasis pasaulis apie sovietizm, komunizm, jo moksl, jo praktik ir taktik nusimano labai gerai. Knyg tuo klausimu yra tiek daug ir toki ger, kad n mes patys geresni neparasytume. Spaudoje antikomunistini straipsni taip pat netr ksta. Ta iau vieno dalyko labai tr ksta — tai aiškaus nusistatymo d l taktikos su Sovietais. Tiksliau, taktikos, kuri b t priimtina pavergtoms tautoms. ia toks bendras vis pavergt j laikraštis gal t daryti sugestij d l Amerikos taktikos ir sugestijonuot ne atskirus laikraši redaktorius ar politinius veik jus, bet pa i visuomen. Jis gal t paremti t spaud bei tuos rašytojus, kurie mums savo pažiromis yra artimesni, ir oponuot tai spaudai, kuri nieko malonesnio nemato, kaip taiki koegzistencij. Toks laikraštis b t s žin s balsas, primen s moralinius principus — senus pažadus, sipareigojimus ir j nevykdym, padarytas skriaudas ir j neatitaisym. Tai b t tas organas, kuris pavergt j klausim nuolat aktualint .

Antra svarbi priemon m s klausimui aktualinti tai laisvojo pasaulio idealistin s visuomen s pagelba. Yra pasauly žymi žmoni, kurie mus užtaria, m s pastangoms priartia, bet j parama iki šiol buvo nereikšminga ir neefektyvi, nes tai buvo tik atsitiktiniai atskiri balsai, nuskamb j kaip balsai tyruose. Kad

jie b t reikšmingesni, m s draugai laisvajame pasauly turi b ti apjungti kokia nors organizacine forma. Jeigu komunistai paj gia suburti laisvojo pasaulio žymiuosius žmones komunistus vad. "taikos draug" organizacij, kurie rengia pasaulinius "taikos" kongresus ir kt., tai kod l mes nepaj giame suorganizuoti laisv s draug ir sušaukti pasaulin masin pavergt j laisv s kongres? Tai yra verta m s vis pastang, ir tai yra b tina! Mes negalime leisti sau tokio malonumo, kad darytume tik tokius žygius, kuri pasisekimas užtikrintas. Mes privalome daryti šimtus žygi, nepaisant, kad tik dalis j bus apvainikuota s kme. Jeigu mes tur tume toki organizacij, gal neatsitikt toki keist dalyk, kad lietuviai istorikas negali net laiško paskelbti prieš komunistin smurt tokio katalikiško krašto spaudoj kaip Italijos. Tiesa, šita mintis jau iš dalies vykdoma, sudarius organizacin komitet (prel. J. Balk no vadovaujama), kuris telkt pavergt taut draugus.

Tre ia svarbi kovos priemon yra pavergt j klausimo k limas Jungtin se Tautose. Iki šiol m s draugai ir tariamieji draugai stengdavosi mus tikinti, kad tam dar neat jo laikas. Dešimt met pra jo, o šimto milijon pavergt j klausimui iškelti pasaulio taut forume dar neat jo laikas! Kai pra eis dar dešimt met, tie patys "draugai" tikriausiai kalb s, kad dabar tai jau, deja, per v lu.

Ketvirta sugestija lie ia daugiau Baltijos valstybes. Prileidus, kad Vokietija bus sujungta, kad ir Europos satelit pad tis pasikeis, dar nereikia, jog tuo pa iu ir Baltijos valstybi pad tis pasikeis kartu. Baltijos valstyb geografin pad tis yra blogesn, negu vad. satelit. Tas faktas n ra be reikšm s ir derybose su sovietais. Nors valstyb s departamento pareig nai ir pažad jo

Alto atstovams, kad keturi virš - ni konferencijoj Genevoj Baltijos valstybes nebus išskirtos iš satelit skai iaus,. Ta iau Amerikos spauda tada raš vienodai — Baltijos valstybi satelit tarpe nemin jo. Reikia manyti, kad spauda buvo painformuota, kaip reikia rašyti. Baltijos valstybi dalyvavimas Jungtini Pavergt Taut sud tyje jau pratina opinij , kad vis dešimties pavergt taut politin pad tis tos pa ios r - šies ir kad j likimas turi b ti sprendžiamas lygiai. Turi b ti daromos ir toliau didžiausios pastangos, kad Baltijos krašt laisvinimas neb t išjungtas iš satelitini krašt tarpo.

Visa, kas iki šiol pasakyta, su - trauktina šitaip:

Tik laisvajam pasauliui paj giant išlaikyti karin pranašum ,, galima tik tis visos Vokietijos laim jimo vakarie i naudai;

tik rytin Vokietij išlaisvinus, galima tik tis status quo pasikeitimo okupuotose ryt Europos valstyb - se;

Baltijos krašt išlaisvinimo galima tik tis, jeigu j laisvinimas nebus išskirtas iš kit ryt Europos valstybi ;

laisvinimo kovai sustiprinti reikia bendro visiems pavergtiesiems angl kalba laikraš io, reikia tarptautin s pavergtiems draug organizacij os, reikia aktyvumo kelti klausim Jungt. Tautuose. L. D.

**KONGR. THOMAS S. GORDON,
DEM. ILL.**

1956 Vasario 16 proga:

šios šaunios ir narsios tautos istorija yra rašyta krauju jos dr si patriot , kuri vienintelis siekimas buvo laisv ir nepriklausomyb ; jie niekad nesiek grobti ar prisijungti kaimyn žemes, šandien ta pati pasiaukojimo dvasia vyrauja lietuvi tautos charakteryje.

Europie io atsisveikinimas su Europa

Nuo to laiko, nuo 1918, kai Oswald Spengleris paskelb savo pranašavim apie ateinant "Vakar žlugim ", juodi varnai vis dažniau sukranksi viršum Europos. Kontinentas, kuris dav civilizacij ir žmogaus laisvi š kius, rodo vis daugiau žymi , kad jis savo amži atgyveno. Kai šandien Azijos ir Afrikos kontinentuose eil taut sigijo nepriklausomybes, Europoje jas prarado 10 taut su 100 milijon žmoni . Daromos pastangos atlaikyti Europos garb s v - liav ar bent gyvyb vairi reform si lymais, labiausiai — jungtin s, federuotos Europos. Paskutiniu laiku iškilo aps iai kritikos tai id jai. Savo duokl Europos likimo klausimui atiduoda ir prof. J. Eretas savo broši roje "Abschied von Europa", išleistoje 1955 pabaigoje. Ji taikyta daugiausia šveicarams, bet jos mintys d mesio vertos ir kitiems, kurie seka žmonijos globalin raid .

*

Kur ir kas yra Europa

Pirmiausia atsako autorius tai neigiamu b du — kas Europa n ra: o ji n ra aiškiai ribotas geografinis vienetas; niekad nebuvo n politin s voka, niekad nebuvo Europos s - jungtos, netur jo bendros valdžios, nebuvo europin s bendros teis s. I d l t o n ra "Europos istorijos". Pasak Julien Benda, tebuvo tik europin s valstyb s, kurios visk dar , kad sukliudyt "Europos tapim ".

O betgi Europa yra — ji yra dvasin , moralin id ja, kuri formuoja istorij . Europos id jos šaknys nusi - leidžia graik rom n ir krikš io - nišk j kult ras. Graikai perdav

pagarb asmeniui ir grožiui, kuris remiasi harmonija daiktuose ir veikime — kaip priešyb asmens pavergimui ir chaosui. Iš Romos paveld — tas valstybinio gyvenimo pagrindas — teis kaip priešyb barbariškai savivalei; ji pažino ir galino anttautin gyvenim . Krikš ionyb asmens vert pak l nemirštamosios sielos id ja ir tarpusavio santykius pagrind artimo meile — tai priešyb smurtui, kerštui, neapykantai. Krikš ionyb s taurumas drauge su graik gražiu žmoniškumu ir rom n teis s mintimi virto didžiausiu pylimu prieš žmogaus nuvertinim ir jo dvasios paneigim . Taigi Europa yra ten, kur išpaž stama krikš ionyb ir humanizmas, asmenin s ir politin s laisv s.

Rytai prieš Europ

Prieš toki Europ bangomis jo pasik sinimas iš ryt su visomis jai priešyb mis. Penktame amžiuje prieš Krišt Graikij buvo siveržusi galinga pers karo mašina, bet prie Maratono, Salamis, Pataeae ji sugniužo prieš graik pasipriešinim . Penktame amžiuje po Kristaus užpl do hunai, bet vakar , kuriuos tada sudar romanai ir germanai (rom nai, vestgotai, alanai, burgundai ir frankai) armij buvo palaužti. Aštuntame amžiuje Europ užpl do arabai, sykiu braudamiesi iš Azijos ir Afrikos, ligi buvo palaužti frank ostgerman valdovo Karolio Martelio. Tryliktoje Europ sudrebino mongolai, ligi jie buvo sulaikyti prie Liegnitz (1241). Penkioliktame amžiuje turkai pam Konstantinopol , pasiek iki Vienos ir tik pakartotinai buvo nustumti Dunojaus pavan deniu ir t.t.

Šiandien ryt antpl d prieš Europ vykdo rusai, kuri branduolys yra maskviniai didžiarusiai su 80 milijon . Verždamiesi Europ , jie vykdo eurazin s valstyb s program . Šiam antpl džiui pasipriešinimo cent-

ras ilg laik buvo Anglija. Ji sul tino slav ekspansij "europin s pusiausvyros" politika. Bet su antruoju pasauliniu karu "europin s pusiausvyros" politika suardyta, ir šiandien Soviet banga rieda palinkusia plokštuma vakarus. Rus laim jim Europoje buvo išreišk s Eisenhoweris tokiais žodžiais; "Paskutiniai du šimtai met duoda nesud ting Rusijos santyki su Europos istorija vaizd ... 1750 tarp Rusijos sien ir Berlyno, Europos centro, buvo dar 1200 km., 1800 tik 750 km., 1815 priart jo iki 250 km., ir šiandien Berlynas yra jau toli užpakalyje".

Šiandienin apsauga Europai

Plaiai autorius nušvie ia Lenino-Stalino priemones Europai laim ti, ypa vadinamas bendru koegzistencijos vardu. Ir kelia klausim , kas šiandien bus apsauga Europai. Nei Pranc zija, nei Italija, nei Skandinavijos valstyb s, kada yra sulaužytas Europos vidurys — Vokietija. Nei Anglija, kuri neb ra saugi savo saloje ir gali b ti subombarduota. Vientintel atrama — Jungtin s Valstyb s. Jeigu ne jos kariuomen Europos prietil iuose, Europos istorija b t baigta, ir toliau vykt Eurazijos istorija. Užtat sovietai taip ir siekia išstumti Amerik iš Europos, paversti j savo kontinente neutralia j ga.

Kam Europos likimas r pi, tas turi jausti d kingumo Amerikai, sako autorius. Be jos Europos istorija b t buvus baigta su antruoju karu. Kol Amerika n ra nugal ta, tol Europos likutis nežus.

B t beprotiška atmesti Amerikos pagalb . Bet b t neprotinga tik ti, kad ramentai padarys žmog sveik . Ramentai, kuriuos duoda Amerika Europai, padeda vaikš ioti, ir Nato karin paj ga saugoja Europ . Toliau nuo Europos pa ios priklausys

sveikti ir stipri. O jos stipryb yra tos dvasin s vertyb s, kurios sudaro Europos dvasi . Ar t j g pati Europa turi?

Ar Europa jau iasi esanti Europa?

Pasipriešinimas naujausiam antpl džiui iš ryt sustipr t , mano autorius, jei Europos valstyb s europiškai galvot , t. y. pajust tarp sav s artimumo ir bendradarbiavimo dvasi , kuri skatint Europ susijungti jungtin Europ . Autorius atmeta istoriko Rank s Europos koncepcij , kurioje tetilpo tik roman -german tautos kaip ir anais viduriniais amžiais. Pasisako už Baltijos taut glaudim Europos s vok , nes istorijos eiga rod j vis didesn ir glaudesn tek jim su vakarais. Toliau kar iausi autoriaus žodžiai priklauso patiems vakarie iams, nes jie yra kalti d l tokios pad ties, kurioje 320 milijon europie i laikosi prieš 200 milijon rus tik d ka 150 milijon amerikie i ; kurioje yra 40 valstybi viena nuo kitos atsiv rusi 17,000 km sienomis; kurioje viena valstyb nuo kitos ribojasi savo nacionaliniu egoizmu. T egoizm anglai išreiškia savo "Right or wrong — my country"; pranc zai: "Gesta Dei per Francos"; vokie iai: "Deutschland, Deutschland ueber alles".

Autorius konstatuoja, kad Europos ir diplomatai ir mokslo staigos kreipiasi vis praeit , atmindami vienas kito skriaudas, nenordami prarasti iš tos praeities nieko ir atsižad ti dalies savo suverenumo. Maža kas tenori atmesti "praeities diktat r", ži r ti šios dienos dabart ir net visai užsiriša akis prieš ateit .

Baigia autorius europinio gyvenimo analik lygtinai: jei Europos likutis nesukurs jungtin s Europos, tai jos laukia Oswald Spenglerio pranašautas likimas — "vakar žlu-

Kalb jo kongresmanas Philip J. Philbin

Ši met Vasario 16 proga ypatingai buvo gausios Kongreso nari kalbos. J surašyta "Congressional Record" daugiau kaip 70. Tai didel moralin parama lietuvi kovai d l laisv s. Tegul ir sakoma, kad tikr j politik vykdo vyriausyb , o Kongreso nariai, k darydami ar tardami, vis atsiži ri busimuosius rinkimus. Ta au mes neabejojame, kad tos kalbos buvo nuoširdžios. Amerikos Kongresas yra veik vienintel pasaulyje trib na, iš kurios girdim pasisakymus už ties , teis , laisv , šios kalbos prisideda prie opinijos sudarymo. Tiesa, j tak opinijai mažina šiuo kartu tas faktas, kad kalbos pasilieka "Congressional Record" ir neišeina pla iau spaud , nepasiekia visuomen s. Tia iau Kongreso nari gausus pasisakymas turi daryti sp d pa iai vyriausybei, o iuo labiau okupantui, kuris propagandos reikalui yra labai jautrus.

Ši met pasisakymuose Kongrese sustipr jo ypa iai viena gaida — buvo iškeltas lietuvi tautos pasipriešinimas okupantui, parodytas lietuvi atsparumas kovoje d l laisv s amži eigoje ir tebetrunks dabar. Kovojan ioji Lietuva prašneko kongresman l pomis stipriau nei anks tesn se kalbose šalia ken ian ios, kankinamos Lietuvos.

Tai dar s tuo metu, kada lietuviškos spaudos dalyje kaip tik randam priešing tendencij — nuvertinti lietuvi kovas, sumažinti pasipriešinimo reikšm , pasipriešinim vyk džiuisius pristatyti kaip karjeristus,

gimas", Europos istorija tada baigsis visiems laikams, ir prasid s Eurazijos istorija, nes Europoje nebeliko Europos id jos. Ta prasme ir "atsisveikinama su Europa".

kovotojus d l šilt viet , rodyti pa-
i kov ir pasipriešinimo žal ...
Ar ne ironija?

Esame tiems Kongreso kalb to-
jams d kingi už j parodytas sim-
patijas. Bet te manoma buvo tik pa-
barstyti vairiuose puslapiuose j
vien kit pasisakym ir ia duoti
vien ilgesn ištrauk — kongresma-
no Philip Philbino, dem. Mass.

*

Lietuva yra g dingos diplomati-
n s išdavyst s ir negailestingos
diktat rin s valdžios auka, o lais-
vojo pasaulio tautos vis dar nera-
do b d tarptautiniu keliu išlais-
vinti šios didžios tautos žmones iš
grandini , kuriomis jie prišti prie
savanaudišk , did jan i ir išna-
dojan i viešpa i ... šiuo atžvil-
giu j sunki pad tis nesiskiria nuo
daugelio kit žmoni , kaip lenkai
estai, latviai, ukrainie iai, bulga-
rai ir kiti, kurie yra tap nepaso-
tinamo raudonojo imperializmo
apetito ir laisvojo pasaulio vad
nes žining politini kompromis
auka, — vad , kurie prekiauja
šimt milijon žmoni laisve ne-
gailesting diplomatin i intrig
varžytyn se, iš kuri naudos ma-
žiau nei iš duben lio šiupinio.

O kaip su Atlanto Charta? Ar
jos turinys bereikšmis ir gražios
jos fraz s turi b ti tik simboliai
sitikinim , kuri nebuvo laikoma-
si? O kaip su begalini diplomati-
ni konferencij kilnėmis dekla-
racijomis, nesiliaujan iomis šne-
komis apie žmoni teises, veidma-
niškais pasigyrimais apie atsidavi-
m taut reikalams, apie greit j
išlaisvinim ? Ar visa tai turi b ti
nustumta šal ir užmiršta? O gal
tikrieji amerikie iai atsimins ir
gerbs pažadus ir sipareigojimus,
kurie buvo iškilmingai duoti pa-

saulio tautoms, kai jos buvo kvie-
iamos lieti krauj didžiajame ka-
re, kad b t apgintos laisv s in-
stitucijos? K daro m s vyriaus-
syb vykdyti šioms pažadams, ku-
rie taip lengvai ir taip ciniškai lau-
žomi?

Štai kai kurie klausimai, ku-
riuos amerikie iai nor t išgirsti
atsakymus. Laisvojo pasaulio dip-
lomatai be paliovos plepa apie tai-
k ir savo nor jos pasiekti. M -
s vadai smerkia sovietus, kadangi
j žodžiai apie taik nesiderina su
j veiksmis. Bet ar nesame mes
patys kalti d l to paties nusikalti-
mo, kai mes nesilaikome savo iš-
kilmingai duot pažad , kuriais
mes viliojome pasaulio tautas
jungtis su mumis ir aukotis su
mumis, kad b t nugal tos tironi-
jos paj gos ir kad pasaulis b t
išgelb tas iš komunizmo ir fašiz-
mo?

Kokia yra taikos formul ? Ar
galime j rasti tolimesniuose kom-
promisuose bei nuolaidose? Aš
manau, kad ne. Ar galime j rasti
fabianizme — vilkinime gyvybi s
reikšm s nutarim , aiškiuose truk-
dymuose ir pavojinguose atid lio-
jimuose, atidedant didži j taikos
ir karo klausim sprendim su
saldžiais bei kilniais žodžiais iki
tol, kol galingi m s priešai pa-
sieks karinio bei ekonominio paj -
gumo, kad gal t prad ti negai-
lesting kar prieš mus? Aš esu
protestav s prieš toki politik
nuo Antrojo pasaulinio karo pa-
baigos.

K yra atlikusios Jungtin s Tau-
tos šioje srityje? K Jungtin s
Tautos padar pasauliui apsaugoti
nuo tolimesn s agresijos, laisvoms
tautoms apsaugoti nuo (komunis-
t) skverbimosi ir subversijos, pa-

vergtoms tautoms išlaisvinti? Kiek s kmingos buvo Jungtines Tautos, siekdamos savo tiksl — pasaulio taikos užtikrinimo? Ar m s pad tis yra geresne, ar blogesn , negu ji buvo 1945 metais, kai Japonija kapituliavo? Ar Rytai yra artimesni laisvei, ar komunizmui po kruvino Kor jos karo, vienintelio karo, kurio m s tauta nelaim -jo? Ar Europa yra laisvesn nuo komunizmo tak ir labiau pasiryžus gintis nuo j ? Ar pad tis Vidurio Rytuose ir Afrikoj yra labiau stabilizuota, negu ji buvo tada? Ar komunist pasauly yra mažiau, ar daugiau? Ar n ra dabar daugiau žmoni po komunizmo jungu?

Tokiu atveju kyla klausimas, k mes iš viso esame padar taikai užtikrinti? K Jungtin s Tautos yra padariusios su savo milijardais užsienio paramai? K visas laisvasis pasaulis kartu gali padaryti, žengdamas vadinamuoju tarptautinio bendradarbiavimo keliu? K m s tauta padar savo pad iai pasauly sustiprinti prieš galim soviet agresij , prieš infiltracij , propagand ir subversij , kuri vargina mus, prieš šnipus, kurie nuolat vagia m s brangiausias karines ir ekonomines paslaptis?

Kai kurie nublizginti be stuburkaulio laisvojo pasaulio diplomatai, nekaltant apie kai kuriuos bergždžius pataik nus ir bailius m s pa i tarpe, teigia, kad tvirtas, ryžtingas m s krašto nusistatymas privedt prie tre io pasaulinio karo ir atominio m s civilizacijos sunaikinimo. Tai gali b ti, bet gali ir neb ti. Modern s ginklai iš tikr j gresia pla iu, baisiu sunaikinimu, kokio pasaulis dar n ra mat s. Ta iau kaip ten beb t , m s tauta turi gyventi

tokioje realyb je, kokia yra, didžioji m s tauta turi pasilikti laisva. B t , galb t, daug geriau, kad ji b t visiškai sunaikinta, nuniokota, dulkes paversta, negu atiduota bedieviškai, negailestingai soviet tironijai, o jos žmon s pavergti ir atiduoti priespaudai, kuri ken ia dabar daugelis maž taut didžioje komunistin -je valstyb je, vadovaujamoje sovietini marksist .

Jau laikas b t mums suprasti, nepaisant, kokie b t rezultatai ar galimyb s, kad šios gyvenimo ir mirties d l laisv s problemos niekuomet nebus išspr stos silpnumu, bailumu ir atidilijimu. Jei jos bus išspr stos, tai tik tokiu b du, koku Amerika visada spr sdavo savo problemas — laikydamasi laisv s ir teisingumo princip , b -dama tvirtai ir nenukrypstamai ištikima savo dvasiniams ir politiniams idealams. Kada amerikieiai svyravo ar atsisak imtis rizikos, kai laisv buvo pavojuj? Jeigu m s idealai bus paaukoti ar sukompromituoti, ne tiktai Amerikos, bet ir vis kit laisv bus prarasta, ir kiekviena pasaulio tauta bus liedinta komunistin valstyb .

KONGR. JAMES ROOSEVELT, DEM. CALIF.

1956 Vasario 16 proga:

Nors jau 15 met vykdoma rusifikacijos programa, mes tebeskaitome 1956 spaudos pranešimus, kad tos didvyriškos tautos dvasia n ra palaužta. Jie teb ra pasiryž , sustiprinti savo tik jimo krikšioniškaisiais idealais, aukoti savo krauj , kad pasiekt laisv ir išsivaduet iš komunistinio jungo.

TREMYTJE

Konsolidacijos reikalas sesijoje ir po sesijos

Po dvylikos savo gyvavimo met Viikas atsid r Amerikoje. New Yor-ko sesijoje lapkri io 24-7 jis pasiro- d jau gerokai kitoks nei prieš dvyli-ka met Kaune. Iš 9 grupi — jo steig j , belik tik keturios. Nebe- buvo jau Nacionalist Partijos, Lie- tuvi Fronto, Laisv s Kovotoj ir Tautinink S jungos. O ir Darbo Fe- deracijos dabartinis atstovavimas Vlike tevirto nuolatinu priminiu Vlikui, kad jis prisid jo prie teis s lauzymo ir jame lig šiol bendrinin- kauja. Už tat Vlike yra jau trys nau- jos grup s, priimtos tremtyje — kinink Partija, kinink S junga ir Mažlietuvi Rezistencinis S j dis.

Nebetas ir Vliko charakteris. Kau- ne Viikas jaut si, kad sustabdžius Laikinosios Vyriausyb s veikim , jis, Viikas, pogrindyje per m valstybi- nio suverenumo funkcijas vykdyti. Taip jis prisistat pirmu savo žygiu ir tremtyje Eisenhowerio štabui 1945. Nuo tada daug tu reikalu bu- vo kalb . New Yorke sesijoje šis klausimas sakmiai nesvarstytas. Tik netiesioginiu b du Viikas nuo tos funkcijos nusi m , nutardamas, kad Vliko nariais gali b ti ir ne Lietu- vos pilie iai. Ne Lietuvos pilie iai gali kovoti už Lietuv tiek pat; gali kalb ti tose valstyb se esan i lietu- vi vardu, bet jau nebe Lietuvos valstyb s vardu — taip kaip ir Al- tas.

*

Nepasikeit Vlike tik vienyb s, konsolidacijos aktualumas. Nuo pat savo pirmosios deklaracijos 1944

vasario 16 Vlikas pasižad jo jungti ir derinti j gas laisvinimo žygiui. Nuo tada konsolidacijos klausimas vis laik buvo aktualus, ir jam išei- davo Vlike ir už Vliko begal s ener- gijos ir laiko. Jis iškilo ir New Yor- ko sesijoje. J. Kaminskas, kalb da- mas apie laisvinimo organizacij , ra- gino atsisakyti nuo “Reutlingeno dvasios”, kuri nuodijusi sugyvenim ir stabdžiusi darb .

Proga atsisakyti nuo tos “dvasios” ir jieskoti sugyvenimo New Yorke gal jo b ti patogi — nauja vieta, daugumas nauji Vliko žmon s, nau- jos ir vadovybi virš n s, kurios ne- buvo susiriš su Vliko praeities ne- gerovi tradicijomis. Kai kuri sesi- jos nari atgaivinta konsolidacijos mintis rado išraišk j si lytoje rez- oliucijoje;

“Tur damas galvoje Vliko 1944 m. vasario 16 d. deklaracijos 7 p., ap- gailestaudamas 3 grupi pasitrauki- m iš Vliko ir laikydamas esam pa- d t žaling Lietuvos laisvinimui, Vil- kas pareigoja Vliko pirminink ne- delsiant prad ti žygius santykiams tarp politini grupi išlyginti ir vi- dinei konsolidacijai gyvendinti”.

Šitas si lymas neju iomis virto bandymu, kuris gal jo parodyti, ar Viikas tikrai atsižad s tos “Reut- lingeno dvasios” ir nuoširdžiai sieks konsolidacijos. Bet “Reutlingeno dva- sia” pasirod stipresn , ir iš jos dik- tat ros negal jo darbais išsivaduoti net tie, kurie žodžiais skelb iš Reut- lingeno dvasios išsivadavim . Kai si lytoji rezoliucija per jo per ko- misijos rankas, ji sugr žo jau kito- kia:

“1955 m. lapkri io 24-27 dd. savo sesijoje Viikas, imdamas d mesin lie- tuvi visuomen s konsolidacijos svar- b ir b damas ištikimas savo 1944 m. vasario 16 d. deklaracijos nuosta- tams, apgailestauja lietuvi visuome- n s tremtyje skaldym si ir kvie ia visus vieningam Lietuvos laisvinimo darbu”.

Tai jau kita redakcija ir kita dvasia, kurios prasmė dar labiau paryškino diskusijos su pažadais "pakovoti" prieš nesantį Vlike ir "kovoti". Si lytoji rezoliucija kalba apie konsolidacijos reikalą Vliko ribose, o priimtoji nusuka konsolidacijos klausimą nuo Vliko visuomenės ir jį kaltina skaldymu, lyg paįamė Vlike visos šaknys būtų sveikos. Si lytoji rezoliucija pareigoja pat Vliko imtis iniciatyvos įsiekiant susipratimą. Priimtoji rezoliucija nusiima nuo savęs bet kuri pareigą ir paleidžia anoniminį kvietimą, nelyginant kokioje San Francisco Charterio apie tautų ir asmenų lygybę ir tarptautinį bendradarbiavimą.

*

Reutlingeno dvasiai pasilikus Vlike, pasiliko ir dvejobas sitikinimas dėl paįios konsolidacijos. Šios sesijos metu pavadintos "didžiosios grupės" Vlike (krikščionys demokratai, valstieiai liaudininkai ir soc. demokratai) davė suprasti esantį sitikinimą, kad konsolidacija Vlike jau esanti vykdyta 80-90%, nes tos trys grupės 80% visuomenės pasitikėjimą (dr. A. Trimako pareiškimas, papildytas dr. P. Karvelio iki 90%). Jie mano, kad visi esantieji šalia Vliko turi jam pritariti tokiam, kokis jis dabar yra. Tokios prasmės turi ir tas kvietimas "visiems" jungtis "vieningam laisvinimo darbui".

Nuomonė, kurie mano, kad laisvinimo darbas turi būti atremtas ši laiką lietuvių visuomenės, yra kitokia dėl to visuomeninio svorio; jie tebeliko sitikinimą, kad "trys didieji" pervertina savo įgalį ir nedavertina kitą visuomenės organizuotą įgalį. O valstieiai liaudininkai žmonų pareiškimai, kad frontininkai nesverti Krupaviečiaus vieno barzdos plauko (N. Lietuvos tvirtinimas) tik rodo, su koku realiu padėties pažinimu, su koku konsiliantišku nusistatymu kitą atžvilgiu jie ateina Lietu-

vos laisvinti ir tam darbui vadovauti. Mato besireiškiant tų paį Reutlingeno dvasiai, kai sesijos kai kurie dalyviai mėklaidinti visuomenę pareiškimais, jog dabar jau esantį atidarytos durys grįžti pasitraukusiems iš Vliko, tuo paįiu metu nutylėdami, kad ant tų durų yra paruoštas uždėti barjeras — esantį Vlike grupė keturi penktadaliu tam būtų sutikimas. O "kvietime" "visiems" jungtis laisvinimo darbą girdi pasikartojus vadistini laiką kvietimus "pritariti". Ar jo moralinė vertė dabar yra didesnė tik dėl to, kad juos kartoja kitos lpos? Taip ir liko po tos sesijos kiekvienas sau.

*

Kad sesija nepasistmų konsolidacijos linkme, gal būtų viena iš svarbių priežasčių buvo ta, jog naujieji žmonės Vliko sesijoje neturėjo svarbesnį reikšmę. Dirigavo tie patys centrai ir tie patys žmonės kurie per Atlant diriguodavo ir Reutlingene esantį Vlikui. Ne taip lengva sibi gėjusiam žmogui pakeisti savo kryptį.

Tik po sesijos, kada stoji praktinio darbo dirbti nauji žmonės, sesijoje išrinktosios viršinės, jie turėjo pamatyti ir iš Vliko konsolidacijos reikalą atrodo kitaip, nei apie tai buvo oficialiai skelbiama. Laisvi nuo šien jusios "Reutlingeno dvasios" hipotekos, jie galėjo realiau padėti vertinti, ir jį galvose atgijo mintis imtis patiems iniciatyvos pozityviai konsolidacijai. Toki išvada teko padaryti ir iš Vliko pirminko pareiškimo, kad Vliko prezidiumas svarstą pasitraukusį iš Vliko grąžinimo klausimą.

Taip konsolidacijos klausimas ir lieka šiuo tarpu atviras. Tenka surimtu dmesiu stebėti, ar laimės tame vyksme pozityvioji iniciatyva ar senoji Reutlingeno dvasia? Ar Vlikas bus kaip tas Gonarovo Oblomovas, kuris po daugelio pastangų pasikelti pagaliam prisipažsta: "jau per vė-

Vokie i -Lietuvi draugija slidžiame kelyje

St. Lozorai io sikišimu sukliudytos Vliko pastangos atnaujinti oficiali Lietuvos atstovavim . V. Vokietijoje buvo pakreiptos ši krašt santykiams pl sti visuomenin je plotm je, pritraukiant draug n estus bei latvius. Tam reikalui buvo sumanytas toks organizacinis pastatas: a. Vokie i-lietuvi draugija, b. Vokie i -latvi draugija ir c. Vokie i -est draugija, kurias visas apjungt bendra baltie i -vokie i draugija. Šios draugijos uždavinys: ugdyti ir pl sti tarpusavinius kult rinius ryšius bei draugiškum : supažindinti vokie ius su Baltijos taut kult ra, praeitimi ir dabartimi. Tokiam bendradarbiavimui pritar ir Baltijos tautoms draugingi vokie i politiniai sluogsniai.

Ta iau kaikurie vokie iai tuojau pareišk savotišk bals , reikalaujan i atsižvelgti kai kurias s lygas, kurios vokie iams atrodan ios svarbios. Tuos balsus garsiai išreišk "Memeler Dampf boot": "Dem Wunsch einiger baltischen Herren enen Verein zu gruenden, kann ohne weiteres entsprochen werden, wenn dabei beruecksichtigt wird die, den Deutschen als wichtige erscheinende, Voraussetzungen mit einzuschliessen" (1954/16).

Kas tos per s lygos, paaišk jo tik baltie i -vokie i draugij organizuojant. Kai 1954 m. pabaigoj Frank-

lu", ar jis suras valios pakilti m s parafrazuojam šiam reikalui Gon arovo romano skatinim : tavo pakilimo laukia "mo iut " Lietuva.

M s nusistatymas tuo reikalu matyti iš skelbiam rezoliucij .

J. B.

furte buvo sukviestas Vokie i -Lietuvi Draugijos steigiamasis susirinkimas, pasirod , kad augš iau min ti vokie i sluogsniai draugijos priesakyje nori matyti savo kandidat vietoje to, kuris buvo su drauginiais vokie i sluogsniais numatytas.

Kad "Memeler Dampfboot" nuotaik "vokie iams" tokie norai gal jo kilti, steb tis netenka. Ta iau jau reikia nustebti, kad toms j kombinacijoms atsirado lietuvi talka.

Est , latvi , lietuvi atitinkami veiksniai bendrai buvo sutar , kad organizuojam draugij priekyje neb t pageidaujami asmenys, naci okupacijos metais Baltijos kraštuose vykd kurias okupacines funkcijas. Ogi Baltijos kilm s vokie i kandidatas Vokie i -Lietuvi Draugijos pirmininkus kaip tik tai pasirod es s asmuo ne tik d l savo neloyalumo Lietuvai paprašytas atšaukiamas iš savo metu Klaip doje eit gen. konsulo pareig , bet ir naci okupacijos metais buv s komisaro Lohse staigoje Rygoje augštas pareig nas. Jo pastatymu draugijos priekyje suinteresuoti augš iau min ti vokie i sluogsniai, nesitik dami iš draugijos organizatori tokiems savo norams paramos, susikombinavo jos iš šalies. Per dr. A. Gerut , Lozorai io atstov Bonnoje, jie pasitelk vadinamos tautinnk talkos žmones V. Banait , J. Batait . T. Šidišk , K. Drung . Savo ruožtu pastar j r -pes i pulk. Sutkus steigiam j susirinkim atsigabeno pora autobus sargyb dalinio vyr . Tuo b du buvo suorganizuota keliasdešimt bals parama draugijos valdyb pravesti dr. Windeckeriui, J. Batai iui, V. Banai iui ir pulk. Sutkui.

Kod l Lozorai io atstovas Bonnoje rado reikalo nusistatyti prieš Lietuvai drauginig vokie i sluogsniai kandidat ir paremti "Memeler Dampfboot" nuotaik vokie i kandidat dr. Windecker ? Bonnoje vie-

Lietuvi Fronto Bi iuli konferencija, vykusi 1956. 1. 21-22. Waterburyje, pri m šias rezoliucija:

1. LIETUVYB S REIKALU.

Konferencija sveikina JV Lietuvi Bendruomen s valdybos pa-stangas palaikyti ir ugdyti tautin dvasi ir tautin s kult ros ver-tybes ir pažada visokeriop LF bi iuli param bendruomen s orga-nams;

a) s moninti m s išeivij , kad ji, b dama lojali gyvenamajam kraštui, visur ir visada išlikt ištikima Lietuvai ir b t šauklys jos nepaneigiamos teis s j laisv ir nepriklausomyb ;

b) veikti jaunim , kad jis, pasisavindamas Amerikos laim ji-mus, išlaikyt gimt j kalb , išsaugot meil Lietuvai bei tik jim jos ateitimi ir laikyt savo pareiga t sti tautin s kult ros k ryb ;

c) organizuoti bendruomen s l š telkim .

2. D L JAUNIMO RYŠI SU REZISTENCIJA.

Konferencija su didžia meile ir pagarba min dama vis rezis-tencijos kovotoj su Lietuvos paverg jais sud tas didvyriškas aukas, kvie ia vis lietuvi tremties jaunim išlaikyti savo dvas ir savo darbai s rezistencijos karžygius gyvus, pasipriešinant visam tam, kas slopina jaunimo lietuvyb , didžios asmenyb s dvasi ir tik jim laisva Lietuva.

3. LIETUVOS LAISVINIMO DARBO REIKALU.

LFB vis laik buvo ir teb ra už viening bendr Lietuvos lais-vinimo darbo vadovyb , kuri žengt laisvinimo pastang priekyje, derint jas ir apjungt gyv sias visuomen s j gas.

Konferencija apgailestauja s lygas, d l kuri didel gyv j vi-suomen s j g dalis neb ra Vliko atstovaujama, su domesiu konsta-tuoja jo paties pripažint sanacijos b tynyb ir laiko šio momento lietuviškuoju reikalu visiems jješkoti kelio ir b d visoms lietuviš-kosioms j goms sutelkti vieningai vadovaujamai Lietuvos laisvini-mo kovai.

Kol tai bus pasiekta, konferencija pabr žia, kad, ir kol kas dirbdami kas sau, visi laisvinimo veiksniai ir veik jai tarpusavio santykiuose privalo laikytis moral s, geros valios, vieni kit pa-kantos bei pagarbos, politin s išminties bei apdairumo, kad orga-nizacin nedarna nevirst kad ir netiesiogine tarnyba Lietuvos lais-v s ir nepriklausomyb s priešiui.

ša paslaptis, kad dr. Windeckeris es s dr. Geru io tarpininkas santy-kiams su užsieni reikal ministeri-ja. Per j Lozorai io atstovas dar s žygį Bonnoje steigti pas biur ar k panašu. Tuo b du buv. na-ci okupacijos augštas pareig nas Lozorai io d ka siekia savotiško vaidmens Lietuvos laisvinimo byloje

ir lietuvi tarpusaviniuos santy-kiuos.

Tarp vokie i yra nuoširdži drau-g Lietuvai. Jie, kaip ir lietuviai, grei iausiai nežino, kad už j nuga-ros varomos suktos kombinacijos, kurios nori plataus užsimojimo drau-gij susiaurinti buvusio nacinio re-žimo pareig n organizacij .

L. F. BI IULIAI PASISAK

Kelyje Lietuvos laisvinimo kovai vieningos vadovybės sudarym konferencija laikyt pozityviu dalyku vis rezistencini s - j dži santyki suglaudinim .

Konferencija kreipia vis laisvinimo veiksmi ir veik j d mes reikal laisv s kovos frontan labiau traukti tautin s kult ros k rybines apraiškas.

Konferencija sveikina Pavergt j Jungtini Taut pastangas suorganizuoti pavergt j Europos taut kult rinink savarankiš - k organizacij , taip pat pavergt j taut draug Jungtin se Amerikos Valstyb se organizacij .

Konferencija laiko aktualiu reikalu, kad laisvinimo veikl ir organizacij b t juo pla iau atvertos durys jaunimui.

4. LFB ORGANIZACINIAIS REIKALAIS.

Konferencija su dideliu d kingumu vertina LFB Valdybos darb ir reiškia pritarim jos nusistatymui pozityviai dirbti Lietuvos laisvinimui bei lietuvyb s išlaikymui išeiivijoje ir bendradarbiauti su kiekviena kita lietuvi organizacija, siekian ia t pa i tiksl .

Konferencija pritaria LFB Valdybos sumanymui atskiru leidiniu išleisti Studij Biuro studij “ Pilnutin Demokratij ” ir džiaugiasi Europos LF bi iuli iniciatyva paruošti ir išleisti LF bi iulio vadov . Konferencija laikyt naudinga, kad “ Laisv ” liest ir visus aktualius kult rinio gyvenimo klausimus. D koja “ Laisv ” redakcijai ir bendradarbiams, pareigoja LF bi iulius surasti bent po 5 apsimokan ius “ Laisv ” skaitytojus.

Konferencija skatina LF bi iulius palaikyti gyv visuomen s nor , kad, nepažeidžiant demokratinii princip , b t sudaryta vieninga laisvinimo kovos vadovyb tremtyje, apjungianti galimai vi - sas gyv sias tautines j gas, savo veikloje paisanti moral s ir darbu telkianti paj gius žmones.

LIETUVI FRONTO BI IULI TARYBA PRITAR .

Lietuvi Fronto Bi iuli Taryba, susirinkusi š. m. kovo 3 d., Clevelande, Ohio, iš klausiusi LFB Valdybos atstov pranešimus apie Lietuvos laisvinimo dabartin organizacij tremtyje ir apie dabartinius LFB santykius su Vliku ir tuos klausimus išdiskutavusi, pareiškia visišk savo pritarim LFB Valdybos linijai.

Taryba pozityvai vertina kiekvien pasirodžiusi iniciatyv konsoliduoti gyv sias visuomen s j gas.

Taryba pritaria min iai glaudinti rezistencini s j dži savitar - pinius santykius.

Taryba solidarizuoja LFB Waterburio s skrydžio sugestijai laisv s kovos front labiau traukti tautin s kult ros k rybines apraiškas ir laisvinimo veikl be organizacij pla iau atverti duris jaunimui.

GYVOJI MINTIS

Tautinio susipratimo pagrindai tremtyje

Tautos gyvenimas auga organiškai. Gali j suvaržyti, lankstyti, bet sustabdyti vietoj ne manoma, kol yra gyv tautos žmoniai. Vienos šakos krenta, kitos išauga, nors medis tas pats. Tremties gyvenime galioja tas pats dsnis: šalia vyresnės kartos ateina jaunesnės kartos žmonės, ir tautinis gyvenimas tęsiasi.

Jaunimo, akademinės kartos aki-vaizdesnis reiškinys davėsi ypač pastebimas naujajam slenkstyje. Kas stebėjo jaunimo suvažiavimus, studijų dienas, kursus, negalės nepasidaryti išvados, kad gyvenim jauniai karta jau ateina.

Ne vieta klausimui, kaip jį santykiuoja su vyresniąja karta, bet tenka pastebėti, kad jai netrūksta nei patriotizmo nei visuomeniškumo — tokio, kaip turėjo aną kartą savo amžiuje ir savo lygose. Tik naujos dabartinio gyvenimo slygos taigoja dabartinį jaunimą prie tautinio klausimo skirtingu pergyvenimu ir galvojimu. Jie sekėti yra ne tik domu, bet ir nepaprastai svarbu, norint, kad vieni antrus suprast ir dvi ar kelios kartos natūraliai organiškai siliet viena kitą be tariamos „revoliucijos“.

Teko konkrečiai pasekti, kaip prie tautinio susipratimo ir patriotizmo prieina jaunimas, kuriam tęsiasi tolimoji ir mažai patirtoji praeitis ir kuriam gyvoji dabartis yra naujas kraštas, pririšęs prie savos jaunim labiau nei vyresniuosius. Pasekam tuo klausimu gabalais vien iš tokiuose suvažiavimuose skaityt pranešim — Antano Sužiedėlio.

*

Išanalizavęs žmogų kaip bityb, kurioje jungiasi proto, valios ir jausmo elementai, autorius kėlė klausimą, kuria iš tų gali tenka atremti šandien tautinį susipratimą. Tarp daugelio tautinio susipratimo žymi (stoja žmogus bendruomenę, aukoją Baliui, remia Vliką, domisi Lietuvos istorija, veda lietuvių ar teka už lietuvių, moko vaikus lietuviškai ir t.t.) esminis betgi tautinio susipratimo kriterijus randa šis: „ar esu nusistatęs grįžti laisvon Lietuvos ar ne? Ar aš jau išvynei dirbti pareigą — ar jau išvynei tų, jog veikiai padaryčiau auką, atsiakydamas nuo savo asmeniškų patogumų, jei tų vynto pareikalaut... Jei taip, tai tada mažai tereikia kalbėti apie Balfurį bei bendruomenes — tai tų laikinų priemonių susipratimui išlaikyti, ir jį reikalingus kiekvienam, kuris yra pasiryžęs padaryti tų asmeninį auką, kai tų vyntu laisva. Bet tos priemonės ir veikimai neturi jokios prasmės, jei netikim laisvos Lietuvos ateitim. Už tat ir tautinį susipratimą matuoti tų prasmingą pagrindiniu kriterijum — kiek tvirtas mūsų nusistatymas nešti savo dalį, gal didesnę asmeninį aukos pareikalavimą iš laisvos Lietuvos atkūrimui?“

*

Pažiūrėjęs tautinį susipratimą kaip pareigos supratimą bei pajautimą, toliau kalbėtojas nagrinėjo, kuo tų pareigą paremti ir palaikyti — protu? jausmais?

„Kokią rolę tautinio susipratimo išlaikyme vaidina jausmai? Be abejo, šiuometiniame lietuviškame gyvenime jie vaidina be galo svarbų, didelį vaidmenį. Minėjimai, suvažiavimai, susibūrimai, stovyklos, vakarai — visa tai jausmais išdailinta, nuspalvinta, išpuošta. Sustojam ratelius, rankom susimėm, ir dainuojam tas tikrai žavias lietuviškas dainas

dainuojam apie Nev ž , sraun ir gil , apie Nemun , tyk ir did , apie Lietuvos girias žalias, laukus javais išplaukusius, apie marias ir ežerus ir ram vakar , t višk s so dyboj. Mes supilam kapus partizanams, išeinam eisenose j lankyti su žiburiais rankose, min dami j kov švent , j auk kruvin . Mes klausom s min jimuose savo vyresni j nuoširdži kalb apie diding karžygišk Lietuvos praeit , apie grož ir šilum nam , kuriuos palikome. Su giliu sijautimu ir nuoširdžiu žavesiu mes patys deklamuojame apie vaikyst j iš giotus takelius ir kalnelius, kuriais rogut m slidin davom. Mes taip didžiuojam s Lietuvos praeitimi, grožim s Lietuvos gamta, li dime d l Lietuvos kan ios ir varg . Visai tai yra be galo gražu, kilnu, galinga. T jausm apimtas kartais nori sušukti — t vyne, štai aš — mano j gos, mano darbas, mano r pestis — aš savo vargan galv pad siu, kad tu b tum laisva, gyva Lietuva ..

"Bet aš nebijau pasakyti, jog visi šitie uždeg ir pagaun jausmai yra tuštie ias reikalas, jei n ra gilesnio, nei šie jausmai, supratimo, kas yra t vyn s prasm , dar šviesesnio pažinimo, kas yra t vyn s vert ...

"Jausmas lieka jausmas — ar tai vaikiško susižav jimo ar patriotizmo jausmas. Jausmas yra laikin žmogaus savijauta, reguliuojama vairi aplinkos tak ... Argumento d liai, suruoškime, sakykim, dail , graž , tikrai ger montaż apie ken ian i Lietuv . Ir pakvieskim tan vakaran žmoni , kuriem Lietuva tiek pat kiek mums Sicilija. Jei montażas geras, tai ilgai netruks, ir tie žmon s ir li d s, ir džiaugsis, ir žav sis, ir nek s drauge su mumis. Taip žmogus padarytas — jis verkia su verkian iais, juokiasi su tais, kurie juokaisi... Jam taip gera. Gera ir mums gyventi ta socialine vienuma, kurion mus kiekvien sieja ir traukia li dna daina apie Nemun ar tranki daina apie

uošv s dvar . Drauge su visais li d dami, drauge vildamiesi, ilg damiesi, mes pasijau iam es grup s nariai, jau iam s suprasti, priimti. Ir tai gera, mums gera taip.

"Bet jeigu nieko n ra daugiau kaip jausmai, tai mums lygiai bus gera po keleri met , sitaisius balt nam , kojas mirkyti šiltam baseine ir klausytis vaiku i taušk jim : "Mama, t ti, ži r k, aš moku apsversti per galv ! " Ir tada mes jausim s ir suprasti ir priimti, ir mums nereiks lietuvišk dain apie Nemun , ir nepasigesime Maironio eil raš i .

"Štai kod l tautinis susipratimas, jausmais ugdomas ir gaivinamas, man rodosi toks pat laikinis nepastovus kaip ir tie amžinai besikei i jausmai. Toks tautinis susipratimas baigiasi ne k v liau, kai išsi-skirsto draugai, li dnas dainas drauge su tavim dainav " .

*

"Tad kaip tautin susipratim aplaikyti? Kaip sutvirtinti?"

"Va, ia ir visa laim , kad žmogus n ra vien tik jausm kamuolys. Jis turi švies objektyv prot ir turi vali , kuri siekia g rio". Protu tenka suprasti klaiding ir teising t - vyn s ir jos ryšio su žmogum supratim . "Kai kas t vyn s prasm aiškina šitaip. Es , t vyn s žmogui reikia, be t vyn s jam negerai. Syk gimei vienos šalies s num ar dukra, tai be jos negali pilnai gyventi. T - vyn s es reikia tau taip, kaip reikia duonos ir g rimo, arba kaip mažam vaikui reikalingi t v namai. T vyn s neišsižad k, neišsigink, nepamiršk, nes be jos nerasi ramyb s.

"Šitoks t vyn s vert s supratimas yra grynai subjektyvus ir tod l reliatyvus dalykas. Ji, t vyn , tiek ver-ta, kiek ji man asmeniškai, nuo asmenyb s integracijai duoda. Bet jei šitaip norime t vyn s prasm su-prasti, tai nepamirškime, jog gim-

tasis kraštas toli gražu ne visiems vienodu mastu g r dalina. Tam, sakysim, kurs Lietuv paliko keturiasdešimt met amžiaus b damas, t vyn s aplinka yra persunkusi vis gyvenim , ir tokiam žmogui iš tikr j be galo sunku be gimtojo krašto prasmingai gyventi. Tokiam žmogui t vyn s vert , matuojama tuo subjektyviai mastu, yra nepaprastai didel . Bet visai kitokia yra tam, kurs iš Lietuvos iškeliavo vežim ly stumiamas, mamos pagalv liais apkamšytas. Jam kur kas daugiau yra davusi svetimoji aplinka, negu lietuviškoji, ir jis toj svetimoj aplinkoj gal dar laimingiau ir tiesiau gyvenim ngyvena negu Lietuvon sugr ž s.

“Štai ir matom, jog toks subjektvys, asmenin s naudos kriterijus t vyn s prasmei ir vertei suprasti yra reliatyvus ir netikras. Jei mums, kurie dabar esam student eil se, Lietuva yra brangi kaip asmenin s laim s šaltinis, tai tiems, kurie ateina po m s , šitie argumentai bus iš tikr j labai maža paskata tautiniam susipratimui ugdyti ir palaiyktyti.”

“Man rodos, t vyn s prasm reikia visiškai kitaip suprasti. Lietuva mums turi b ti pirmoj eil j ne m s kasdienin s asmeniškos laim s viltis, bet papras iausiai — šventa pareiga. Gimtoji šalis yra etin vertyb ir kaip tokia ji žmog saisto ir pareigoja. Nedarykim sau iliuzijos, jog gr žti Lietuv bus m s gyvenimo malonus išsipildymas. Gr žti Lietuvon yra niekas kitas kaip gal nemaloni, gal didel s asmenin s aukos pareikalaujanti kieta pareiga.

“T vyn yra taip etin moralin vertyb kaip ir Dievas žmogui yra vertyb . Ir tautinis susipratimas galima b t apibr žti — tai šviesus proto pažinimas, supratimas t vyn s kaip etin s vert s, kaip moralin s pareigos, ir tvirtas valios palenkinimas, nusistatymas šit pareig vykdyti”.

Visuomenes lauk užkliud jaunimo akis

Stebint id jas ir darbus, d mesio verti paskutinio meto jaunimo akademiniai suvažiavimai. Juose tinkamo atgarsio rado du klausimai: lietuvišk vertybi pažinimas ir visuomeninis veikimas.

Pažinti praeities vedam sias linijas — teisin s, valstybin s, politin s, kult rin s s mon s brendim ir tradicijas yra nat ralus noras to, kuris yra apsisprend s b ti lietuvis, ne tik savo profesijos busimasis specialistas (o kitoki tarp m s akademik dar negars ja). Lietuviško pažinimo klausimais kalb davo ir anks tesni jaunimo suvažiavimai, stovyklos, kursai. Naujesnis yra tas susidom jimas visuomeniniu veikimu, susilauk s special i pranešim .

Galima skirti teorin visuomeninio veikimo pasirošim nuo praktinio veikimo (nors pirmasis nat raliai veda antr j). Kai kur klausimas buvo keliamas teorin je plotm je (Brooklyne K. Keblio pranešimas). Buvo svarstoma, kokis turi b ti žmogus, kuris leidžiasi visuomeninio veikimo vandenis. Visuomeninio veikimo apskritai, ne specialiai politinio. Ten pareikštos paži ros visuomeninio darbo žmog buvo d mesio vertos.

Pirmoje eil je visuomenininkas turi b ti intelektualiai paj gus žmogus. Jis turi ne tik žinoti, k kiti yra pasak ir kokius nurodymus dav . Pasisavindamas, kas lig tol buvo gera, jis betgi turi b ti savarankiško galvojimo, kad b t paj gus prprasti nauj pad t, prisiderinti prie jos su naujais metodais, klausim naujais sprendimais, “Žmogus, kuris yra tik mikrofonas kit mintims ir kit žodžiams, joku b du negali formuoti visuomen s. B damas kit galvo-

jimo išraiška, jis gali tik šiaip taip išsilaikyti jau užkariautuose plotuose, ta iau pakilti j naujus horizontus jam ne manoma. O stagnacija visuomeniniame gyvenime yra geriausias laidas visuomeniniam sumulkm jimui ir net nusigr žimui nuo užsibr žt tiksl ...". Tik žmogus su savarankišku galvojimu išsisaugos nuo veikimo formalizmo, kuris vis . veikim suveda pos džiavimo techn . . .

Su pasitenkinimu galima sekti tarp jaunimo tok k rybin s dvasios reikalavim visuomeniniame veikime, taip brandinam visuomeninio veik . j ir to veikimo supratim .

Kitur reišk si ir skirtingas žingsnis — pasukimas praeitin veikim . (Chicagoje J. Šmulks io pranešimas). Buvo apžvelgtas lietuvi visuomeninis — politinis susigrupavimas; buvo pripažintas silpnas akademinio jaunimo nusimanyimas apie j ; buvo padaryta sugestija, kad jaunieji akademikai sijungt praktinio visuomeninio - politinio ar rezistencinio pob džio veikim , dalyvaujanti esamuose susigrupavimuose bei s j džiouse.

Tur b t, toliausias išvadas bus pasidar , studijin politin veikim jaunim telkdami, krikš ionys demokratai. Tam leidžiamas "Jaunimo žygi" laikraštis, sudarytas Chicagoje jaun j krikš ioni demokrat branduolys. Ta linkme nori jie veikti ir kitur.

Daugiausia jaunimo lig šiol buvo sijung rezistencin se organizacijoje, ir neatrodo, kad jo susidom jimas tenai maž t .

Šit besireiškiant jaunimo santyki su visuomeniniu lauku galima pozityviai vertinti dviem s lygom: jei jis padeda individualiai egzistuojaniam individui eiti lietuvišk toki ar kitoki grup ir pajusti organisk ryš tarp sav s ir tos visuomen s, pajusti savo buvim ne šalia bendruomen s, bet joje pozityvu

Id jos spaudoje

Kryžiaus karas d l religinio meno parodos • Rezistencija literatros lankuose • "Vilkimas iš marškini " — naujasis politin s kovos metodas • Saugiausias metodas — tyl ti • Partikuliarizmas — užkre iamas dalykas • Potvynis d l Vliiko sugr žo vagas • Isstorijos perdažymo naujas aktas • Sveikos diskusijos ir nesveikas chuliganizmas.

Šviesi spaudos sugestij visuomeniniam gyvenimui per tris pirmuosius m nesius nedaug teko pasteb ti. Šviesiausios buvo tos, kurios kilo ryšium su bendruomen s organizuojamu kult ros kongresu, tos pa ios bendruomen s suorganizuota religinio meno paroda, Kanados bendruomen s lietuvi diena, Kanados specialiomis mokytoji dienomis... Tai vis pozityvu. Bet ir š med buvo piltas samtis deguto — organizuojant religinio meno parod dailinink tarpusavio polemika (Naujienose — A. Varnas — A. Valeška — V. K. Jonynas — A. Varnas), žadanti persikelti garb s teism .

Nesam teis jai, kas teismus ir kas teistinas. Ta iau b t buv s sveikesnis atvirkš ias procesas — ne išsivalkioti spaudoje ir paskui eiti garb s teism , o pirma nueiti teism ir po to paskelbti spaudoje teismo sprendim ... Ta polemika

ir tuo atveju, jei ateidamas visuomenines grupes, pakildamas net vadovaujam sias roles, tas jaunimas paj gs atnešti k rybin s dvasios, savarankiško galvojimo, gilumo, kurie buvo tiksliai sumin ti viename iš t svarstym .

ka, atrodo, yra dailinink antagoinistinio perskilimo vaisius. Antagonizmas ima reikštis brutaliomis formomis kaip ty ia prieš parodas. Taip buvo Vokietijoje, rengiant lietuvi dailinink parod Freiburge, taip dabar Chicagoje. Freiburge buvo net anonimais intriguojamas muz jaus direktorius, kad jis neduot patalp lietuvi parodai, rengiamai to paties A. Valeškos. Reikalas nu jo iki vokie i kriminalin s policijos, kuri išaiškin o ir anonimo autorius. Dabar pasitenkinta sava spauda ir užkulisiniais jimais, reikalaujant nuimti parodos organizatori ir pasta tyti kit , grasinant sabotažu ir tt.

Šit li dn fakt pažymint, tenka žym ti ir linksmesn — tarpusavio konfliktas neprived prie parodos sulikvidavimo; paroda buvo gausi, ir ypa iai gausiai joje buvo atstovaujama priaugan ioji dailinink karta.

*

Stipr ja šviesus sitikinimas, kad tremtini lietuviška stipryb yra pirmoje eil je j kult rinis gyvumas ir paj gumas. Tik dl kult rinio veikimo lygio tebesirungia dvejopos kryptys. Viena tenkinasi vidutinio lygio literat ra, populiaria; kita reikalauja augšto lygio, rinktin s k rybos. Pirmosios atstovai reiškia džiausm kiekvienu lietuvišku k rybiniu žodžiu (nors k rybos gal jame ir nedaug). Džiausm , kad duoniniais fabriko ar kitokiais darbais apkrauti rašytojai nemeta plunksnos; jiems atleidžiamos k rybinio blankumo kalt s. Antrieji reikalauja pakelti k rybin lyg , sijojant šal pelus, nors jie vadint si knygomis. Pirmoji kryptis reiškiasi daugiausia

Draugo šeštadieniniais priedais. Antroji atstovaujama Literat ros Lank . Paskutiniame to žurnalo nr. visu gilumu stengiamasi parodyti klaid tos poezijos, kuri vadinasi patriotine, ir iš kitos pus s pateisinti ir parodyti, kad tose individualistin je ar egzistencialistin je poezijose yra taip pat daug tautini element .

Pastangas jieškoti augštesnio lygio k rybs reikia priimti kaip rezistencij prieš k rybin nuovarg ir susekl jim . Teigiamai vertintinos pastangos prieti prie žmogaus kritikoje ramiai ir be pikto žodžio. Tik reikt visomis j gomis saugotis, kad tarp rašytoj neb t suskilimo "j s" ir "mes".

*

Veik tuo pa iu metu, kai dailininkai vilko vienas kit "iš marškini ", politik tarpe ant "tort - r ožio" buvo ištiestas V. Rastenis, tautinink pirmininkas (Vienyb - je). Ironija dar piktesn , kad Rasteniui operacij dar "sukil s" prieš j M. Gelžinis (jo "partietis"). Daug kuo Rastenis buvo kaltinamas. Ir Rastenio pasiaiškinimas nebuvo iš vykusi . Ta iau d mesio vertas yra laikas, kada Gelžinis pasisak visu griežtumu prieš Rasten — pasitraukimas iš Vliko. Kol buvo Vlike, vis t medžiag laik neskelbt .

Iš jim prieš Rasten šiuo laiku galima vertinti kaip griebim si politin je kovoje metodo — sukelti nepasitenkinim pa ioje grup je, nepasitenkinim prieš pirminink , pa i jo didesni ar mažesni draug rankomis. Tokis metodas turi vesti skaldym , arba vadovaujan i asmen išjungim , ar

ba atsklim organizacijos dalies (tokis metodas buvo anksčiau mingintas vartoti ir prieš kai kurias kitas grupes). Pats Rastenis užsimin apie tokius sumetimus, paskelbdamas, kad Gelžinis organizuosis apie save tautininkus. Tors šies pastangas Gelžinis prat sia, si lydamas "plebiscit" tautinink tarpe. Vargiai bus prie jo prieita. Ta iau domu bus steb ti, kiek šitas kylio metodas susilpnins tautinink s j di ir kiek jis stiprins vilkini grupi autoritet .

*

Spauda (T. Žiburiai, Darbininkas) prikišo V. Rasteniui tarnybin piktnaudojim , kad jis radijo tarnybos žinias tepanaudoja savo partijos leidžiamam biuleteniui. Ryšium su tuo atkreip ir Lietuvos Laisv s Komiteto d mes , kad jis padaryt intervencijos susitvarkyti savo viduje. Bet tuos spaudos raginimus LLK tyl jo ir tebetyli.

Pasisakyti LLK, kad ia ne jo reikalas, negali, nes jis gi Rasten pristat šiam postui, tad moraliai yra angažuotas. Daryti koki žygi ar atsiriboti bei pasisakyti prieš min t veiks m — nepatogu prieš Rasten , o netiesiogiai prieš tautininkus bei vis Talk , o gal net ir už jos stovinius kai kuriuos diplomatus. Tad LLK ir tyli vardan savo oportunistinio saugumo, pasilaikydamas galimai daugiau išei i . Tyli dabar, kaip tyl jo ir tada, kada vienas to komiteto narys staiga dingo, komitetui net nieko nepraneš s. Tik paskiau paaišk jo, kad jis nebe Lietuvos pilietis ir sau Frankfurte virt s vokie i valdininku. Bet LLK ir tada tyl jo pagal princip : tyla — gera byla.

*

Sustipr jo spaudoje (T. Žiburiai) vilnie i vardu skelbiami partikuliaristiniai balsai. Nebuvo jauku skaityti j viešus kaltinimus spaudoje, kad vilnie iai es laikomi "pos niais", "antraeiliais žmon mis"; kad jie buvo "išduoti" ir dabar antru kartu "išduodami". O iš kitos pus s jie pabr ž , kad jiems ter pi "gimt j nam " reikalas, kad jie turi teis tarti žod ten, kur bus j reikalas lie iamas, kad samoji spauda netarnauja "m s interesams". Sudaromas sp dis, lyg tie interesai n ra bendri Lietuvos interesai.

Tai ženklai partikuliarizmo dvasios, kurios d ka galima b t kalb ti apie žemai i , dz k , vilnie i , kaunie i , klaip die i , interesus... Lyg mes sivaizduotume Lietuv kaip angliškj Commonwealth . O jau rod s, kad visi lietuviai susigyveno vienas su kitu ir jau iasi to paties organizmo, vientisios Lietuvos, nariai.

Vilnie iai kaip tik jau rod s suaug su visa lietuviška visuomene. Klausantis dabartini bals , atrodo, kad gal j kai kurie tik padar logiškas išvadas iš partikuliarizacijos, prad tos "mažlietuvi " vardu. Kada vientisios Lietuvos principas yra sulaužytas, nuo jo atsisakyta, tuo pa iu pakurstomi ir vilnie iai. Ta pa ia logika ko gero eis po j suvalkie iai, seinie iai...

*

Spaudos pasisakymai d l Vliko tuojau po jo sesijos Amerikoje buvo išsiliej iš savo prastin s vagos. Labiausiai "sukilim " reišk Draugas. Keliuose vedamuosiuose jis buvo aiškin s, kad Vlikas, persik l s Amerik ir prisim s na-

rius ne Lietuvos pilieius, nustoja atstovauti Lietuvai. Bet Draugo ta nuomonė pasikeitė, kai Vliko pirmininkas užtikrino Alt, jog Vlikas nesikėsina jo interesų sferoje. Tada ir Draugo palankumas Vlikui sugrąžo senąją vagą... Tautininkų Dirvos linija Vliko atžvilgiu buvo vis laikų lygi, opozicinė, karinga. Tik Vienyb susvyravo. Ji pasisakė prieš tautininkų pasitraukimą iš Vliko. Ji paskelbė ir M. Gelžinio straipsnį prieš Rastenį. Gal tam, kad galėtų būti skaitytojų, kuriems patiks Rastenio vėnojimas, bet kad yra skaitytojų, kuriems patinka Vliko vėnojimas, tai Vienyb sivedė ir Rezistencinį Santarvį su nuolatiniu skyriu, kuriame aštriai atsiskaitoma su vlikine institucija ir jos politika.

Naujienuos tvirtai palaikė Vliką, daug tvirtiau, negu anksčiau, kol nebuvo Vliko prezidiumo. Tvirtai Naujienose buvo pasisakoma prieš Lozoraitį ir rimtai apžvelgiama, kurios grupės, esančios už Vliko ribų, eina su Lozoraitiu, kurios prieš jį.

*

Su Vliko viduje stipriai „trijū didžioji partija“ galia spaudoje buvo pradėta propaganda už šią partiją reikšmę. Ta propaganda virto nesenos istorijos žiauriu perdažymu (Naujienose J. Meškauskio straipsniai), šiuo kartu užsimojo perdažyti 1941 sukilimą prieš bolševikus. Perdažyti taip, kad iš po daž nebūt matyti L. Aktyvistų Fronto vaidmens sukilime; kad aktyvistai būtų matomi besivaidiję tik dėl šilt ir pelningų, patogų viet valdžios staugose; kad nebūt matyti ir pasikliau susikūrusi organizacijų savi-

to veido ir veiklos. Už tai rikiuotomis spalvomis reklamuojama partijų rolė — net iki to, kad sukilimo pastatytą laikinį Vyriausybės sudarą... „partijų lyderiai“... Tai jau didelis sugebėjimas drįsiai skelbti netiesą pagal principą: juo didesnė netiesa, juo greičiau ją patikės... Faktų klastojimu šiuo atveju tas Meškauskas bus pasiekęs trečią spaudoje rekordą.

Faktus sūmoningai falsifikuoti, istoriją perdažyti virto didele mada totalistiniams laikams. Kiekvienas totalistinis režimas turėjo savo sikaltą koncepciją, kas formuoja istorijos vyksmą. Marksizmas, sakysim, matė, kad jėga plėtoja klasinę kovą dėl būvio. Nacizmas matė visur rasės veikimą, o dabar lietuviui tremtiniui peršamas „tikėjimas“, kad viskas lemia... partija. Šalia rasinio ir klasinio totalizmo, dar atsiranda ir partinis totalizmas, kuriame viskas iš partijos, viskas per partiją ir viskas dėl partijos. Jeigu vykiai nepatvirtina partijos reikšmės, tai juo blogiau vykiams, reikia juos išmesti ir kitus vykius pramanyti...

Pamatys ir partijos, kokia skaudžia katastrofa atsilies tokią apaštalią kalbinį jėgą visuomenei. Bet gali būti jau per vėlu.

*

Spauda pranešė linksmesnį reikalą — Clevelande vadinamos demokratinės grupės mėsini organizuoti visuomenines diskusijas. Pirmame pasitarime svarstė, vilkinis, lozoraitinis, tautininkų klausimus. Diskusijas žada pratęsti ir kitiems klausimams... Tokios dis-

kusijos gali būti pozityvus veiksnys visuomenės susidomėjimui palaikyti ir visuomeninei kultūrai kelti. Tačiau norint pozityvi vaisi susilaukti — išsiaiškinti ir susiprasti — reikalingos būtų išlaikyti dvi slygos. Viena, svarstyti klausimus akademiškai ramiai, objektyviai, Antra, leisti diskusijose dalyvauti ir atstovui topus, kuriuos klausimas yra svarstomas. Barti, sakysim, tautininkus, kai jpa in ra diskusijose, yra ne daugiau s kmingas reikalas kaip pamokslas tiems, kurie bažnyčioje nesilanko.

Panašios diskusijos iškilo ir Chicagoje. Jas organizavo bendruomenė. Jose buvo tvirtai ir kolektyviai pasisakyta prieš partin demagogiją, kuri žiri ne žmogį jo vert, bet jo partin priklausymą. Paaios visuomenės pasmerkimas demagogijai, jei virst didesniu s j džiū, tur t pozityvios reikšmės spaudai ir visuomeninms diskusijoms. Kai nebepopuliari būtų demagogija, tada dingt ir chuliganizmo reiškiniai, koki pasitaik, sakysim, Kanadoje, reaguojant vieno pranešjo kalb. Chuliganizmas yra iš esmės svetimas demokratijai. Jis labiausiai b davo vartojamas t režim, kurie vartoja smurt kaip argument. Jis nevirš demokratinu reiškiniu tik d l to, kad j vykdyt žmonės demokratijos vardu ir su š kiais kovoti prieš vadizm.

*

Visuomenės reagavimas yra naudingas, kai jis yra vietoje ir laiku. Kitaip jis virsta apsijuokimu. Taip nutiko su Waterburio krikščioni demokrat skyriaus protestu prieš prel. M. Krupaviciaus tariam iš-

Vardai vykiuose

Kun. **J. J. Valantiejus**, Waterbury lietuvi klebonas, yra pirmasis iš "šimto šimtinink". Surasti "šimt šimtinink", kurie sudaryt materialin atram L. F. Biuliui veiklai — pirmasis t id j išk l dr. **Vincas Šmulskštys** LF Biuli konferencijoje Waterbury.

Akt. **Henrikas Ka inskas** (Brooklynas), **J. Gelumauskas**, **J. Brazauskas**, **Žemaitaitis**, **V. Skladaitis** (Waterbury), solist **A. Gaigalait** (Philadelphia), pian. **A. Kepalait** (Brooklyn), **E. Marijošis** t (Putnam), kun. **K. Balys** (Amsterdam) dalyvavo programoje Laisvės Kovotojų pagerbimo, surengto LF Biuli konferencijos metu Waterbury sausio 3.

Arvydui Barzdukui Clevelande kovo 3 LFB tarybos suvažiavimo metu teikta stipendija. Komisijos pareiškimu, nor ta simboliškai pagerbti

juokim L. F. Biuli konferencijos metu Waterbury. Protestas nebuvo laiku, buvo pavlintas, nes jie tur jo b ti skirtas Balfui, kurio koncerte pirmiausia buvo suvaidintas tas "Vliko posdis", suk l s Waterburio kr. dem. liguist jautrum. Taigi Waterburio kr. demokratai tur jo protestuoti prieš New Yorko kr. dem., kuri globoje jo tas koncertas. L. F. Biuli konferencijoje jis buvo tik v liau pakartotas.

Waterburio "protestantai" protestavo taip pat nevietoje. Churchillis ir Eisenhoweris patys juokiasi, kai pamato savo šaržus ar išgirsta apie juos sud tus anekdotus. O tas, kuris juoko nemoka suprasti, ir ima piktintis bei protestuoti, pats darosi apgailtinai juokingas.

tuos studentus, kurie savo veikimu parod , jog galima suderinti savyje r pestingas studijas ir dalyvavim visuomeniniame veikime. Stipendij teik dr. **A. Smilga** ir **Ir. Lozaityt** , atstovai Chicagos bi iuli apygardos, kuri yra ši stipendij suorganizavusi. **Teresei Ivaškelei** (Putnam) buvo skirta panašiu sumetimu New Yorko samb rio bi iuli stipendija.

Kun. dr. **Juozas Prunskis** skyr premij jaunimo literat ros konkur sui. Jury komisijos pirmininkas kun. dr. **A. Baltinis**, sekretorius **Agn Jestsaityt** . **Izabel s Matusevi i t s** pastangomis Toronte Kult ros Fondas suorganizavo pinig trims premijoms — jaunimo dramos veikalui, jaunimo trumpam pasakojimui ir vaik veikalui. Dr. **Jono Bajeriaus**, Chicagos bendruomen s apygardos pirmininko, energijai labiausiai priskiriamas religinio meno parodos suorganizavimo pasisekimas.

*

Kun. **Stasys Yla** išleido filosofinio turinio knyg "Laisv s problema". **Kazys Brad nas** išleido poezijos rinkin "Devynios balad s". **Vladas Ramojus** (But nas) išleido savo atsiminim knyg "Lenktyn s su š tonu". **A. P. Bagdonas** (Chicaga) išleido pirm savo poezijos rinkin "Sutem ugnis". **Povilas Gau ys** (Chicaga) paruoš amerikie i ir angl nove li vertim rinkin . **Grażina Krivickien** (Washingtonas) paruoš antr liaudies dain rinkin .

Literat rines premijas gavo — Draugo **B. Pukelevi i t** už roman "Aštuonis lapus"; Darbininko **A. Šk ma** už dram "Žvakid "; L. Rašytoj Draugijos **H. Radauskas** už poezij "Žiemos daina".

Gabrielius Kajeckas (Washingtonas) laim jo keliais atvejais "demokratinio balso" kalb toj varžybas ir virto lietuviu, apie kur daugiausia šiomet amerikie i spauda paraš ;

sveikino prezidentas, laiminim atsiunt popiežius. Jam buvo teikta ir Amerikos v liava, kuri kabėjo viršum Kapitoliaus šv. Kazimiero dien . Dail. **Ados Korsakait s** paveiksl kelias nespalvotas reprodukcijas sid jo "Los Angeles Times" vasario m n. Dailinink ten baig meno mokykl , dabar dirba New Yorke. Dail. **R. Viesulo** du raizinius sigijo Washingtono Kongreso biblioteka. Dail. **K. Žoromskis** pakvietas dalyvauti Chicagoje meno festivalyje ispaniškomis temomis. **Juozas Simanis**, Amerikos lietuvis iš Bridgeport, Conn., paskirtas Amerikos vicekonsulu Stuttgart Vokietijoje. Prof. **Antanas Maceina** pakvietas Freiburgo universitet epizodiniams kursams skaityti. Tuo tarpu jis skaitys apie Dostojevskio religijos filosofij ir tuo pa iu metu rinks medžiag knygai apie bolsėvikin žmog , kiek jis atskleid s literat roje. Dr. **Zigmas Brinkis** Ispanijoje baig teismo medicin , išsilaik egzaminus ir dabar dirba ten radijo lietuviškoje valand l je. Dr. **Juozas Girmius** prad jo diskusijas lenk žurnale "Kult roje" d l galimo susipratimo kult rin je srityje be politinio resentimento. Dr. **J. Adamavi ius** Chicagoje drauge su kitais gydytojais demonstravo b dus skrandžio žaizdoms gydyti.

Dr. **A. Musteikio** kalbos, pasakytos Buffalo Lietuvi Klube Vasario 16 proga, dal paskelb "Congressional Record". **J. Petraškevi ius** (Canada), m s skaitytojo, laišk d l imigracijos Canad ir tremtini iš anapus uždangos sid jo Toronto "The Gazette". **Aldona Eretait** pabaltie i kult ros dienose Stuttgarte deklamavo Brazdžionio ir F. Kiršos poezij vokiškai. **P. Kazickien** , **E. Vali nien** ir **M. Varnien** New Yorke kovo 17 demonstravo lietuvi tautinius drabužius devyni egzilini taut drabuži parade.

*

Prof. **Z. Ivinskis** baig pirmininkauti Baltijos Institutui ir nuo balandžio pradžios gr žo Romos archyvus. Prof. **Pr. Skardžius**, baig s bibliotekininkyst s kursus, priimtas Kongreso bibliotek Washingtone. Diplomatas **P. Žilionis**, tokius pat kursus baig s, laikinai dirba bibliotekoje New Jersey. Pulk. **J. Šlepetys** po New Yorko apygardos bendruomen s suvažiavimo liko ir toliau vadovauti apygardos bendruomenei. Juozas Baužys naujai jo dirbti New Yorko apygardos bendruomen s valdyb ; taip pat gr žo Ateities redakcij .

Ona Labanauskait iš "Draugo" redakcijos pasitrauk ir išvyko Toront dirbti pramon s srityje. **Aloyzas Baronas**, produktyvus romanistas ir humoristas, prad jo dirbti "Draugo" redakcijoje. **Vincas Jonikas** šiame numeryje apie tautines vertybes ir jaunus žmones rašo temperamentingu stilium ir patiršintomis spalvomis, nes yra poetas, paraš s savo poezij rinkinius "Pakeleivius", "Sielvarto raudas" ir kt. **K. Brazauskas**, kurio atsiminimai iš rezistencinio veikimo ia spausdinami, dabar veikia vyriausiam Fizinio Aukl jimo ir Sporto Komitete N. Y. ir yra futbolo treneris - instruktorius lietuvi sporto klube Brooklyne. **V. Barisas** ir **J. Urbonas** (Windsore, Can.) rengia leidin Kanados lietuvi dienos rugs jo 1-3 progą.

*

Gen. **Stasys Raštikis** (Monterey) sunkiai sirgo ir išgul jo ligonin je septynias savaites. Toliau gydos i namie. Iš dalies d l to susitrukd ir spausdinimas jo atsiminim , kuriuos leidžia Lietuvi Dienos. Prof. **Pranas Padalis** (Muenchenas) tur jo sunki operacij ; dabar sveiksta. Ten pat buvo operuoti **Jonas Stonys**, pulk. **K. Grinius**.

Dail. **Telesforas Valius** iš Toronto išvyko Paryži keliems m nesiams susipažinti su tenykš iu meno gyvenimu. Dr. **Kazys Aimbrozaitis**, kurio atsiminimus iš pogrindinio veikimo Lietuvoje ia spausdiname, gr ž s iš kariuomen s, su šeima apsigyveno Clevelande. **Vaclovas Sidzi-kauskas** balandžio pradžioje išvyko Europ dalyvauti Jungt. Pav. Taut sesijoje Strasbourge. **Jonas Matulionis**, Vliko pirmininkas, gr žo iš Europos, susipažin s su VT aparato veikimu, tar sis taip pat su min. St. Lozorai iu, kuris teik s 8 punkt reikalavimus.

A. Devenien , VT pirminink , gr žusi iš pasitarimo su Lozorai iu Romoje, pareišk : "Per vis met eil visoki rašt , protokol , promemorij ir panaši dalyk prirašyta ištisi tomai, o bendro darbo kaip n ra, taip n ra". Prel. **M. Krupavi ius**, gr ž s iš Amerikos, kur jis buvo Vliko išrinktas Tautos Fondo pirmininku, Reutlingene išgirdo iš fondo valdybos nario Jakstyrio, kad jis nes s pirmininkas, nes pagal statut pirmi-nink renka tik fondo valdybos nariai. Min. **St. Lozoraitis** birželio m n. atvyksta Washington dalyvauti tautinink s skrydyje; sp liojama, m ginsi s sitvirtinti Washingtone. Min. **St. Girdvainis** Romoje nei niekas iš jo bendradarbi nedalyvavo Vasario 16 iškilm se. Gen. kon. **J. Budrys** jau 20 met eina pareigas New Yorke. Pulk. **K. Škirpa**, kuris buvo pasitrauk s iš v. liaudinink centro komiteto, kai nebuvo priimtas jo projektas sudaryti vykdom j organ su St. Lozorai iu priekyje, dabar v l išrinktas valstie i liaudinink centro komitet .

*

Rašytojas **Faustas Kirša** atšvent 65 met sukakt . Pagerbim organizavo jam Bostone dr. M. Gimbutien . Rašytojas **Juozas Švaistas-Bal-i nas** kovo 19 susilauk taip pat 65 met amžiaus ir iš "duonini " darb

LAIŠKAI

Kai skaitytojai dkoja, giria, bara, smerkia — vis tai naudinga redakcijai. Dar naudingiau, kai pastebi konkreiai, kas gera ir kas taisytina. Šiuo tarpu susilauk me ir šioki ir toki atsiliepim .

... Nuoširdžiai d kodamas už pristatus susipažinimui " Laisv " numerius, šiuo kartu siuniu 10 šiling , nes noriu, kad j s puikus ir tvirto nugarkaulio žurnalas ir toliau. .. skelbt atvir ties .

S. P. Pusdešris, Australija

iš jo pensij . Prof. **J. Eretui**, kurio broši ros santrauk šiame nr. spausdiname, šiemet sueina 60 met amžiaus. Dabar jis rengia monografij apie St. Šalkausk . Gen. **V. Grigali nas Glovackis**, kuris siun ia redakcijai velykinius sveikinimus, rašo savo atsiminim nuotrupas; j dal skelbsime kitame nr.

Kun. **F. Jucevius** iš Paryžiaus persik l Kanad , Montreal . **Donatas Bielskus** iš Muencheno balandžio pradžioje su šeima atvyko Chicag .

*

Kun. **Vincas Bartuška** Lietuvoje mir 1956 sausio 28. Palaidotas Liudvinave. Jis buvo žymus Amerikos lietuvi veik jas pirmojo karo meto. Rašytoja **Lukauskait** , kuri buvo nu teista sykiu su rašytojais K. Boruta ir K. Jak b nu, po 10 met Vorkutoje sugr žinta j Lietuv . Min. **Petras Klimas** iš Vorkutos sugr žintas Lietuv veik apak s. Po operacijos Lietuvoje nuo vlenos akies kataraktas pašalintas. **B. Brazdžionio** poezija paž stama ir deklamuojama tarp lietuvi tremtini Sibire.

Robert Liepinš, Latvijos buv s ministeris Kaune ir dabar Latvijos atstovas prie Vokietijos vyriausyb s, rašo, kad Laisv laikraštyje jam ypatingai buvo domus prof. Zenono Ivinskio straipsnis apie Laikinios Vyriausyb s veikim 1941. Tokio visapusiško to meto s lyg atvaizdavimo — rašo min. Liepinš — lig šiol nebuvau mat s.

*

... Mums patinka, kad pristatote naujus autorius trumpomis biografijomis...

J. Gimbutas, Boston, Mass.

*

Kol Lietuvi Frontas bus išstoj s iš ... Vliko... tol j rašytas žodis man nereikalingas ...

J. Damijonaitis, Omaha, Neb.

*

... Džiaugiuosi gražiai bujojan iu " Laisv " .

K. Kazlauskas, Chicago, Ill.

*

... Linkiu tapti m nesiniu.

M. Matukas, Cleredon, Ill.

*

... B t labai gera, kad sugr žtum t Vlik ... Bus nepataisomas nuostolis, jei Vlikas iširs ...

V. Juodeika, Portland, Ore.

*

... Sveikintinas yra gyvas " Laisv " d mesys dabar iai... Stiprinant tremtiniuose dabarties pajautim , b t pageidautina, jog " L." puslapiuose gal t skaitytojai rasti daugiau straipsni , gvildenan i ši dien Lietuv kuriuo nors atžvilgiu ...

J. Medušauskas, Vokietija.

*

... Pageidau iau, kad žurnale rast vietos ir Lietuvos mokyklos, ypa student vargai ir kovos okupacij metais...

Ig. Kazlauskas, Bayonne, N. J.

*

... norime pareikšti geriausius link jimus frontininkams ir toliau savo puikiais straipsniais išlaikyti gyv lietuvišk kovos dvasi ...

K. E. Pakuliai, Washington, D. C.

— "Laisv" man labai imponuoja: kult ringas, integralus ir jau ne-nuneigiamai svaraus akademinio lygio.

Jurgis Petraškevičius,
Montreal, Can.

. . . D koju už "Laisv". Atrodo domus ir turiningas ...

Dr. Plechavičius, Yonkers, N. Y.

. . . linksmi nuteiki J. Gail no straipsnis apie student Santar. Nors ir nesutinku su kai kuriomis straipsnio mintimis, taiau straipsnis domus.

J. A. Bilnas, L.S. Santaros N. Y.
skyriaus pirmininkas

. . . Paskutiniame "Laisv" nr ... kai kas man nevisai patiko — tai Eisenhowerio pareiškimas iš vairi viet sugretinimas . . . Nematau blogos valios ar princip išsižad jimo anuos žodžiuos ... Lietuviai, simpatizuoj respublikonams, palaikys tai priešrinkimine propaganda demokrat naudai... Ar ne per daug apie nesen praeiti ir LF išstojim iš Vliko? ...

. G., Chicago

. . . laikraštis teikia daug graži vil i . . . Linkiu, kad užsided s žiburyš neišbl st ...

A. Mantautas, Brockton, Mass.

... džiaugiuos ryžtumu ir tes jimu ...

F. Prekeris, Stamford, Conn.

. . . perskait s Al s R tos "Trump dien", pagalvojau: kas nori Lietuvos kaimo gyvenim pažinti ar j iš naujo pergyventi, turi skaityti š roman. O kas nori tur ti teising ir ryšk m s surizgusio gyvenimo vaizd, objektyv m s netolimos praeities gyvenimo vyki vertinim, tas turi skaityti žurnal "Laisv". Ir visa medžiaga pateikiama tokia patrauklia ir miela forma, kad žurnal gav s, j perskaitai nuo pirmo iki paskutinio puslapio ...

S. R., California

ATSI STI LEIDINIAI

Literat ros Lankai, neperiodinis poezijos, prozos ir kritikos žodis. 1955 Nr. 6, leidžiamas Buenos Aires. Praleidžiant gausias svetimybės kreiptinas d mesys lietuvišk medžiag : Antano Jasmanto — Patriot sukilimas, arba poezijos kivir as su tautybe, Juozo Girniaus — Dabarties beiliuzin literat ra, Juliaus Kaupo — Menin s tikrov s ribos, Algirdo J. Greimaus — Jaunojo K kšto gyvenimas, Kazio Brad no ir Eugenijaus Gruodžio eil rašiai; recenzuojamos L. Andriekaus Pla ios marios, P. Andriušio Tipelis, N. Mazalait s Saul s takas ir Negestis, Al s R tos Trumpa diena, J. Kralikausko Urviniai žmon s, L. Žitkevičiaus Daiktai ir nuor kos.

Casimiro Verax, Lituania y la URSS 1940-1955. Medellino Lietuvi Katalik Komiteto išleista 1955, 64 pusl.

H. Sienkevičius, Kryžiuoiai, istorinis romanas, I tomas, vert K. Jank nas, išleido Karys New Yorke.

Stasys Yla, Laisv s problema, 248 pusl. 1956.

M s sparnai, Liet. evangelik reformat žurnalas, 1955 gruodis Nr. 8-9. Leidžiamas Chicagoje.

The Baltic Review Nr. 6. Vyrred. Alfreds Berzins, redaktoriai dr. Antanas Trimakas ir Johannes Klesment. Leidžiamas New Yorke. D mesio verti trys straipsniai, kurie užima 39 puslapius, kiti 25 puslapiai užkamšyti menkaveriais ar labai praeinamos vert s dalykais ir dar taip subertais puslapiauose, kad tik daugiau vietos užimt. Technikinis sutvarkymas neskoningas ir atsiduoda "kazionš ina". Nepalyginsi su student leidžiamu Litanus, kuriame yra dedama širdies.

LAISV R M JAMS NUOŠIRDŽIAI A I

LAISV reikalams aukojo: kun. K. Balys \$46.00, J. Stepanas \$11.00, V. Ramonas \$10.00, kun. St. \$10.00, E. Alkevičius \$7.00, Ig. Kazlauskas \$7.00, S. Rudys \$7.00, K. Augustis \$5.00, K. eginuskas \$5.00, dr. J. Grinius \$5.00, K. ir E. Pakuliai \$5.00, dr. V. Šaulys \$5.00, J. Tininis \$5.00, V. Rygertas \$4.00, A. Krikšėnai \$3.00, kun. L. Lumas \$3.00, V. Šimkus \$3.00, kun. P. Celiešius \$2.00, K. Gasparnas \$2.00, kun. J. Grigonis \$2.00, V. Gudaitis \$2.00, V. Ignaitis \$2.00, kun. P. Jucevičius \$2.00, K. Kazlauskas \$2.00, V. Kulbokas \$2.00, S. Laniauskas \$2.00, A. Masaitis \$2.00, E. Masionis \$2.00, J. Urbonas \$2.00, A. Valiuškis \$2.00, J. Vitnas \$2.00, dr. P. Žemaitis \$2.00, M. Sirutytė \$1.00.

Mieliesiems LAISV r m jams jos leid jai nuoširdžiai d koja.

“ LAISV ” ATSTOVYB S:

Australijoje: A. Grigaitis, 86 Gheringhap St., Geelong, Vic. N. Butknas, 9 Cowper St., St. Hilda, Vic.

D. Britanijoje: V. Akelaitis, 41 Bloemfontein Ave., Shepherds / Bush, London W. 12.

Italijoje: Dr. Z. Ivinskis, via Brescia 16, Roma.

Jungtin se Valstyb se: S. Daunys, 2234 So. Sawyer Av., Chicago 23, Ill., tel.: CLifside 4-6690; K. Gaizutis, 953 Maud Ave., Cleveland 3, Ohio; B. Polikaitis, 15483 Ward St., Detroit 21, Mich.; J. žuolaitis, 2012 N. Catalina St., Los Angeles, Cal.; A. Gaigalas, 335 Titan St., Philadelphia, Pa., tel.: HO 7-4176; V. Vaitkus, 85 Arnold St., Waterbury, Conn.

Kanadoje: VI. Girys, 31 Concord Ave., Toronto, Ont., tel.: OL-2156; J. Pleinys, 113 Cannon St. E., Hamilton, Ont., tel.: 2-2698; J. Urbonas, 1421 Pelissier St., Windsor, Ont., tel.: CL-63049.

Vokietijoje: J. Medušauskas, Sckellstr. 12/3 r., Muenchen.

Švedijoje: P. D. da, Markvards g. 9, Stockholm, Va.

Šveicarijoje: Dr. P. Radvila, Werkgasse 50, Bern.

“ LAISV ” METIN PRENUMERATA: Amerikoje (Šiaur s ir Piet) — \$3.00; Australijoje ir D. Britanijoje — L.-10; Italijoje — L.900-; Pranc zijoje — Fr.750.-; Švedijoje — Kr.8.-; Šveicarijoje — Fr.8.-; V. Vokietijoje — DM.6.-.

ATSKIRAS NUMERIS: Amerikoje — \$.0.75; Australijoje ir D. Britanijoje — L.-2.50; Italijoje — L.250.-; Pranc zijoje — Fr.200.-; Švedijoje — Kr.2.-; Šveicarijoje — Fr.2.-; V. Vokietijoje — DM.1.75. (Norintieji gauti oro paštu primoka faktines oro pašto išlaidas).

LAISV leidžia — Lietuvi Fronto Bi iuliai.

Redakcijos kolegija: vyr. redaktorius — Juozas Brazaitis, redaktoriai — Dr. Juozas Kazickas ir Dr. Antanas Musteikis.

Viršelio vinjet — dailininko Telesforo Valiaus.

Redakcijos ir administracijos adresas: 23 Linden Street, Brooklyn 21, N. Y., Tel.: GLenmore 3-9522.

LAISV — TOWARD FREEDOM, Lithuanian magazine published quarterly by the Friends of the Lithuanian Front, 23 Linden St., Brooklyn 21, N. Y.